disusun oleh komas

# LAPORAN RASISME MALAYSIA 2025

*Reka betuk kulit laporan ini merupakan himpunan motif tekstil, anyaman dan hasil kraf daripada pelbagai budaya di Malaysia. Penyatuan corak-corak tersebut menjadi satu komposisi menggambarkan kepelbagaian negara kita sebagai satu perkaara yang saling terhubung, berlapis-lapis, dan dikongsikan bersama. Setiap individu merupakan sehelai 'benang' yang ditenun membentuk jaluran sosial di ibu pertiwi kita ini, dengan sejarah, identiti dan tradisi yang berpelbagai - hidup berdampingan.*

*Sehelai sejalur, seia sekata....*

# LAPORAN RASISME MALAYSIA 2025

*Disusun dan disediakan oleh:*
*Pusat KOMAS*
*Malaysia*

*Pusat KOMAS*
*2026*

## Hak cipta terpelihara © 2026 Pusat KOMAS

Hak cipta laporan ini adalah milik Pusat KOMAS. Semua atau mana-mana bahagian laporan ini boleh diterbitkan semula dengan syarat pengiktirafan sumber diberikan atau dengan kebenaran Pusat KOMAS. Pusat KOMAS tidak memikul sebarang tanggungjawab, waranti, dan liabiliti, sama ada tersurat atau tersirat bagi pengeluaran semula penerbitan ini yang dilakukan tanpa kebenaran Pusat KOMAS. Pemberitahuan mengenai penggunaan tersebut adalah diwajibkan.

*Diterbitkan di Malaysia oleh*
***PUSAT KOMAS***
*A-2-10, 8 Avenue, Jalan Sungai Jernih 8/1,*
*Seksyen 8, 46050, Petaling Jaya,*
*Selangor Darul Ehsan, Malaysia.*
*Tel/Faks: +603-76652293*
*E-mel: info@komas.org*
*Web: www.komas.org*

Data Pengkatalogan-dalam-Penerbitan

Perpustakaan Negara Malaysia

Rekod katalog untuk buku ini boleh didapati dari Perpustakaan Negara Malaysia

ISBN 978-967-18080-8-5

# Isi Kandungan


Prakata 1

Mukadimah 3

Pengenalan 5

Tinjauan Penemuan 6

Kes Mengikut Kategori 7

Taburan Kes Mengikut Bulan dan Kategori 10

Kesimpulan Utama 12

Metodologi 13

1 RASISME DALAM TETAPAN SOSIAL 19

1.1 Rasisme dalam Perniagaan/Tempat Kerja 20

1.2 Rasisme dalam Pendidikan 23

1.3 Rasisme dalam Sektor Penyewaan/Perumahan 27

1.4 Lain-lain 31

2 RASISME DALAM WACANA AWAM DAN DASAR 34

2.1 Rasisme melalui Dasar Kerajaan 35

2.2 Diskriminasi Agama 39

2.3 Xenofobia 45

2.4 Politik Perkauman 49

2.5 Hasutan Ke Arah Kebencian 54

2.6 Prasangka & Provokasi 57

3 RASISME DI PARLIMEN 63

3.1 Majoritarianisme Kaum dan Politik Perkara 153 64

3.2 Retorik Agama dan Penjajaan Ketakutan (Fearmongering) 68

3.3 Retorik Xenofobia 72

3.4 Bahasa dan Pengecualian 74

3.5 Persenjataan Tempat Ibadat 75

3.6 Persenjataan Palestin 76

Usaha/Tindakan Terpuji 77

Kerajaan & Ahli Politik 79

Sektor Swasta 84

Komuniti 85

LAMPIRAN i

Lampiran 1 - Prinsip Panduan dan Rangka Kerja Konseptual i

Lampiran 2 – Rujukan Rangka Kontekstual vi

Glosari xiv

Mengenai Pusat KOMAS xvi

# Prakata

Laporan ini diterbitkan pada saat yang kritikal bagi Malaysia. Ketika kita terus menelusuri kerumitan pembinaan negara bangsa dalam masyarakat yang pelbagai dan berkembang, kita berhadapan dengan satu persoalan yang mendesak: adakah kita melakukan secukupnya untuk mempertahankan gagasan kewarganegaraan yang saksama dan bersama untuk semua rakyat Malaysia di tanah dan lautan negara kita yang indah ini. Isu-isu yang diteliti dalam laporan ini bukanlah perkara baharu. Ia tertanam kukuh dalam cabaran struktur yang telah lama wujud, di dalam dasar-dasar kita, institusi-institusi kita, dan kadangkala, sikap kolektif kita. Namun, kegigihan isu-isu ini bertahan adalah tepat apa yang menjadikan detik ini begitu penting.

Sudah terlalu lama, jurang dalam perlindungan, kebertanggungjawaban, dan akses kepada keadilan telah diakui tetapi tidak ditangani dengan secukupnya. Laporan ini merupakan satu percubaan untuk membawa realiti-realiti ini ke dalam fokus yang lebih tajam dan berpaksikan bukti. Di Malaysia, dekad yang lalu telah menyaksikan kebangkitan dan kebanggaan terhadap komitmen kita kepada prinsip-prinsip demokrasi dan kebebasan asasi, sebagaimana yang termaktub dalam Perlembagaan Persekutuan. Pelbagai lapisan dan tahap diskriminasi kini lebih ketara memandangkan terdapat liputan media yang pantas untuk diketahui umum. Ini termasuk, antara lain, pekerja asing, pelarian, orang tanpa kerakyatan, komuniti orang asal, dan individu yang menghadapi diskriminasi akibat identiti atau status sosioekonomi mereka.

Selama bertahun-tahun, Malaysia telah mencapai kemajuan penting dalam reformasi institusi, wacana awam mengenai tadbir urus, dan peningkatan penyertaan sivik. Ini menandakan sebuah masyarakat yang terbabit dan berkembang. Laporan ini tidak bertujuan untuk menuding jari, tetapi ia juga tidak mengelak daripada menarik perhatian kepada kelemahan sistemik. Hanya melalui refleksi yang jujur, reformasi yang bermakna dapat direalisasikan. Penemuan yang dibentangkan di sini bukan sahaja menonjolkan cabaran yang kita hadapi, tetapi juga laluan praktikal untuk penambahbaikan. Ia menunjukkan keperluan untuk tindakan yang diselaraskan merentasi agensi kerajaan, libat urus yang bermakna dengan masyarakat sivil, dan kesediaan untuk memusatkan keputusan dasar pada bukti dan martabat manusia.

Oleh itu, ini adalah seruan kepada semua pihak berkepentingan, terutamanya pembuat dasar, agensi penguatkuasaan, pertubuhan masyarakat sivil, dan orang awam, untuk meneliti laporan ini secara serius dan konstruktif. Ia adalah seruan untuk bergerak melangkaui penafian atau sikap defensif, dan sebaliknya mendakap tanggungjawab bersama untuk menambah baik sistem yang memberi kesan kepada kita semua. Reformasi bukanlah tanda kelemahan; ia adalah demonstrasi kematangan dan komitmen terhadap keadilan.

Saya ingin merakamkan penghargaan yang tidak terhingga kepada pasukan kecil Pusat KOMAS yang telah menjayakan laporan ini. Mereka telah melaksanakan tugas ini dengan penuh ketelitian dan integriti. Terima kasih yang tidak terhingga kepada semua wartawan dan individu yang melaporkan insiden-insiden ini pada tahun 2025. Suara anda adalah nadi kepada penerbitan ini.

Akhirnya, nilai laporan ini tidak akan diukur melalui penerbitannya, tetapi melalui impaknya. Ia mesti berfungsi sebagai dokumen hidup, yang memaklumkan dasar, membentuk wacana, dan memacu penambahbaikan yang nyata dalam kehidupan masyarakat. Biarlah ini bukan pengakhiran kepada satu proses, tetapi permulaan kepada komitmen yang diperbaharui. Ketika kita menandakan pelancaran laporan ini pada 30 Mac 2026, kita mesti sedar bahawa pendokumentasian semata-mata tidak akan membawa kepada perubahan. Terlalu kerap, laporan dihasilkan, diakui, dan kemudian diketepikan. Kita tidak mampu menanggung hasil sedemikian. Akhirnya, nilai laporan ini tidak akan diukur melalui penerbitannya, tetapi melalui impaknya. Kredibiliti institusi kita, dan sememangnya integriti kolektif kita sebagai sebuah masyarakat, bergantung kepada sama ada kita bersedia untuk bertindak berdasarkan apa yang kita ketahui.

*Jerald Joseph*
*Pengarah*

# Mukadimah

Malaysia ialah sebuah masyarakat majmuk dan pelbagai, yang diasaskan atas kewujudan bersama pelbagai kaum, etnik, agama, dan budaya. Kepelbagaian ini mencerminkan martabat yang wujud secara semula jadi dan nilai yang saksama bagi semua individu, seperti yang diiktiraf di bawah prinsip hak asasi manusia sejagat. Pada masa yang sama, bentuk-bentuk perkauman dan diskriminasi kaum yang berterusan terus menjejaskan penikmatan sepenuhnya hak asasi manusia oleh individu dan komuniti di seluruh negara.

Piawaian hak asasi manusia antarabangsa menegaskan bahawa semua individu berhak mendapat kesaksamaan di sisi undang-undang dan bebas daripada diskriminasi berdasarkan kaum, etnik, keturunan, atau asal usul kebangsaan. Perkauman—sama ada dizahirkan melalui prasangka individu, pengecualian sosial, atau amalan sistemik dan institusi—merupakan satu pencabulan terhadap prinsip-prinsip asas ini dan mempunyai akibat yang nyata terhadap akses kepada pendidikan, pekerjaan, penjagaan kesihatan, perumahan, keadilan, dan penyertaan dalam kehidupan awam.

Dalam konteks Malaysia, adalah sangat penting untuk memahami perkauman dalam dimensi sejarah dan strukturnya. Dasar dan amalan yang membezakan mana-mana individu, atas dasar kaum, walaupun dirangka sebagai langkah perlindungan atau pembetulan, memerlukan penelitian berterusan untuk memastikan ia konsisten dengan prinsip perkadaran (*proportionality*), keperluan, dan tanpa diskriminasi, serta tidak mengakibatkan peminggiran atau pembungkaman komuniti yang terjejas. Oleh itu, harus diwujudkan dari awal lagi bahawa perkauman tidak terhad kepada komuniti minoriti sahaja tetapi juga boleh menjejaskan ahli populasi majoriti di Malaysia.

Laporan Rasisme Malaysia 2025 berlandaskan pendekatan berasaskan hak asasi manusia yang memusatkan martabat, kesaksamaan dan keadilan manusia. Ia bertujuan untuk mendokumentasikan pengalaman hidup berkaitan perkauman, menganalisis undang-undang dan dasar melalui lensa norma hak asasi manusia antarabangsa, dan menilai impaknya terhadap kumpulan yang terdedah dan terpinggir. Perlu diambil perhatian sewajarnya bahawa objektif laporan ini bukanlah untuk menyemarakkan perpecahan, tetapi untuk menggalakkan libat urus dan reformasi yang konstruktif. Dengan mengenal pasti jurang antara komitmen hak asasi manusia dan realiti pengalaman, Laporan Perkauman Malaysia 2025 ini bertujuan untuk menyumbang ke arah merealisasikan sebuah Malaysia di mana semua individu dapat hidup bebas daripada diskriminasi kaum dan menikmati hak mereka secara saksama dan bermakna.

Kepada mereka yang telah membaca sejauh ini, kami menjemput anda untuk meneliti Laporan Perkauman Malaysia 2025 dengan minda yang terbuka dan pemahaman holistik tentang realiti yang sedang berlaku di Malaysia yang kita hargai bersama. Sekiranya mana-mana bahagian laporan ini membangkitkan persepsi tentang perkauman sebagai jurang "kita lawan mereka", pasukan Pusat KOMAS menggalakkan pembaca untuk sebaliknya merangka semula wacana tersebut sebagai "kita lawan perkauman". Laporan ini bertujuan bukan untuk mengukuhkan perpecahan, tetapi untuk memupuk refleksi, perpaduan, dan komitmen bersama terhadap martabat, kesaksamaan, dan keadilan untuk semua.

# Pengenalan

Laporan Rasisme Malaysia 2025 mendokumentasikan dan menganalisis insiden-insiden yang dilaporkan berkaitan perkauman, diskriminasi kaum, xenofobia, dan bentuk pengecualian yang berkaitan di Malaysia sepanjang tahun tersebut. Dihasilkan oleh Pusat KOMAS, laporan ini bukan sahaja bertujuan untuk merekodkan insiden sedemikian, tetapi juga untuk mengenal pasti corak yang lebih luas tentang bagaimana perkauman menjelma merentasi ruang sosial, institusi, dan politik. Dengan berbuat demikian, ia bertujuan untuk menyumbang kepada pemahaman awam dan menggalakkan kebertanggungjawaban dalam semua sektor. Laporan Perkauman KOMAS melangkaui sekadar mendokumentasikan insiden-insiden yang tidak menyenangkan ini dengan turut menyokong usaha ke arah kesaksamaan dan ketiadaan diskriminasi yang lebih utuh di Malaysia.

Edisi 2025 dibina berdasarkan lelaran (iterations) Laporan sebelumnya dengan memperkenalkan struktur keseluruhan yang lebih jelas untuk membentangkan penemuannya. Secara khusus, Laporan Perkauman Malaysia 2025 menyusun kategori insiden yang direkodkan kepada tiga kategori makro yang luas: Tetapan Sosial, Wacana Awam dan Dasar, serta Parlimen. Ini dilakukan untuk mencerminkan dengan lebih baik konteks utama di mana perkauman dizahirkan, sambil mengekalkan kategori yang lebih spesifik seperti pelaporan dan analisis lazim KOMAS. Kategori-kategori tersebut disusun seperti berikut:

1. **Tetapan Sosial** - sektor dan tetapan yang melibatkan/memberi kesan kepada individu di peringkat komuniti, iaitu Perniagaan/Tempat Kerja, Pendidikan, Perumahan/Penyewaan, dan Lain-lain
2. **Wacana Awam dan Dasar** - insiden, kenyataan, ucapan, dan naratif dalam domain awam yang dikategorikan mengikut topik, iaitu Dasar, Diskriminasi Agama, Xenofobia, Politik, Hasutan ke arah Kebencian, serta Prasangka dan Provokasi.
3. **Parlimen** – insiden, ucapan dan tindakan dalam Dewan Rakyat, dikategorikan mengikut bentuk perkauman utamanya.

Struktur ini juga bertujuan untuk melukis gambaran tentang bagaimana perkauman dan diskriminasi tidak muncul melalui saluran yang sempit, tetapi boleh mengambil bentuk melalui tetapan institusi harian, naratif awam, dan perdebatan dasar, serta di dalam ruang politik formal. Penggunaan kategori yang lebih luas ini membolehkan pembacaan data yang lebih berstruktur dengan membezakan antara insiden berdasarkan konteks utamanya dan cara penzahirannya.

## Tinjauan Penemuan

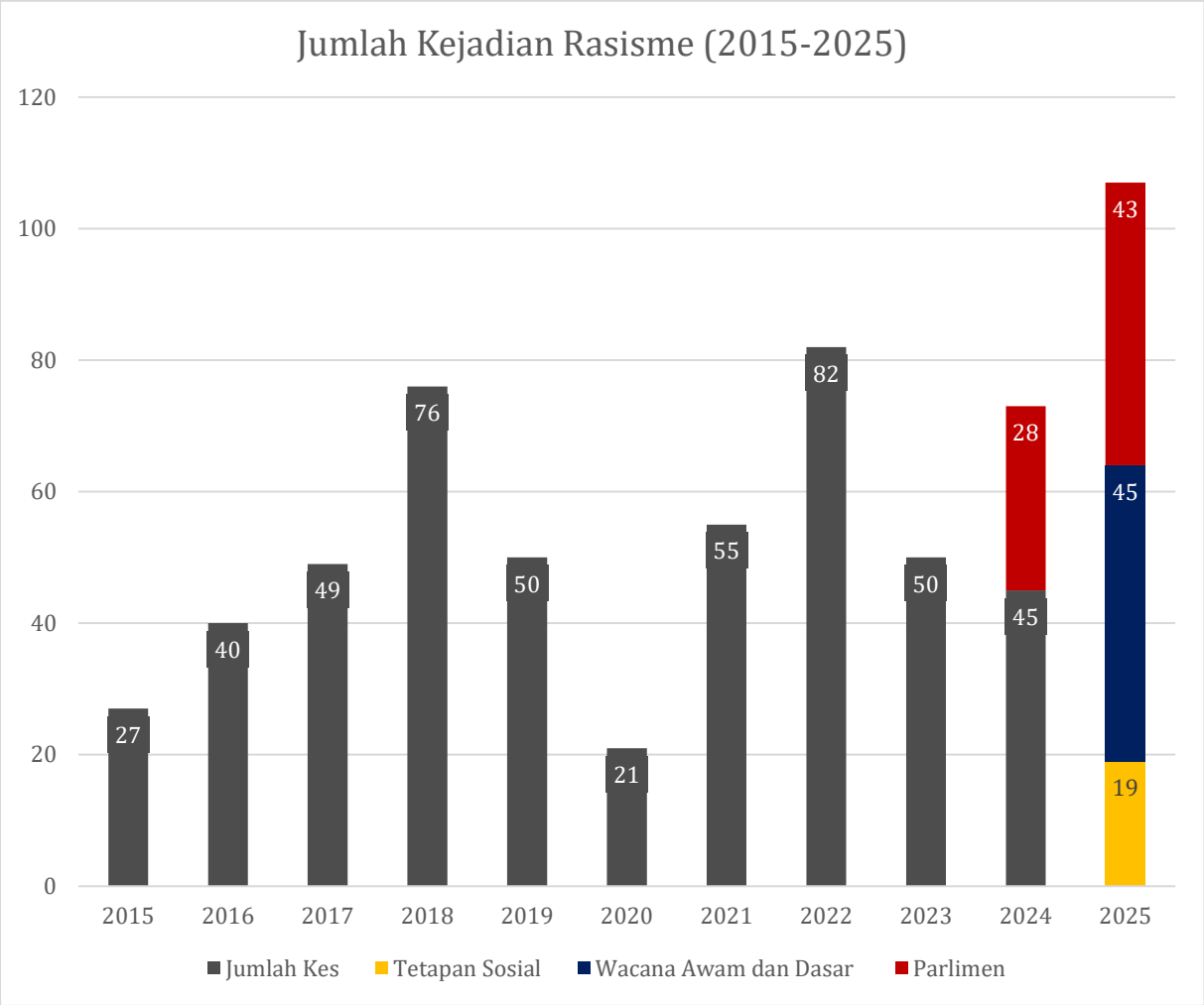


Bagi menempatkan penemuan tahun ini dengan lebih baik, carta di atas membandingkan jumlah insiden yang direkodkan merentasi sebelas edisi Laporan Perkauman Malaysia. Ini menawarkan pandangan yang luas tentang bagaimana bilangan insiden dilaporkan yang didokumentasikan oleh Pusat KOMAS telah beralih dari semasa ke semasa. Walau bagaimanapun, angka-angka ini harus diteliti dengan berhati-hati, memandangkan metodologi dan piawaian pengkategorian laporan ini telah diperhalusi merentasi edisi yang berbeza sebagai respons kepada perubahan corak perkauman dan diskriminasi.

Pada tahun 2025, kami telah merekodkan **107 kes**, jumlah kes tertinggi yang direkodkan sepanjang sebelas tahun sejak inisiatif ini bermula.

## Kes Mengikut Kategori

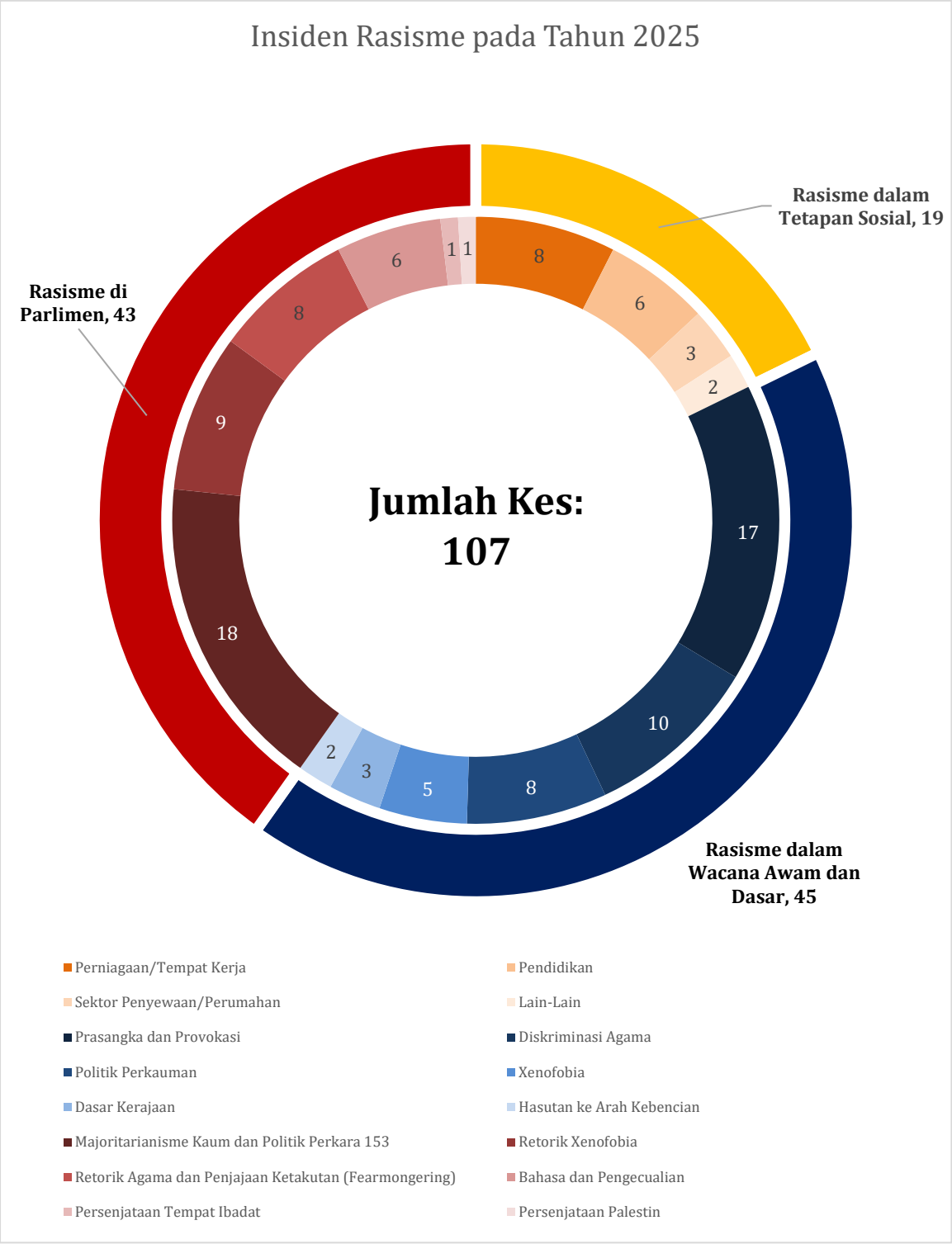


Carta pai di atas menggambarkan taburan insiden yang dilaporkan melibatkan isu kaum dan agama merentasi kategori tersebut pada tahun 2025 berdasarkan metodologi penerokaan Pusat KOMAS. Angka-angka tersebut menunjukkan bahawa insiden sebegini timbul dalam pelbagai konteks sosial, politik, dan institusi, walaupun sesetengah kategori kelihatan jauh lebih menonjol berbanding yang lain. Perkadaran insiden terbesar datang dari **Dewan Rakyat**

**(Parlimen)** kita untuk tahun kedua berturut-turut yang merangkumi **43 kes, atau 40.2%**. Ini sebahagiannya kerana Parlimen ialah satu prosiding yang didokumenkan secara formal, di mana insiden boleh dikenal pasti melalui analisis Hansard rasmi. Berbanding dengan sumber insiden daripada pelaporan awam, insiden parlimen oleh itu kurang terdedah kepada peninggalan, pengiraan terkurang, atau ketidakpastian. Oleh itu, nombor ini boleh mencerminkan kebolehsesahan rekod parlimen yang relatif, dan bukannya peningkatan langsung yang setanding dalam insiden merentasi tetapan lain.

Di dalam kategori parlimen itu sendiri, subkategori terbesar ialah **Majoritarianisme dan Politik Perkara 153**, yang menyumbang **18 kes**, atau **16.8%** daripada jumlah keseluruhan. Ini diikuti oleh **Retorik Xenofobia** dengan **9 kes (8.4%)**, **Retorik Agama dan Penjajaan Ketakutan** (Fearmongering) dengan **8 kes (7.5%)**, dan **Bahasa dan Pengecualian** dengan **6 kes (5.6%)**. Kategori parlimen yang selebihnya, **Persenjataan Palestin** dan **Persenjataan Tempat Ibadat**, menyumbang **1 kes (0.9%)** setiap satu. Secara keseluruhan, angka-angka ini menunjukkan bahawa insiden parlimen pada tahun 2025 didorong terutamanya oleh pembingkaian majoriti kaum, di samping retorik xenofobia dan agama yang berulang.

Di luar Parlimen sebagai sumber yang berbeza dan didokumentasikan dengan sangat baik, perkadaran insiden terbesar jatuh di bawah **Prasangka dan Provokasi**, yang merangkumi **17 kes atau 15.9%** daripada jumlah keseluruhan. Sahamnya nyata lebih besar daripada mana-mana kategori lain di luar Parlimen, menunjukkan bahawa bias interpersonal, stereotaip, dan tingkah laku diskriminasi kekal sebagai bentuk yang paling biasa di mana ketegangan kaum dan agama ditunjukkan. Apabila dibandingkan dengan kategori kedua terbesar, perbezaannya adalah ketara: insiden berkaitan prasangka melebihi kategori **Diskriminasi Agama (10 kes atau 9.3%)** dengan lebih daripada 6.6 mata peratusan.

Kategori Diskriminasi Agama membentuk segmen ketiga terbesar dalam carta. Ini menunjukkan bahawa sejumlah besar insiden dikaitkan secara khusus dengan sensitiviti, kepercayaan, atau amalan agama. Walaupun jauh lebih rendah daripada insiden berkaitan prasangka, ia masih mewakili sebahagian besar daripada jumlah keseluruhan dan menyerlahkan perkaitan berterusan identiti agama dalam membentuk ketegangan sosial.

Susulan daripada ini, insiden berkaitan **Perniagaan dan Tempat Kerja** menyumbang **8 kes (7.5%)**. Ini menunjukkan bahawa jumlah pertikaian kaum atau agama yang ketara timbul dalam persekitaran profesional atau komersial. Angka ini lebih rendah sedikit daripada insiden berkaitan agama tetapi kekal dalam julat yang sama, mencadangkan bahawa interaksi tempat kerja adalah satu lagi tetapan penting di mana ketegangan sebegini mungkin timbul. Kategori seterusnya, **Politik**, juga merekodkan **8 kes (7.5%)**. Wacana dan aktiviti politik kadangkala mungkin melibatkan naratif kaum atau agama, dan data menunjukkan bahawa konteks politik menyumbang bahagian yang bermakna kepada kes yang dilaporkan.

Di julat pertengahan carta, insiden berkaitan **Pendidikan** mewakili **5.7%** dengan **6 kes** daripada jumlah keseluruhan. Kategori ini merangkumi kejadian di dalam sekolah, universiti, atau persekitaran pembelajaran lain. Walaupun lebih rendah daripada tetapan politik atau

tempat kerja, angka tersebut menunjukkan bahawa ruang pendidikan tidak kebal daripada ketegangan kaum atau agama.

**Xenofobia** menyumbang **5 kes (4.7%)**, menjadikannya kategori yang lebih kecil tetapi masih perlu diberi perhatian. Insiden ini sering melibatkan permusuhan atau diskriminasi yang disasarkan kepada warga asing atau mereka yang dianggap sebagai orang luar. Angka ini kelihatan lebih rendah daripada kes berkaitan pendidikan tetapi masih mewakili bahagian bermakna daripada taburan keseluruhan.

Dua kategori—**Dasar** dan **Sektor Penyewaan/Perumahan**—masing-masing menyumbang **3 kes (2.8%)** daripada insiden tersebut. Peratusan yang sama ini mencadangkan kekerapan kes dilaporkan yang serupa. Insiden berkaitan dasar mungkin melibatkan keputusan institusi atau peraturan yang dianggap bersifat diskriminasi, manakala kes berkaitan perumahan sering melibatkan pertikaian atau diskriminasi dalam konteks sewaan atau penginapan. Perkadaran terkecil didapati dalam kategori **Hasutan** dan **Lain-lain**, kedua-duanya mencatatkan **1.9%**. Walaupun kategori-kategori ini membentuk bahagian yang lebih kecil daripada taburan keseluruhan, ia kekal penting dalam menggambarkan kepelbagaian tetapan dan bentuk di mana isu kaum dan agama dizahirkan sepanjang tahun tersebut.

Secara keseluruhannya, carta tersebut mencadangkan bahawa insiden yang direkodkan pada tahun 2025 telah dibentuk oleh diskriminasi harian dalam tetapan sosial, di samping penonjolan retorik yang diperkaumkan dan berasaskan agama dalam wacana awam dan Parlimen. Walaupun Parlimen kekal sebagai sumber penting bagi insiden yang direkodkan sebahagiannya disebabkan oleh sifat pendokumentasian rasmi, penonjolan berterusan kategori seperti **Prasangka dan Provokasi**, **Agama**, dan **Politik** menunjukkan bahawa ketegangan kaum dan agama terus diterbitkan semula merentasi pelbagai sfera kehidupan awam di Malaysia.

## Taburan Kes Mengikut Bulan dan Kategori

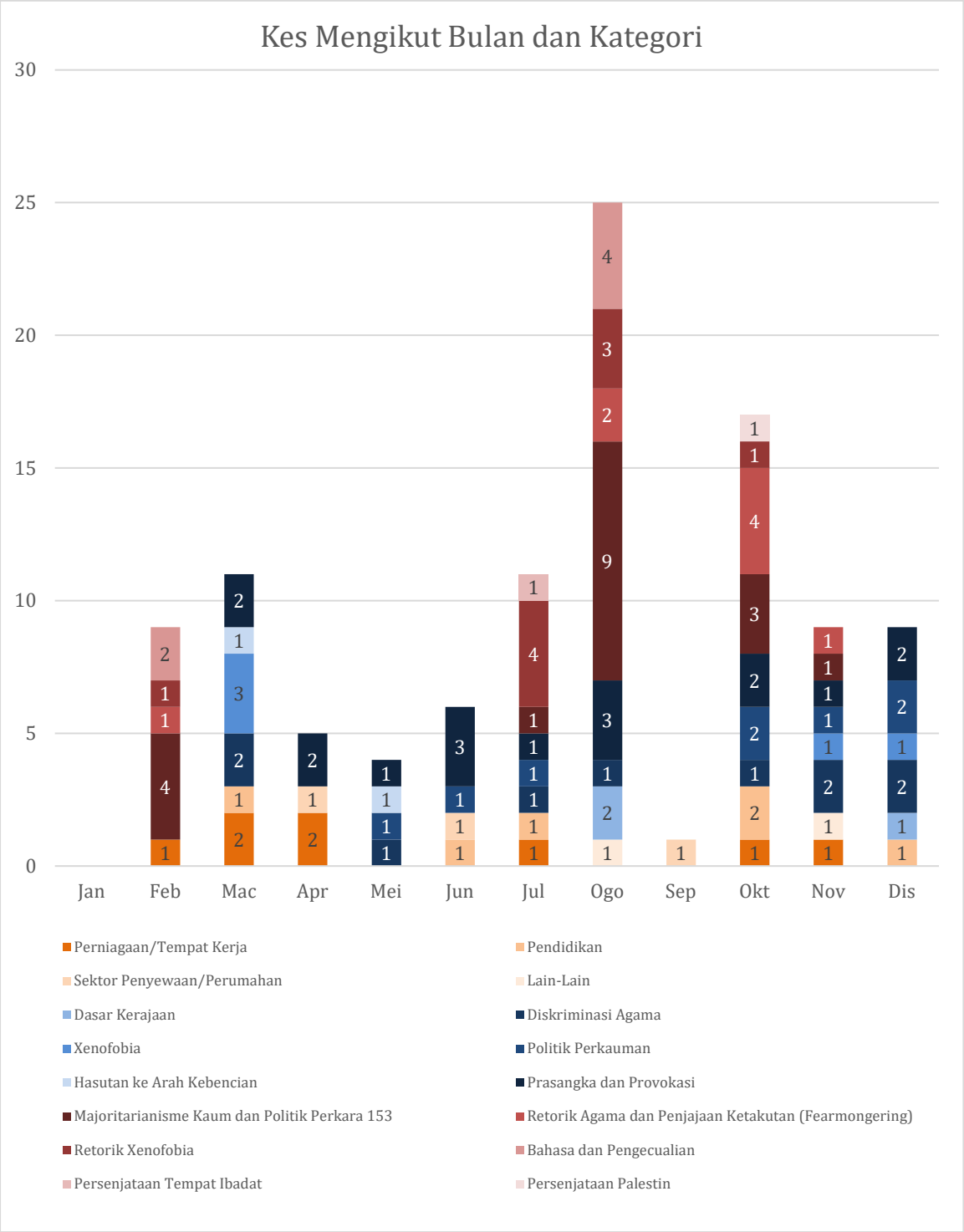


Pada tahun 2025, **majoriti kes yang direkodkan tertumpu pada Wacana Awam dan Dasar**, yang menyumbang sebanyak 45 kes, diikuti oleh Parlimen dengan 43 kes, dan Tetapan Sosial dengan 19 kes. Ini menunjukkan bahawa insiden berkaitan rasisme yang direkodkan sepanjang tahun didorong dengan lebih kuat oleh retorik awam, isu berkaitan dasar, dan campur tangan parlimen berbanding insiden yang timbul dalam tetapan sosial atau institusi harian.

Apabila dianalisis mengikut bulan, bilangan kes yang direkodkan turun naik secara ketara sepanjang tahun. Bulan **Ogos** mencatatkan jumlah bulanan tertinggi dengan **25 kes**, diikuti oleh **Oktober** dengan **17 kes**. **Mac** dan **Julai** masing-masing merekodkan **11 kes**, manakala **September** mempunyai jumlah insiden terendah yang direkodkan, dengan hanya **1 kes**. Turun naik ini mencadangkan bahawa insiden-insiden tidak diedarkan secara merata sepanjang tahun, sebaliknya berkelompok di sekitar detik-detik tertentu, terutamanya yang dikaitkan dengan perkembangan di Parlimen dan wacana awam.

a. **Wacana Awam dan Dasar**

Di antara tiga kategori makro, **Wacana Awam dan Dasar** adalah yang paling konsisten sepanjang tahun. Kes-kes di bawah kategori ini muncul dalam pelbagai bulan dan menunjukkan puncak yang ketara pada **Mac, Mei,** dan **Disember**. Ini menunjukkan bahawa retorik diskriminasi, pembingkaian berbaur rasisme, dan kontroversi berkaitan dasar tidak terhad kepada insiden terpencil, tetapi membentuk ciri berulang dalam persekitaran awam yang lebih luas pada tahun 2025. Kegigihan kategori ini sepanjang tahun menyerlahkan bagaimana rasisme dan diskriminasi terus dikekalkan bukan sahaja melalui tindakan langsung, tetapi juga melalui naratif, kenyataan, dan kedudukan dasar yang berulang kali beredar dalam kehidupan awam.

**b. Parlimen**

**Parlimen** merekodkan kes hanya dalam tempoh ketika Dewan Rakyat bersidang, iaitu **Mesyuarat 1 (3 Februari–6 Mac)**, **Mesyuarat 2 (21 Julai–28 Ogos)**, dan **Mesyuarat 3 (6 Oktober–4 Disember)**. Oleh itu, tumpuan insiden parlimen pada **Februari, Julai, Ogos, Oktober, dan November** harus difahami berhubung dengan kalendar persidangan dan bukannya sebagai corak yang setanding secara merata dengan kategori makro yang lain. Tumpuan paling tajam direkodkan pada bulan **Ogos**, yang menyumbang **18 kes parlimen**, mencerminkan keamatan insiden semasa tempoh persidangan tersebut dan fakta bahawa prosiding parlimen didokumentasikan secara sistematik melalui rekod rasmi Hansard. Ini menjadikan insiden yang timbul di Parlimen lebih mudah dikenal pasti dan disahkan berbanding kebanyakan kes yang berlaku dalam tetapan awam yang lain.

**c. Tetapan Sosial**

Sementara itu, **Tetapan Sosial** merekodkan jumlah keseluruhan kes terendah dan menunjukkan taburan yang lebih sederhana sepanjang tahun. Daripada puncak yang tajam, insiden dalam kategori ini muncul dalam kelompok yang lebih kecil, terutamanya pada bulan **Mac**, **April**, dan **Oktober**. Ini mencadangkan bahawa walaupun diskriminasi di tempat kerja, institusi pendidikan, perumahan, dan tetapan harian lain kekal sebagai isu berterusan, kes sedemikian kurang bilangannya dalam sampel yang dipantau berbanding yang timbul dalam wacana awam dan konteks parlimen.

Ini tidak semestinya menunjukkan bahawa diskriminasi dalam tetapan sosial adalah kurang signifikan, tetapi sebaliknya insiden di ruang ini mungkin kurang ketara, kurang dilaporkan secara konsisten, atau kurang berkemungkinan untuk menjana perhatian awam yang berterusan berbanding dengan kenyataan dan peristiwa yang berlaku dalam sfera awam dan

politik. Tambahan pula, insiden yang direkodkan di bawah kategori makro ini tidak mengambil kira media sosial sebagai tempat pembiakan rasisme, walaupun hakikatnya kebanyakan wacana kaum dan agama peringkat komuniti terutamanya berlaku di ruang maya.

## Kesimpulan Utama

Secara keseluruhannya, taburan kes mengikut kategori dan bulan mencadangkan bahawa insiden yang direkodkan pada 2025 dibentuk terutamanya oleh persekitaran wacana rasis yang lebih luas, pertikaian dasar, dan ekspresi politik institusi. Walau bagaimanapun, ini tidak menolak diskriminasi interpersonal harian, yang sangat ketara wujud dalam masyarakat Malaysia.

**Wacana Awam dan Dasar** muncul sebagai saluran paling konsisten di mana naratif rasis dan diskriminasi beredar sepanjang tahun, manakala **Parlimen** berfungsi sebagai arena institusi yang berbeza dan sangat didokumenkan semasa tempoh persidangannya. **Tetapan Sosial**, walaupun bilangannya lebih kecil, kekal penting dalam menggambarkan bagaimana diskriminasi terus memberi kesan kepada orang ramai dalam ruang kehidupan seharian.

# Metodologi

*Laporan Rasisme Malaysia 2025* menerima pakai rangka kerja **normatif berasaskan hak asasi manusia** untuk mentafsir insiden yang diperhatikan secara empirikal. Pendekatan ini berlandaskan prinsip kesaksamaan dan tanpa diskriminasi seperti yang dicerminkan dalam instrumen hak asasi manusia antarabangsa, di samping piawaian perundangan domestik yang relevan, terutamanya Perlembagaan Persekutuan Malaysia. Rangka kerja ini tidak digunakan sebagai alat deskriptif neutral, tetapi sebagai satu set penanda aras normatif yang mana insiden dinilai.

## Reka Bentuk Penyelidikan

Laporan ini menggunakan **reka bentuk penyelidikan kualitatif berasaskan insiden**, menggabungkan pendokumentasian sistematik bagi peristiwa yang dilaporkan secara umum dengan analisis tafsiran. Objektifnya bukanlah untuk mengukur kelaziman rasisme di Malaysia, tetapi untuk mengenal pasti, mendokumentasikan, dan menganalisis corak insiden yang menimbulkan kebimbangan mengenai diskriminasi kaum atau pengecualian dalam rangka kerja berasaskan hak.

## Sumber Maklumat

Laporan ini diambil daripada pelbagai sumber: laporan berita dan liputan media, kenyataan awam, siaran rasmi, dokumen dasar, kandungan media sosial dalam domain awam, Penyata Rasmi (Hansard) Parlimen dan prosiding parlimen, serta laporan yang diserahkan terus kepada Pusat KOMAS, termasuk melalui saluran aduannya. Jadual laporan ini didasarkan terutamanya pada insiden yang memasuki domain awam, manakala laporan langsung kepada KOMAS berfungsi sebagai sumber pendokumentasian tambahan.

## Pemilihan dan Pengkategorian Insiden

Insiden yang disertakan dalam laporan ini adalah yang mana terdapat asas yang munasabah untuk merumuskan bahawa ia jatuh dalam rangka kerja konseptual laporan, berdasarkan semua maklumat dan konteks yang tersedia. Ini termasuk tindakan permusuhan, pengecualian, layanan berbeza, stereotaip, perwakilan yang merendahkan martabat, retorik yang menghasut, atau dasar dan langkah institusi yang menimbulkan kebimbangan di bawah piawaian kesaksamaan dan tanpa diskriminasi. Semua laporan disahkan dan diteliti dengan berhati-hati mengikut metodologi panduan yang digunakan oleh Pusat KOMAS.

Setiap insiden dikategorikan di bawah tema utama laporan: rasisme dalam perniagaan/tempat kerja, rasisme dalam pendidikan, rasisme dalam penyewaan/perumahan, rasisme melalui dasar kerajaan, diskriminasi agama, dan rasisme di Parlimen. Insiden

ditempatkan dalam kategori yang paling mencerminkan konteks utamanya, manakala pertindihan dengan tema lain ditangani dalam analisis.

Edisi ini seterusnya mengumpulkan insiden kepada **tiga kategori makro**: Tetapan Sosial, Wacana Awam dan Dasar, serta Parlimen, sambil mengekalkan kategori tematik laporan yang lebih spesifik di dalam setiap kumpulan. Laporan ini juga menonjolkan usaha positif terpilih yang mempromosikan kesaksamaan, melawan rasisme atau diskriminasi agama, atau memupuk persefahaman antara komuniti. Ini termasuk langkah dasar, reformasi institusi, tindakan pembaikan, langkah penguatkuasaan, inisiatif solidariti, program pendidikan, atau respons substantif lain yang menegakkan kesaksamaan dan ketiadaan diskriminasi secara praktikal.

Pengumpulan Data

Data dikumpul melalui tiga sumber utama:

1. **Pemantauan Media** – Tinjauan sistematik terhadap saluran berita arus perdana dan alternatif;
2. **Sumber Rasmi** – Kenyataan kerajaan, rekod parlimen, dan komunikasi institusi awam;
3. **Penyerahan kepada Pusat KOMAS** – Laporan yang diserahkan oleh individu atau organisasi, tertakluk kepada prosedur pengesahan.

Dataset ini mencerminkan insiden yang dilaporkan dan boleh dilihat secara umum, dan tidak membentuk rekod yang komprehensif atau representatif bagi semua kejadian rasisme di Malaysia.

Analisis Data

Data yang dikumpul dianalisis dan diklasifikasikan mengikut tema insiden bagi mencari corak kejadian rasisme di Malaysia. Insiden-insiden dinilai berdasarkan rangka kerja konseptual laporan mengenai rasisme dan bentuk diskriminasi yang berkaitan. Insiden-insiden ini kemudiannya disusun mengikut jumlah kejadian yang dilaporkan dan ditangkap mengikut bulan serta mengikut subjek diskriminasi iaitu:

1. Parlimen (insiden rasis yang dilakukan di Dewan Rakyat)
2. Prasangka dan Provokasi
3. Diskriminasi Agama
4. Tempat Kerja/Perniagaan
5. Politik
6. Pendidikan
7. Xenofobia
8. Dasar

9. Penyewaan/Perumahan

Edisi ini memperkenalkan tiga kategori makro yang lebih luas – Tetapan Sosial, Wacana Awam dan Dasar, serta Parlimen – untuk memberi pembaca gambaran yang lebih jelas mengenai ruang yang lebih luas di mana rasisme dan diskriminasi disuarakan, sambil mengekalkan pengkategorian insiden yang lebih terperinci dalam laporan ini.

Kriteria Rangkuman

Insiden disertakan sekiranya terdapat bukti yang dapat **diperhatikan dan disahkan secara munasabah** bahawa sesuatu tindakan, kenyataan, dasar, amalan, atau respons institusi melibatkan layanan yang berbeza atau impak yang menjejaskan individu atau kumpulan yang boleh dikenal pasti melalui kaum, etnik, kewarganegaraan, atau agama.

Sesuatu insiden mesti memenuhi sekurang-kurangnya satu daripada penunjuk berikut:

- **Diskriminasi Eksplisit**: Layanan berbeza secara langsung, pengecualian, atau sekatan berdasarkan identiti kaum, etnik, kewarganegaraan, atau agama;
- **Impak Diskriminasi**: Amalan atau dasar yang mengakibatkan kelemahan yang tidak seimbang kepada kumpulan tertentu, tanpa mengira niat;
- **Ucapan Kebencian atau Permusuhan**: Ekspresi awam yang mempromosikan atau menjustifikasikan prasangka, permusuhan, atau stereotaip terhadap kumpulan yang dilindungi;
- **Tingkah Laku Institusi**: Tindakan atau peninggalan oleh institusi negara atau bukan negara yang menimbulkan kebimbangan mengenai kecenderungan berat sebelah, perlindungan yang tidak saksama, atau penguatkuasaan yang mendiskriminasi.

Insiden dinilai berdasarkan bukti yang tersedia dan bukannya tahap perhatian awam yang diterimanya. Keterlihatan media atau kemarahan awam mungkin memaklumkan analisis kontekstual tetapi **tidak menentukan kemasukan kes tersebut**.

Proses Pengesahan

Semua insiden melalui proses pengesahan untuk memastikan kebolehpercayaannya. Sesuatu insiden dimasukkan jika ia memenuhi sekurang-kurangnya satu daripada yang berikut:

- Pengesahan oleh **dua atau lebih sumber bebas**; atau
- Pengesahan oleh **satu sumber utama** (cth., kenyataan rasmi, rekod langsung, bukti audio-visual) yang disokong oleh bahan tambahan.

Sekiranya maklumat kekal tidak muktamad, insiden tersebut dikecualikan atau dikenal pasti dengan jelas sebagai tidak disahkan.

Rangka Kerja Perundangan

Laporan ini berlandaskan rangka kerja perundangan komposit yang menyepadukan piawaian hak asasi manusia antarabangsa dengan prinsip perlembagaan domestik. Rangka kerja ini tidak dianggap semata-mata sebagai rujukan deskriptif, tetapi sebagai penanda aras normatif dan tafsiran yang membimbing pengenalpastian, penilaian, dan pengkategorian insiden yang didokumentasikan dalam laporan ini.

Teras kepada rangka kerja ini ialah prinsip kesaksamaan dan tanpa diskriminasi, seperti yang dinyatakan dalam **Perisytiharan Hak Asasi Manusia Sejagat** (UDHR). Prinsip asas ini memaklumkan pendekatan menyeluruh laporan, menetapkan bahawa semua individu berhak mendapat perlindungan undang-undang yang saksama dan bebas daripada layanan diskriminasi atas alasan termasuk kaum, etnik, agama, atau kewarganegaraan.

Laporan ini seterusnya menggunakan **Konvensyen Antarabangsa mengenai Penghapusan Segala Bentuk Diskriminasi Kaum** (ICERD) sebagai sumber utama untuk mendefinisikan diskriminasi kaum. Selaras dengan Perkara 1 ICERD, diskriminasi kaum difahami merangkumi sebarang perbezaan, pengecualian, sekatan, atau keutamaan berdasarkan kaum, warna kulit, keturunan, atau asal usul kebangsaan atau etnik yang mempunyai tujuan atau kesan menjejaskan pengiktirafan, penikmatan, atau pelaksanaan hak asasi manusia. Walaupun Malaysia bukan Negara Pihak kepada ICERD, rangka kerja definisinya diterima pakai sebagai piawaian antarabangsa yang berwibawa untuk ketekalan analisis.

Konsep xenofobia dimaklumkan oleh panduan tafsiran daripada **Pertubuhan Pendidikan, Saintifik dan Kebudayaan Pertubuhan Bangsa-Bangsa Bersatu** (UNESCO), terutamanya dalam memahami diskriminasi yang ditujukan kepada bukan warganegara atau mereka yang dianggap sebagai orang luar. Rangka kerja ini digunakan untuk menangkap bentuk diskriminasi yang mungkin tidak jatuh secara ketat dalam pengkategorian kaum tetapi tetap menghasilkan kesan pengecualian yang serupa.

Dalam menilai ucapan kebencian dan hasutan, laporan ini menerima pakai ujian ambang yang dinyatakan dalam Pelan Tindakan Rabat, yang dibangunkan di bawah **Kovenan Antarabangsa mengenai Hak Sivil dan Politik (ICCPR)**. Rangka kerja Rabat menyediakan ujian enam bahagian yang berstruktur—mempertimbangkan konteks, penceramah, niat, kandungan, tahap, dan kemungkinan bahaya—untuk membezakan antara ekspresi yang dilindungi dan advokasi yang membentuk hasutan kepada diskriminasi, permusuhan, atau keganasan. Ini memastikan bahawa analisis laporan mengenai insiden berkaitan ucapan kekal berprinsip dan konsisten dengan piawaian antarabangsa mengenai kebebasan bersuara.

Rangka kerja antarabangsa ini dibaca bersama dengan piawaian undang-undang domestik, terutamanya Perlembagaan Persekutuan Malaysia, yang menjamin kesaksamaan di sisi undang-undang di bawah Perkara 8 di samping mengiktiraf peruntukan khusus yang berkaitan dengan langkah afirmatif. Laporan ini tidak menganggap tindakan afirmatif sebagai wujudnya diskriminasi secara semula jadi; sebaliknya, ia menilai langkah-langkah

sedemikian dalam prinsip hak asasi manusia yang lebih luas bahawa layanan berbeza mestilah boleh dijustifikasikan, berkadar, dan diarahkan ke arah objektif yang sah.

Definisi terperinci dan piawaian tafsiran yang menyokong setiap rangka kerja ini dinyatakan dalam **Lampiran 1**. Lampiran ini membentuk bahagian penting dalam laporan dan harus dibaca bersama dengan bahagian ini, kerana ia menyediakan asas doktrin untuk klasifikasi dan analisis insiden.

Skop dan Limitasi

Laporan ini mendokumentasikan insiden yang berlaku pada tahun 2025, terutamanya memfokuskan kepada insiden yang mendapat perhatian umum dalam tempoh tersebut. Insiden dikategorikan berdasarkan konteks utamanya atau bidang impaknya.

Laporan ini menangani kedua-dua bentuk diskriminasi interpersonal dan struktur. Ini termasuk kenyataan rasis, amalan pengecualian, layanan diskriminasi, stereotaip, retorik yang membahayakan, dan institusi atau langkah dasar yang mungkin menghasilkan hasil yang tidak saksama mengikut kaum, etnik, agama, asal usul kebangsaan, atau garisan yang berkaitan. Walaupun setiap insiden diberikan kategori utama, sesetengah kes mungkin merangkumi pelbagai tema. Dalam keadaan sedemikian, konteks utama atau bidang impak membimbing pengkategorian dan analisis kami, dengan pertindihan ditangani apabila perlu.

Tambahan pula, laporan ini menggunakan terutamanya sumber yang disahkan dan boleh diakses secara umum, termasuk media arus perdana, kenyataan rasmi, laporan kerajaan, dan penyerahan terus kepada KOMAS. Kandungan dalam talian yang tidak rasmi—seperti komen media sosial, forum perbincangan, atau hantaran Reddit—secara amnya dikecualikan melainkan bahan tersebut telah diedarkan secara meluas, dilaporkan, atau disahkan mempunyai impak awam yang lebih luas.

Laporan ini tidak mendakwa ia menangkap setiap contoh rasisme atau diskriminasi kaum dan agama di Malaysia pada tahun 2025. Pergantungan kepada bahan yang tersedia secara umum—yang ditakrifkan di sini sebagai media massa yang boleh diakses secara meluas, penerbitan rasmi, dan penyerahan yang disahkan—bermakna bahawa sesetengah insiden mungkin kurang diwakili atau ditinggalkan. Liputan media adalah tidak sekata merentasi kawasan geografi, mengakibatkan sesetengah kawasan kurang kelihatan disebabkan oleh pelaporan yang terhad. Setiap insiden yang dilaporkan disemak dan ditapis secara manual oleh kakitangan Pusat KOMAS tanpa penggunaan alat AI atau kaedah pengumpulan data automatik, memastikan bahawa ketepatan kontekstual dan perkaitan membimbing kemasukan data.

Batasan tambahan termasuk ketersediaan sumber, kekangan masa, dan kapasiti untuk mengesahkan setiap insiden secara terperinci. Seperti yang dimaklumkan, Pusat KOMAS bergantung kepada pasukan kecil untuk menyemak, menapis, dan menganalisis insiden yang dilaporkan secara manual, yang secara semula jadi mengehadkan jumlah data yang boleh

diproses dalam tempoh pelaporan. Sifat kes yang berkembang juga menimbulkan cabaran, kerana sesetengah insiden mungkin masih dalam siasatan, tertakluk kepada prosiding undang-undang, atau dipertikaikan oleh pihak yang terlibat pada masa penulisan. Tambahan pula, sesetengah insiden mungkin tidak dilaporkan kerana ketakutan, stigma sosial, atau kekurangan akses kepada mekanisme pelaporan, manakala liputan media tidak sekata merentasi kawasan geografi yang berbeza, mengakibatkan keterlihatan kejadian yang lebih rendah di kawasan luar bandar atau yang kurang diwakili. Laporan terus kepada Pusat KOMAS membantu meluaskan skop laporan dan menangkap insiden yang mungkin terlepas; walau bagaimanapun, ini tidak menghapuskan batasan tersebut, dan pembaca harus mentafsir penemuan ini sebagai dokumentasi berstruktur mengenai trend dan bukannya rekod kebangsaan yang muktamad.

# 1 RASISME DALAM TETAPAN SOSIAL

Rasisme dalam tetapan sosial secara amnya merujuk kepada ekspresi atau pengalaman diskriminasi kaum dan agama di dalam ruang kehidupan seharian yang memberi kesan kepada individu pada peringkat komuniti. Ini termasuk tempat kerja, institusi pendidikan, konteks perumahan dan penyewaan, serta tetapan awam atau separa awam lain di mana individu berinteraksi, mengakses perkhidmatan, atau mengambil bahagian dalam masyarakat.

Tidak seperti insiden yang timbul di arena politik formal atau melalui kenyataan awam oleh tokoh-tokoh terkemuka, rasisme dalam tetapan sosial sering menjelma dengan cara yang lebih serta-merta dan interpersonal. Ini mungkin termasuk pengecualian, stereotaip, layanan tidak saksama, amalan pengambilan pekerja atau penyewaan yang mendiskriminasi, dan tingkah laku bermusuhan berdasarkan kaum, etnik, kewarganegaraan, atau agama. Insiden sebegini, walaupun kadangkala kurang ketara dalam wacana arus perdana, kekal antara cara yang paling jelas di mana diskriminasi dirasai dalam kehidupan seharian komuniti yang terjejas.

Di Malaysia, rasisme dalam tetapan sosial dibentuk oleh sikap struktur dan masyarakat yang lebih meluas, termasuk andaian yang telah lama wujud tentang kaum, agama, bahasa, dan rasa kekitaan. Akibatnya, diskriminasi dalam ruang ini tidak berlaku secara berasingan, tetapi sering mencerminkan prasangka dan hierarki yang sama yang diterbitkan semula dalam kehidupan awam dan politik yang lebih meluas.

## 1.1 Rasisme dalam Perniagaan/Tempat Kerja

Pekerjaan adalah laluan asas kepada jaminan ekonomi, martabat, dan penyertaan sosial. Di bawah piawaian hak asasi manusia dan buruh antarabangsa, semua individu berhak mendapat peluang yang saksama dan layanan yang adil dalam pekerjaan, bebas daripada diskriminasi berdasarkan kaum, etnik, keturunan, atau asal usul kebangsaan. Di Malaysia, walau bagaimanapun, rasisme dalam pekerjaan kekal sebagai kebimbangan yang berterusan dan kurang ditangani.

Rasisme dalam sektor pekerjaan menjelma pada pelbagai peringkat hubungan pekerjaan, termasuk penarikan pekerja (recruitment), pengambilan pekerja (hiring), imbuhan, kenaikan pangkat, dan penamatan kerja. Iklan pekerjaan yang mendiskriminasi dengan menyatakan keutamaan kaum, akses yang tidak saksama kepada kemajuan kerjaya, gangguan di tempat kerja, dan budaya organisasi yang mengecualikan, terus dilaporkan merentasi pelbagai industri. Amalan-amalan ini memberi kesan yang tidak seimbang kepada komuniti tertentu, mengehadkan mobiliti ekonomi dan mengukuhkan ketidaksaksamaan struktur.

Impak rasisme berkaitan pekerjaan melangkaui pekerja individu. Pengecualian sistemik daripada peluang pekerjaan yang bermakna menyumbang kepada jurang pendapatan, peminggiran sosial, dan kelemahan antara generasi. Ia juga menjejaskan produktiviti, kesepaduan tempat kerja, dan matlamat yang lebih luas untuk pembangunan ekonomi yang inklusif di Malaysia.

Dari perspektif hak asasi manusia, diskriminasi kaum dalam pekerjaan melanggar prinsip-prinsip kesaksamaan dan ketiadaan diskriminasi yang diiktiraf di bawah instrumen antarabangsa, termasuk Perisytiharan Hak Asasi Manusia Sejagat dan konvensyen teras Pertubuhan Buruh Antarabangsa. Walaupun Malaysia mempunyai rangka kerja perundangan dan dasar sedia ada yang mengawal selia hubungan pekerjaan, kelompangan dalam penguatkuasaan, kesedaran, dan kebertanggungjawaban terus membenarkan amalan diskriminasi untuk berterusan.

Bahagian ini meneliti kelaziman, manifestasi, dan impak rasisme di dalam landskap pekerjaan di Malaysia. Ia juga berfungsi sebagai lensa fokus yang melaluinya cabaran yang dihadapi oleh rakyat Malaysia biasa dapat difahami, terutamanya bagi mereka yang tertakluk kepada prasangka kaum dan layanan yang merendahkan martabat ketika mencari rezeki.

| Tarikh | Insiden |
|---|---|
| 17/02/2025 | **Penjual jagung meletakkan tanda melarang penjualan kepada orang India menggunakan kata penghinaan.** Tanda tersebut yang tertera "Sorry ini jagung tiada jual sama orang k*ling". Penjual tersebut kemudiannya memohon maaf secara terbuka.[1] |

[1] "Corn Seller Who Sparked Racial Controversy Apologises." *The Vibes*, Februari 17, 2025. https://www.thevibes.com/articles/news/105002/corn-seller-who-sparked-racial-controversy-apologises

| | |
|---|---|
| 07/03/2025 | **Poster pengambilan pekerja Mixue Sri Sinar yang mendiskriminasi secara perkauman** dengan kriteria 'Melayu dan Cina yang berpengalaman'.[2] |
| 25/03/2025 | **Pembantu jualan Dayak didera secara lisan dengan kata-kata penghinaan kaum** dan diugut hanya kerana 50 sen, dengan pelaku didakwa mengancam untuk menggari pembantu jualan tersebut.[3] |
| 16/04/2025 | **Iklan HYGR yang memaparkan seorang individu India (diilustrasikan sedemikian) mengeluarkan bau badan** dianggap menyinggung perasaan kerana stereotaip yang dikaitkan dengan warga Asia Selatan/India dan bau badan yang kuat.[4] |
| 23/04/2025 | **Mesej menyinggung perasaan yang dihantar oleh penghantar GrabFood** kepada pelanggan yang menulis "Oii sampai. Tak mau ambik makanan jangan order p*kimak Hindu".[5] |
| 24/07/2025 | **Hospital Canselor Tuanku Muhriz (HCTM) menganugerahkan kontrak katering kepada syarikat yang tidak memiliki sijil halal** yang berjumlah RM25.6 juta.[6] |
| 14/10/2025 | **Stereotaip rasis India/Hindu yang digunakan dalam video promosi** yang memaparkan pekerja kedai aksesori kereta menyampaikan ucapan Deepavali berbentuk karikatur dan mempromosikan diskaun kedai.[7] |
| 10/11/2025 | **Imej dewa Hindu Lord Murugan digunakan pada pembungkusan cawangan US Pizza** yang mungkin mengandungi bahan bukan vegetarian atau daging lembu dan akhirnya mungkin dibuang sebagai sampah.[8] |

Berdasarkan pemerhatian penerokaan Pusat KOMAS, terdapat 8 insiden yang dilaporkan di bawah tajuk ini. Walaupun terdapat seruan konsisten daripada pelbagai pihak untuk memastikan peluang yang saksama diberikan dalam sektor pekerjaan, realiti di lapangan memaparkan rasisme dalam bentuk yang paling sejati. Satu insiden yang dilaporkan daripada seorang pengguna X menonjolkan kriteria "tambahan" dalam iklan pekerjaan yang

[2] Jayne, Tamara. "Popular Segambut Bubble Tea Outlet Called Out for Malay & Chinese-Only Job Ad." *SAYS*, Mac 10, 2025. https://says.com/my/news/mixue-called-out-for-malay-chinese-only-job-ad

[3] "Police Urged to Investigate Viral Video of Dayak Woman Allegedly Threatened, Racially Abused in Shah Alam." *Bernama*, Mac 25, 2025. https://bernama.com/en/general/news.php?id=2406254

[4] "Prasarana Removes Personal Care Ad from Train After Outcry." *Free Malaysia Today*, April 16, 2025. https://www.freemalaysiatoday.com/category/nation/2025/04/16/prasarana-removes-personal-care-ad-from-train-after-outcry/

[5] Alyaa Alhadjri. "'Pu**mak Hindu' – Teacher Lodges Report Against Delivery Rider." *Malaysiakini*, April 23, 2025. https://www.malaysiakini.com/news/741179

[6] "Hospital Gave RM25.6mil Catering Contract to Company Without Halal Cert." *Free Malaysia Today*, Julai 21, 2025. https://www.freemalaysiatoday.com/category/nation/2025/07/21/hospital-gave-rm25-6mil-catering-contract-to-company-without-halal-cert

[7] @nasidailymy. "Video." *TikTok*, accessed Mac 5, 2026. https://www.tiktok.com/@nasidailymy/video/7560631170749189394?_r=1&_t=ZS-90inHvoEt3g

[8] Hindu NGO Calls Out US Pizza Malaysia Over Depiction of Lord Murugan on Packaging, Here's Why." *World of Buzz*, November 9, 2025. https://worldofbuzz.com/hindu-ngo-calls-out-us-pizza-malaysia-over-depiction-of-lord-murugan-on-packaging-heres-why/

disiarkan oleh francais minuman popular di mana ia mencari pemohon "Melayu dan Cina dengan pengalaman".

Selanjutnya, kami mendapati bahawa syarikat korporat dan/atau francais yang lebih besar seharusnya peka terhadap sensitiviti budaya. Dalam satu kes yang dilaporkan, imej dewa Hindu didapati dicetak pada pembungkusan makanan milik cawangan piza yang terkenal di Malaysia. Dalam satu lagi insiden yang tidak berkaitan, audit kerajaan ke atas sebuah hospital awam mendapati bahawa syarikat yang memperoleh kontrak kateringnya tidak mendapatkan sijil halal yang sewajarnya.

*Kurangnya kepekaan budaya*

Sudah terlalu lama rakyat Malaysia hidup bersama dan kita seharusnya terbiasa dengan kepercayaan dan sensitiviti agama dan/atau budaya seseorang. Pusat KOMAS percaya bahawa insiden-insiden yang dirakam di bawah tajuk ini tidak sepatutnya menjadi isu pada asalnya. Perlu ditekankan bahawa kejahilan dan sikap sambil lewa tidak membebaskan syarikat korporat mahupun individu daripada memikul tanggungjawab ke atas tingkah laku rasis mereka. Kami yakin bahawa dalam semua insiden yang diketengahkan, terdapat langkah-langkah sewajarnya yang boleh diambil sebelum sesuatu iklan pekerjaan disiarkan atau reka bentuk pembungkusan dihasilkan. Umum mengetahui bahawa pensijilan halal mempunyai kepentingan yang besar bagi umat Islam.

Insiden-insiden di atas menggambarkan kelakuan sedar oleh individu dan syarikat korporat tertentu yang sama sekali tidak menghiraukan pemeliharaan keamanan dan keharmonian di Malaysia.

**Cadangan**

- Sektor perniagaan terutamanya perusahaan yang mempunyai jumlah pekerja melebihi 50 orang untuk mewujudkan garis panduan dalaman bagi mempromosi, menyokong dan mendaulatkan sensitiviti budaya di tempat kerja.
- Syarikat Multinasional (MNC), PKS dan sektor swasta lain digalakkan untuk menerima pakai Pelan Tindakan Perniagaan dalam Hak Asasi Manusia Malaysia terutamanya pada rangka kerja tanpa diskriminasi.
- Syarikat Berkaitan Kerajaan (GLC) dan Syarikat Pelaburan Berkaitan Kerajaan (GLIC) untuk melaksanakan Kod Tingkah Laku bagi mempromosikan peluang saksama melalui penghapusan diskriminasi kaum[9] (KOMAS-Code-of-Conduct.pdf)

[9] Pusat KOMAS, Penang Institute, and Human Rights Commission of Malaysia (SUHAKAM). *Code of Conduct*. Kuala Lumpur: SUHAKAM, 2020. https://komas.org/wp-content/uploads/sites/16/2020/03/KOMAS-Code-of-Conduct.pdf

## 1.2 Rasisme dalam Pendidikan

Sekolah dan institusi pembelajaran sering dibayangkan sebagai ruang yang memberi peluang saksama untuk menimba ilmu dan mengembangkan intelek seseorang—tempat di mana merit, rasa ingin tahu, dan usaha menentukan masa depan seseorang. Walau bagaimanapun, bagi ramai pelajar di Malaysia, ruang pendidikan juga boleh menjadi tempat di mana perbezaan kaum ditandakan, diperkukuh, dan—kadangkala—dihukum.

Rasisme dalam pendidikan tidak selalunya hadir dengan cara yang eksplisit atau berkonfrontasi. Ia sering tertanam dalam amalan harian: bahasa yang digunakan di dalam bilik darjah, andaian tentang kebolehan pelajar, akses yang tidak saksama kepada sumber, atau sistem tidak rasmi yang memberi kelebihan kepada sesetengah pihak sambil meminggirkan pihak yang lain.

Lama kelamaan, pengalaman-pengalaman ini[10] membentuk cara pelajar melihat diri mereka, rakan sebaya mereka, dan tempat mereka dalam masyarakat. Akibatnya adalah mendalam dan berpanjangan. Kajian menunjukkan bahawa pelajar yang menghadapi bias kaum—sama ada melalui pengecualian, stereotaip, atau layanan tidak saksama—berkemungkinan terdedah kepada trauma yang membawa kepada penurunan keyakinan dan motivasi, menghakis prestasi akademik yang seterusnya menjejaskan mobiliti sosial dan ekonomi jangka panjang. Bagi mereka yang sudah sedia menghadapi kelemahan struktur, rasisme pendidikan boleh memburukkan lagi ketidaksaksamaan sedia ada dan menyempitkan laluan untuk kemajuan.

Pendidikan juga memainkan peranan penting dalam membentuk nilai kemasyarakatan dalam mempelajari cara hidup bersama dalam masyarakat yang pelbagai. Apabila norma diskriminasi tidak dicabar di dalam sekolah dan universiti, ia berisiko dinormalkan dan dibawa ke tempat kerja, institusi, dan kehidupan awam. Sebaliknya, persekitaran pendidikan yang inklusif dan saksama mempunyai potensi untuk mengganggu kitaran prasangka dan memupuk persefahaman bersama merentasi komuniti.

| Tarikh | Insiden |
|---|---|
| 23/03/2025 | **Guru di Kerian memberitahu seorang pelajar untuk "balik ke China" kerana penguasaan bahasa Melayu yang lemah** dan kemudiannya dirakam menyatakan bahawa itu bukan kali pertama beliau mengeluarkan kenyataan sedemikian. Guru tersebut juga dilaporkan berkata bahawa jika pelajar dan ibu bapa tidak boleh bercakap bahasa Melayu, mereka patut "balik ke China"[11] |

[10] Loung, M et al. "The Impact of Racism and Ethnic Discrimination on Students' Education Experiences." *Journal of Outdoor Teacher Education* (JOTE). Eastern Kentucky University

[11] "Political scientist: Teacher telling off pupil to 'balik China' for poor grasp of BM should be booted out" *Focus Malaysia*. Mac 24, 2025.
https://focusmalaysia.my/political-scientist-teacher-telling-off-pupil-to-balik-china-for-poor-grasp-of-bm-should-be-booted-out/

| | |
|---|---|
| 09/06/2025 | **Kuota kemasukan universiti berasaskan kaum menghidupkan semula kebimbangan diskriminasi selepas pelajar cemerlang dinafikan penempatan** dalam program pra-universiti kerajaan walaupun mempunyai rekod akademik dan kokurikulum yang cemerlang, lantas mencetuskan kritikan baharu terhadap kemasukan berasaskan kuota.[12] |
| 23/07/2025 | **Kenyataan stereotaip terhadap Orang Asli didakwa dibuat oleh seorang guru berikutan insiden disiplin sekolah** selepas pelajar dari SMK Kuala Lanar ditegur kerana menyokong SMK RPS Betau semasa acara bola sepak. Semasa kelas yang berikutnya, seorang guru dilaporkan menggambarkan pelajar Orang Asli sebagai mewujudkan jurang sosial dan tidak bercampur dengan "orang biasa."[13] |
| 07/10/2025 | **Jadual peperiksaan sekolah dan universiti berhampiran Deepavali dikritik** oleh YB Ganabathirau, yang mengatakan bahawa ia terlalu hampir dengan perayaan tersebut, menyifatkannya sebagai tidak adil dan tidak menghormati komuniti India. Isu ini memperbaharui kebimbangan bahawa Deepavali menerima tempoh rehat yang lebih pendek berbanding perayaan utama lain, lantas menjejaskan keupayaan pelajar India untuk meraikannya tanpa tekanan akademik.[14] |
| 14/10/2025 | **YB Datuk Dr Akmal Saleh mempersoalkan sama ada UMANY akan bersetuju jika kerajaan memansuhkan sekolah vernakular** sebagai tindak balas kepada kenyataan mereka yang menyeru pemansuhan program matrikulasi dan menggunakan keputusan STPM sebagai penanda aras tunggal untuk kemasukan ke universiti awam.[15] |
| 10/12/2025 | **Tindak balas rasis berhubung pengiktirafan UEC muncul kembali susulan perdebatan awam** selepas gesaan untuk mengiktiraf Sijil Peperiksaan Bersama (UEC) secara rasmi mencetuskan kritikan di media sosial masyarakat Melayu. Tindak balas itu membingkaikan pengiktirafan UEC sebagai ancaman kepada kepentingan Melayu.[16] |

[12] Neo, Chai Chin. "Malaysian Top Scorers' Hopes for Pre-University Spots Dashed, Reigniting Fairness Debate." *The Straits Times*, Julai 3, 2025. https://www.straitstimes.com/asia/se-asia/malaysian-top-scorers-hopes-for-pre-uni-spots-dashed-reigniting-fairness-debate

[13] *Report made to Pusat KOMAS' official portal*

[14] Ganabatirau Veraman. "School and University Exams During Deepavali: A Question of Fairness and Respect", Facebook. Accessed 30th Oktober 2025. "https://www.facebook.com/story.php?story_fbid=1172437138077237&id=100059328861960&post_id=100059328861960_1172437138077237&rdid=qHlH6tCZjdFQIGP3#

[15] "No police report, no probe' - minister on Akmal's vernacular school remark" *Malaysiakini*, Oktober 15, 2025. https://www.malaysiakini.com/news/757988

[16] Zikri Kamarulzaman. "Isu iktiraf UEC: Kenyataan Nga bangkitkan semula gambaran momok DAP" Disember 10, 2025 https://www.malaysiakini.com/news/763054

Pada tahun 2025, Pusat KOMAS mengenal pasti 6 insiden dalam sektor pendidikan. Sedihnya, kita mendapati diri kita masih mengulangi insiden tertentu yang berkaitan dengan sektor pendidikan seperti isu Sijil Peperiksaan Bersama (UEC) dan sistem kuota daripada laporan masa lalu kita.

*UEC dan sekolah vernakular*

Kami memerhatikan satu insiden yang timbul daripada kenyataan awam yang dibuat oleh Nga Kor Ming mengenai pengiktirafan UEC. Kenyataan tersebut menyemarakkan semula naratif rasis yang telah lama wujud yang memanjatkan isu UEC sebagai ancaman politik dan etnik, terutamanya membingkaikannya untuk mencetuskan ketakutan berhubung pendidikan Cina dan dakwaan dominasi oleh parti politik tertentu. Kami selanjutnya memerhatikan bahawa liputan media dan reaksi awam menunjukkan bagaimana perdebatan dasar pendidikan di Malaysia sering diperkaumkan, yang mengukuhkan ketidakpercayaan antara komuniti dan bukannya memupuk dialog dasar yang substantif.

Rasisme ini diburukkan lagi oleh Datuk Dr Akmal Saleh apabila beliau menggunakan pemansuhan sekolah vernakular sebagai naratif balas kepada gesaan UMANY yang mahu menggunakan STPM berbanding matrikulasi sebagai satu-satunya penanda aras bagi menentukan kemasukan ke universiti awam.

Di samping itu, satu hantaran media sosial yang tular mendokumentasikan dakwaan seorang guru sekolah menghina dan memalukan pelajar secara lisan. Walaupun insiden tersebut melibatkan seorang pendidik individu, reaksi awam menyerlahkan kebimbangan yang lebih meluas mengenai ketidakseimbangan kuasa, bias kaum, dan bahasa diskriminasi di sekolah-sekolah di Malaysia. Kes ini menggariskan bagaimana interaksi harian di dalam institusi pendidikan boleh mengekalkan bahaya emosi dan mengukuhkan pengecualian, terutamanya apabila ia melibatkan tokoh berkuasa.

*Kurangnya kepekaan budaya*

Kebimbangan telah dibangkitkan mengenai penjadualan peperiksaan sekolah dan universiti semasa Deepavali, sebuah perayaan keagamaan Hindu yang utama. Isu ini dibingkaikan sebagai ketidakpekaan sistemik, di mana keputusan pentadbiran memberikan bebanan yang tidak seimbang kepada komuniti minoriti agama. Ulasan awam, termasuk oleh YB Ganabatirau Veraman, menekankan bahawa amalan sebegini meminggirkan minoriti agama dan mencerminkan ketidaksaksamaan struktur dalam perancangan dasar.

*Diskriminasi yang berpanjangan terhadap Orang Asli / Asal*

Di Pahang, seorang pelajar Orang Asli dilaporkan menghadapi layanan diskriminasi yang melibatkan pembantu makmal sekolah, guru disiplin, dan guru pendidikan moral. Insiden tersebut menggambarkan bagaimana pelajar peribumi kekal terdedah kepada prasangka dan stereotaip institusi di dalam sistem pendidikan. Kes ini mencerminkan peminggiran struktur

yang lebih meluas terhadap komuniti Orang Asli, di mana diskriminasi sering menjelma melalui tindakan disiplin dan pentadbiran rutin.

*Meritokrasi*

Masih berterusan pada tahun 2025, Pusat KOMAS melalui laporan kami mendapati bahawa pelajar berpencapaian tinggi dilaporkan gagal mendapatkan penempatan pra-universiti, mencetuskan perdebatan baharu tentang meritokrasi, tindakan afirmatif, dan ekuiti kaum dalam laluan pendidikan. Dalam keadaan ini, seorang pelajar cemerlang yang memperoleh 10A dengan skor merit hampir sempurna iaitu 99.46 peratus bagi pencapaian SPM dan aktiviti kokurikulumnya telah tercicir daripada program matrikulasi Malaysia walaupun Perdana Menteri memberi jaminan mengenai meritokrasi bagi pelajar yang memperoleh keputusan sedemikian pada 2024.

Cadangan

- Kementerian Pendidikan (KPM) dan Kementerian Pengajian Tinggi (KPT) harus menerima pakai pendekatan yang lebih terbuka dan menyokong terhadap program-program yang diterajui oleh NGO yang meningkatkan kesedaran tentang rasisme dan mempromosikan ant-rasisme, seperti Bengkel Bangsa Malaysia. Inisiatif ini, bersama-sama dengan aktiviti pertukaran budaya yang lain, memainkan peranan penting dalam memupuk persefahaman, rasa hormat, dan penghayatan terhadap komuniti pelbagai di Malaysia.
- Institut latihan guru dan program pengajian tinggi harus menggabungkan modul yang memupuk para pendidik yang menghormati semua rakyat Malaysia, menegakkan meritokrasi, serta memperjuangkan kesaksamaan dan ekuiti. Ini akan membantu memastikan bakal guru dan pensyarah berfungsi sebagai penyokong nilai-nilai inklusif di dalam bilik darjah dan institusi mereka.
- Kerajaan harus menerima pakai pemesejan yang jelas, konsisten, dan koheren merentasi semua sistem sekolah di Malaysia. Komunikasi yang telus dan layanan yang saksama terhadap jenis sekolah yang berbeza adalah penting untuk mengurangkan persepsi mengenai diskriminasi dan memupuk landskap pendidikan kebangsaan yang lebih bersatu.
- Malaysia juga harus menggalakkan persaingan akademik yang sihat untuk memupuk generasi individu berprestasi tinggi yang boleh menyumbang secara bermakna kepada pembangunan negara. Ini termasuk menyemak semula dasar seperti kemasukan berasaskan kuota ke universiti awam, dengan pandangan ke arah beralih kepada sistem berasaskan merit yang lebih baik yang mengiktiraf bakat dan usaha.

## 1.3 Rasisme dalam Sektor Penyewaan/Perumahan

Rasisme dalam sektor perumahan Malaysia beroperasi melalui diskriminasi interpersonal secara langsung serta keadaan struktur yang lebih luas yang membenarkan pengecualian. Dalam pasaran penyewaan swasta, tuan rumah dan ejen hartanah sering menggunakan budi bicara yang luas dalam pemilihan penyewa. Ini telah mengakibatkan kes-kes yang didokumentasikan di mana bakal penyewa ditolak atas dasar kaum atau etnik, kadangkala secara eksplisit dan pada masa lain melalui justifikasi yang berselindung (coded justifications). Amalan sebegini mencerminkan bias sosial yang tertanam dalam dan menyumbang kepada akses yang tidak saksama kepada perumahan, terutamanya bagi minoriti kaum dan komuniti terpinggir.

Melangkaui tindakan bias individu, kelompangan struktur dan institusi memainkan peranan penting dalam mengekalkan hasil diskriminasi. Rangka kerja perumahan dan penyewaan di Malaysia menyediakan perlindungan perundangan eksplisit yang terhad terhadap diskriminasi kaum dalam akses kepada penginapan. Ketiadaan mekanisme penguatkuasaan yang jelas membenarkan amalan diskriminasi berterusan sebahagian besarnya tanpa pemeriksaan, dengan individu yang terjejas hanya mempunyai sedikit saluran yang berkesan untuk mendapatkan pembelaan. Vakum peraturan ini menormalkan pengecualian sebagai pilihan peribadi dan bukannya mengiktirafnya sebagai isu berasaskan hak.

Ketidaksaksamaan sosioekonomi meningkatkan lagi hasil perumahan yang bersifat rasis. Minoriti dan komuniti peribumi, termasuk kumpulan Orang Asli, terjejas secara tidak seimbang oleh tahap pendapatan yang lebih rendah, peminggiran geografi, dan pengurangan akses kepada kredit rasmi atau pekerjaan yang stabil. Faktor-faktor ini bersilang dengan prasangka kaum untuk membataskan komuniti sedemikian kepada perumahan yang kurang diingini atau tidak selamat, seterusnya mengukuhkan corak pengasingan dan kerentanan dari semasa ke semasa.

Wacana awam mengenai diskriminasi perumahan sering meminimumkan sifat sistemik masalah tersebut dengan membingkaikan insiden sebagai kejadian terpencil atau anekdot. Walau bagaimanapun, peredaran penceritaan peribadi yang semakin meningkat melalui media sosial dan laporan berita telah mendedahkan corak berulang berkaitan pengecualian kaum, lantas mencabar persepsi bahawa kes sebegini adalah pengecualian (exceptional). Naratif ini telah menjadi satu bentuk dokumentasi tidak rasmi yang penting, mendedahkan rasisme harian yang sebaliknya tiada dalam data rasmi.

Secara ringkas, rasisme dalam sektor perumahan di Malaysia mencerminkan gabungan prasangka peribadi dan kelemahan struktur dalam peraturan dan dasar di peringkat negeri mahupun persekutuan. Tanpa perlindungan perundangan yang lebih kukuh dan pengakuan awam tentang sifat sistemik diskriminasi perumahan, ketidaksaksamaan kaum dalam akses kepada perumahan yang selamat dan mampu milik berkemungkinan akan berterusan, terus memberi kesan kepada mobiliti sosial, keselamatan, dan rasa kekitaan bagi komuniti terpinggir.

| Tarikh | Insiden |
|---|---|
| 14/4/2025 | **Tuan rumah didakwa menolak mangsa kebakaran Putra Heights daripada menyewa unit atas alasan kaum** selepas ejen hartanah dilaporkan memberitahunya bahawa tuan rumah tidak mahukan penyewa India kerana mereka "kerap memasak hidangan berat".[17] |
| 08/06/2025 | **Seorang lelaki Kadazan dilaporkan diberitahu bahawa beliau tidak layak menyewa bilik kerana ia untuk "rakyat Malaysia tempatan sahaja"** selepas beliau mendedahkan bahawa beliau berketurunan Kadazan, lantas menimbulkan kebimbangan mengenai diskriminasi kaum dan etnik dalam amalan penyewaan.[18] |
| 23/09/2025 | **Kain rentang di kawasan perumahan Bandar Baru Bangi menyeru penolakan penyewa warga asing menjelang 2026** selepas satu kain rentang yang mempromosikan sasaran "sifar penyewa asing" menarik perhatian awam**.**[19] |

Pusat KOMAS memerhatikan tiga kes pada tahun 2025 yang berkaitan dengan rasisme dalam Sektor Perumahan / Penyewaan. Tiga kes yang digariskan di bawah tema ini, walau bagaimanapun, tidak mencerminkan isu sebenar di lapangan memandangkan mungkin terdapat lebih banyak lagi insiden yang malangnya disembunyikan dan kekal tidak diperiksa.

*Rasisme berselindung di sebalik keutamaan*

erikutan insiden kebakaran di Putra Heights, seorang wanita yang terjejas oleh bencana itu mencari penginapan sewa sebagai sebahagian daripada proses pemulihannya. Semasa cubaannya untuk mendapatkan perumahan, beliau didakwa ditolak oleh tuan rumah selepas ejen hartanah menyampaikan penolakan tuan rumah tersebut. Justifikasi yang dilaporkan diberikan adalah bahawa orang dari kaumnya *"kerap memasak hidangan berat,"* membayangkan kebimbangan mengenai kebersihan, bau, atau kerosakan harta benda.

erikutan insiden kebakaran di Putra Heights, seorang wanita yang terjejas oleh bencana itu mencari penginapan sewa sebagai sebahagian daripada proses pemulihannya. Semasa cubaannya untuk mendapatkan perumahan, beliau didakwa ditolak oleh tuan rumah selepas ejen hartanah menyampaikan penolakan tuan rumah tersebut. Justifikasi yang dilaporkan

[17] Azri Azizan. "Putra Heights Fire Victim Rejected by Landlord Who Allegedly Claimed Her Race "Does a Lot of Heavy Cooking" *World of Buzz.* April 14, 2025. https://worldofbuzz.com/putra-heights-fire-victim-rejected-by-landlord-who-allegedly-claimed-her-race-does-a-lot-of-heavy-cooking/

[18] Sandra Sokial. "Kadazan man told not 'Malaysian enough' to rent room in Puchong" *The Star.* Jun 8, 2025. https://www.thestar.com.my/news/nation/2025/06/08/kadazan-man-told-not-039malaysian-enough039-to-rent-room-in-puchong

[19] Hizam Jaafar. "Kain Rentang Sasaran Sifar Penyewa Warga Asing Pada Tahun 2026 Di Sebuah Residensi Jadi Perhatian Ramai" *Vocket*. September 23, 2025. https://thevocket.com/kain-rentang-sasaran-sifar-penyewa-warga-asing-pada-tahun-2026-di-sebuah-residensi-jadi-perhatian-ramai/

diberikan adalah bahawa orang dari kaumnya *"kerap memasak hidangan berat,"* membayangkan kebimbangan mengenai kebersihan, bau, atau kerosakan harta benda.

Dalam satu insiden yang dilaporkan, seorang lelaki Kadazan dinafikan peluang untuk menyewa bilik selepas diberitahu bahawa penginapan itu hanya untuk "rakyat Malaysia tempatan". Pengecualian sebegini menyerlahkan bagaimana salah faham dan prasangka kadangkala boleh timbul walaupun di dalam negara yang sama. Dalam konteks pelbagai etnik di Malaysia, insiden seperti ini mencerminkan cabaran sosial yang lebih meluas, termasuk kurangnya kesedaran tentang kewarganegaraan yang saksama dan bentuk bias yang halus terhadap komuniti Malaysia Timur seperti Kadazan-Dusun. Rakyat Sabah dan Sarawak ialah warganegara Malaysia sepenuhnya, tetapi mereka kadangkala menghadapi kejahilan atau stereotaip apabila berurusan dengan orang dari Semenanjung Malaysia — seperti yang dibuktikan dalam perbincangan sosial di mana orang lain berkongsi pengalaman serupa dilayan seolah-olah mereka "bukan rakyat Malaysia sepenuhnya."

Selanjutnya, Pusat KOMAS telah, dalam laporan sebelumnya, mengetengahkan insiden di mana komuniti tempatan telah menaikkan kain rentang yang menyatakan aspirasi untuk kawasan perumahan sifar migran. Dengan cara yang serupa, pada tahun 2025, sebuah komuniti tempatan di Bangi mempamerkan kain rentang berwarna terang yang menyatakan matlamatnya untuk mencapai komuniti "sifar migran" menjelang 2026.

Kain rentang sedemikian mengekalkan prasangka yang telah lama wujud dengan secara tersirat menggambarkan migran sebagai punca masalah. Ketaranya, istilah "migran" selalunya dibiarkan tanpa definisi, namun corak yang jelas muncul di mana layanan yang berbeza diberikan kepada migran dan ekspatriat, dengan kumpulan yang terakhir ini kerap dilayan dengan lebih penerimaan, rasa hormat, dan dialu-alukan.

Kes-kes ini adalah lambang corak diskriminasi kaum yang lebih luas dalam pasaran sewa swasta yang sebahagian besarnya tidak dikawal selia di Malaysia. Ketiadaan larangan perundangan yang jelas terhadap bias kaum dalam perumahan membolehkan tuan rumah menggunakan budi bicara yang tidak dikawal. Akibatnya, penolakan diskriminasi sering dianggap sebagai keutamaan peribadi dan bukannya pencabulan kesaksamaan atau hak asasi manusia. Kekurangan perlindungan bagi penyewa rumah membesarkan diskriminasi di kalangan komuniti dan hampir tiada platform untuk mengemukakan aduan oleh mangsa.

**Cadangan**

- Kajian komprehensif tentang cabaran yang dihadapi oleh penyewa swasta dan bakal penyewa harus dilaksanakan untuk lebih memahami isu-isu sistemik dan untuk memaklumkan pembaharuan dasar yang berasaskan bukti.
- Biro aduan dan tribunal khusus harus ditubuhkan untuk menangani kes yang melibatkan pencabulan hak asasi manusia dalam pasaran penyewaan. Mekanisme sedemikian akan memberikan penyewa dan bakal penyewa ruang rasmi untuk menyelesaikan pertikaian dan mencapai hasil yang adil serta harmoni.

## 1.4 Lain-lain

Rasisme boleh menjelma dalam cara yang halus dan tidak langsung yang melangkaui permusuhan terbuka atau diskriminasi eksplisit. Satu bentuk ialah pengecualian budaya, di mana tradisi, amalan, atau sumbangan komuniti tertentu diabaikan atau dipinggirkan di ruang awam, institusi, atau negara. Walaupun keputusan dibuat atas alasan prosedur atau pentadbiran, peninggalan konsisten ekspresi budaya minoriti boleh mengukuhkan perasaan tidak kelihatan (invisibility) dan penurunan nilai, mengehadkan pengiktirafan dan penyertaan dalam masyarakat yang lebih luas.

Satu lagi bentuk ialah promosi naratif etnosentrik atau ketuanan, di mana sejarah, pencapaian, atau identiti budaya satu kumpulan digambarkan secara semula jadi lebih unggul daripada kumpulan yang lain. Naratif sedemikian, walaupun dirangka sebagai kebanggaan akademik atau budaya, secara tersirat boleh meminggirkan komuniti lain, mengukuhkan stereotaip, dan mewujudkan hierarki dalam masyarakat yang pelbagai. Kedua-dua bentuk peninggalan dan penegasan ini, oleh itu, bertindak sebagai mekanisme yang mana rasisme beroperasi secara halus: membentuk persepsi, mengukuhkan ketidaksaksamaan sosial, dan menjejaskan kesepaduan komunal, walaupun dengan ketiadaan permusuhan secara terbuka.

Peninggalan budaya dan penegasan etnosentrik menggambarkan bagaimana rasisme boleh beroperasi secara halus namun kuat, membentuk persepsi tentang rasa kekitaan, mempengaruhi interaksi sosial, dan mengukuhkan ketidaksaksamaan. Tidak seperti tindakan diskriminasi secara terbuka, bentuk rasisme ini selalunya tertanam dalam keputusan harian, naratif awam, dan amalan institusi, menjadikannya lebih sukar untuk dikesan tetapi sama membahayakannya. Jika dibiarkan, ia boleh menjejaskan kesepaduan komunal, melemahkan kepercayaan antara kumpulan, dan menghalang pembangunan masyarakat inklusif yang mana semua komuniti berasa dihormati dan dihargai.

| Tarikh | Insiden |
|---|---|
| 05/08/2025 | **Menteri Belia dan Sukan Hannah Yeoh telah memberi amaran kepada orang ramai agar tidak menyemarakkan isu rasisme dalam pengecualian silambam**, sebuah seni mempertahankan diri tradisional India, daripada Sukan Malaysia (Sukma) 2026, menekankan bahawa keputusan itu terletak sepenuhnya pada negeri tuan rumah, konsisten dengan edisi Sukma yang lalu, dan menggesa pengkritik untuk mengelak daripada menyuntik sentimen kaum ke dalam keputusan sukan.[20] |
| 18/11/2025 | **Profesor Madya Solehah Yaacob dari UIAM mendakwa hipotesis** |

[20] Elill Easwaran. "Dont Racialise Silambam's Exclusion From 2026 Sukma, Says Yeoh". Free Malaysia Today. Ogos 7, 2025. https://www.freemalaysiatoday.com/category/nation/2025/08/07/dont-racialise-silambams-exclusion-from-2026-sukma-says-yeoh

| | |
|---|---|
| | **tanpa bukti bahawa orang Rom purba belajar pembinaan kapal dari tamadun Melayu.** Ini mencetuskan naratif rasisme ketuanan (supremacist) Melayu yang bersifat "syiok sendiri" dalam kalangan penyokong, lantas menghebatkan tindak balas yang memburuk.[21] |

Kontroversi yang menyelubungi pengecualian silambam dari Sukan Malaysia (SUKMA) 2026 menggambarkan betapa cepatnya keputusan pentadbiran boleh diperkaumkan dalam konteks pelbagai budaya. Silambam, seni mempertahankan diri tradisional India, membawa kepentingan budaya bagi segmen komuniti India di Malaysia. Apabila ia diketepikan daripada edisi SUKMA akan datang, kritikan muncul yang mencadangkan wujudnya peminggiran warisan India. Walau bagaimanapun, Menteri Belia dan Sukan Hannah Yeoh memberi amaran agar tidak merangka perkara itu dalam sudut perkauman, menjelaskan bahawa pemilihan acara terletak pada negeri tuan rumah dan bahawa budi bicara sedemikian adalah konsisten dalam edisi sebelumnya. Episod ini menunjukkan bagaimana keputusan dasar atau logistik — walaupun secara prosedurnya neutral — boleh ditafsirkan melalui lensa kaum apabila wujudnya defisit kepercayaan. Jika tidak ditangani dengan teliti, naratif sedemikian berisiko mendalamkan persepsi terhadap pengecualian, mengukuhkan rungutan komunal, dan mempolitikkan platform sukan yang bertujuan untuk memupuk perpaduan.

Dalam insiden yang tidak berkaitan dengan perkara di atas, kejadian yang melibatkan Profesor Madya Solehah Yaacob di Universiti Islam Antarabangsa Malaysia (UIAM) mencerminkan dinamik yang berbeza tetapi sama membimbangkan — kemunculan naratif ketuanan yang diperkaumkan sebagai tindak balas kepada kritikan akademik. Selepas mendakwa bahawa orang Rom purba belajar ilmu pembinaan kapal daripada tamadun Melayu, hipotesisnya dicabar secara meluas kerana kekurangan bukti sejarah yang boleh dipercayai. Daripada kekal terhad kepada perdebatan ilmiah, kontroversi itu memuncak menjadi pertukaran dalam talian di mana para penyokong mengetengahkan apa yang disifatkan sebagai naratif ketuanan "syiok sendiri", menggambarkan tamadun Melayu sebagai unggul secara semulajadi. Retorik sebegini berisiko mengubah ketidaksepakatan intelektual menjadi penegasan etnosentrik. Apabila dakwaan sejarah dibingkaikan dalam sudut keunggulan ketamadunan, ia secara tidak sengaja boleh meminggirkan komuniti lain dan melemahkan asas pluralistik identiti Malaysia. Penjelasan UIAM bahawa kenyataan tersebut dibuat atas kapasiti peribadi menyerlahkan sensitiviti institusi terhadap implikasi yang lebih meluas daripada dakwaan sedemikian.

Kedua-dua kes menggariskan bagaimana rasisme atau ketegangan kaum mungkin berpunca bukan sahaja daripada tindakan diskriminasi secara terbuka, tetapi juga daripada reaksi,

[21] "Backers start peddling 'syiok sendiri', supremacist narrative as Prof Solehah strikes back against critics". Focus Malaysia. November 12, 2025
https://focusmalaysia.my/backers-start-peddling-syiok-sendiri-supremacist-narrative-as-prof-solehah-initiate-counter-strike-against-critics/?fbclid=IwdGRzaAOCB0JjbGNrA4IGdmV4dG4DYWVtAjExAHNydGMGYXBwX2lkDDM1MDY4NTUzMTcyOAABHrsBSLyWvBNG1EI-FZpysJNFCeyvThIK2O62z8ibquBoEtDwY1iEfVK-jOUi_aem_XI8qm-rAfWhilmBtCgQHzg&sfnsn=wa#

pembingkaian, dan naratif yang mengiringi kontroversi awam. Keputusan sukan dan perdebatan akademik, jika diperkaumkan, boleh bertukar menjadi simbol perbalahan antara kaum. Risiko utama terletak pada amplifikasi naratif berasaskan identiti yang mengalihkan tumpuan daripada isu prosedur atau pembuktian ke arah keluhan kolektif atau keunggulan semata-mata. Dalam masyarakat yang pelbagai, kepimpinan yang bertanggungjawab, komunikasi yang berhati-hati, dan wacana awam yang diukur adalah penting untuk mengelakkan ketidaksepakatan biasa daripada memuncak menjadi polarisasi perkauman.

**Cadangan**

- Terdapat keperluan untuk memperkasakan mesej positif, inklusif, dan menyatukan di media sosial yang mempromosikan kesepaduan sosial dan menggalakkan rakyat Malaysia untuk menghargai serta menghormati satu sama lain merentasi batas etnik dan budaya.
- Parti-parti politik dan individu yang berkedudukan berpengaruh harus mengelak daripada menyebarkan kebencian, retorik yang memecahbelahkan, atau maklumat palsu. Sebaliknya, mereka harus mengutamakan pemupukan visi bersama untuk masa depan Malaysia, berteraskan prinsip dan asas yang telah ditetapkan oleh pemimpin terdahulu kita.

# 2 RASISME DALAM WACANA AWAM DAN DASAR

Rasisme dalam wacana awam dan dasar secara amnya merujuk kepada penzahiran, peredaran, atau pengabsahan prasangka kaum dan agama melalui kenyataan awam, naratif, perdebatan, dan kedudukan dasar yang dikemukakan oleh tokoh-tokoh dalam domain awam. Ini termasuk insiden yang melibatkan penggiat politik, pengulas, institusi, dan suara-suara berpengaruh lain yang mana kenyataan atau tindakan mereka membentuk persepsi awam dan sikap sosial yang lebih meluas.

Insiden sebegini mungkin berlaku melalui kenyataan berprasangka secara terbuka, retorik yang menghasut, naratif xenofobia, atau pembingkaian komuniti tertentu sebagai ancaman, orang luar, atau kurang layak mendapat layanan yang saksama. Ia juga mungkin timbul melalui dasar atau cadangan yang mengukuhkan layanan tidak saksama, pengecualian, atau perbezaan kaum dan agama. Dengan cara ini, rasisme dalam wacana awam dan dasar bukan sekadar mencerminkan prasangka sedia ada, tetapi juga boleh menormalkan dan menerbitkannya semula pada skala yang lebih luas.

Di Malaysia, wacana awam mengenai kaum dan agama telah lama memainkan peranan penting dalam membentuk kehidupan sosial dan politik. Perdebatan mengenai identiti, hak, rasa kekitaan, dan dasar sering melangkaui institusi formal dan masuk ke dalam sfera awam yang lebih luas, di mana naratif diskriminasi boleh beredar dengan pantas dan dengan pengaruh yang signifikan. Atas sebab ini, insiden dalam kategori ini adalah penting bukan sahaja untuk apa yang didedahkan tentang sentimen awam, tetapi juga untuk bagaimana ia boleh mengabsahkan pemikiran diskriminasi dan menjejaskan hubungan antara komuniti secara lebih meluas.

## 2.1 Rasisme melalui Dasar Kerajaan

Rasisme melalui dasar dan tadbir urus di Malaysia paling kerap dizahirkan bukan melalui undang-undang yang mendiskriminasi secara eksplisit, tetapi melalui susunan struktur, keputusan dasar, dan amalan pentadbiran yang menghasilkan hasil yang tidak saksama mengikut kaum dan etnik. Bentuk rasisme ini sering diwajarkan menggunakan bahasa sejarah, kestabilan sosial, atau identiti kebangsaan, yang boleh mengaburkan impak pengecualiannya dan menjadikannya lebih sukar untuk dicabar.

Sejauh mana dasar berkenaan, pembezaan kaum tertanam dalam beberapa bidang tadbir urus, terutamanya dalam pendidikan, perumahan, penyertaan ekonomi, dan akses kepada sumber awam. Dasar yang dibingkaikan di sekitar etnik—terutamanya mekanisme tindakan afirmatif telah, dari masa ke masa, membentuk institusi awam dan sistem pengedaran dengan cara yang memberi keistimewaan kepada kumpulan tertentu sambil meminggirkan kumpulan yang lain. Walaupun dasar sedemikian sering dipertahankan sebagai langkah pembetulan atau perlindungan, pelaksanaannya dalam jangka masa panjang tanpa klausa penamatan (sunset clauses) yang jelas atau penentukuran semula berasaskan keperluan telah menyumbang kepada persepsi tentang ketidaksaksamaan sistemik dan kelayakan yang diperkaumkan.

Dasar Ekonomi Baru (DEB) Malaysia, yang pada asalnya diperkenalkan pada tahun 1971 untuk menangani jurang ekonomi kaum pasca-1969, terus memberi manfaat kepada majoriti Bumiputera tetapi sering tersasar daripada sasaran yang dimaksudkan, iaitu komuniti berpendapatan rendah. Walaupun dasar itu bertujuan untuk meningkatkan taraf hidup Bumiputera yang kurang bernasib baik dari segi ekonomi, hari ini sebahagian besar daripada penerima manfaat datang daripada golongan berpendapatan sederhana dan atasan, meninggalkan ramai golongan yang benar-benar memerlukan—kedua-dua Bumiputera dan bukan Bumiputera—terpinggir daripada sokongan yang bermakna.

Sekatan aset, seperti lot hartanah khusus untuk Bumiputera yang tidak boleh dijual kepada kumpulan kaum lain, seterusnya mengehadkan mobiliti ekonomi dan mewujudkan ketidakcairan (illiquidity) bagi penerima manfaat yang disasarkan. Ketidaksaksamaan geografi memburukkan lagi cabaran ini: individu dari Sabah dan Sarawak kerap menghadapi keperluan yang lebih ketat atau bias apabila menyewa hartanah di Semenanjung Malaysia, mencerminkan halangan tidak rasmi yang tidak dikodifikasikan tetapi tetap memberi impak.

Selain itu, kuota kaum terus membentuk akses merentasi sektor-sektor utama. Syarikat Berkaitan Kerajaan (GLC) memerlukan bilangan tertentu pengarah atau pengurus kanan Bumiputera, universiti awam mengekalkan kuota kemasukan Bumiputera, dan pengambilan serta kenaikan pangkat perkhidmatan awam sering mengutamakan calon Bumiputera. Walaupun langkah-langkah ini meningkatkan perwakilan untuk kaum majoriti, ia tidak semestinya menyasarkan mereka yang memerlukan dari segi ekonomi dan boleh meminggirkan individu bukan Bumiputera, serta Bumiputera berpendapatan rendah yang mungkin tidak mendapat manfaat sepenuhnya daripada sistem tersebut.

Amalan tadbir urus seterusnya mengukuhkan dinamik ini melalui budi bicara pentadbiran dan pembuatan keputusan yang tidak telus. Dalam sektor seperti pendidikan dan perumahan, kriteria pemilihan, mekanisme penempatan, dan ambang kelayakan tidak selalunya telus, membolehkan bias kaum sama ada disengajakan atau struktur untuk mempengaruhi hasil. Ketiadaan data yang boleh diakses secara umum yang dipecahkan mengikut kaum juga mengehadkan pemantauan dan kebertanggungjawaban yang bermakna, menjadikannya sukar untuk menilai sama ada dasar-dasar ini beroperasi secara saksama.

Untuk mengembalikan keseimbangan, wacana politik memainkan peranan utama dalam mengekalkan rasisme melalui tadbir urus. Perdebatan dasar kerap dibingkaikan dalam terma yang diperkaumkan, menggambarkan pembaharuan yang bertujuan untuk kesaksamaan atau rangkuman sebagai ancaman kepada hak atau status komuniti tertentu. Pembingkaian naratif ini mengabsahkan kedudukan yang mengecualikan dan menghalang perpaduan merentas kaum, sambil mengalihkan perhatian daripada penilaian dasar berasaskan bukti. Dalam konteks ini, tadbir urus menjadi satu ruang di mana kebimbangan kaum digerakkan untuk keabsahan politik dan bukannya ditangani melalui penggubalan dasar yang inklusif.

Maklum balas institusi terhadap diskriminasi sering mencerminkan penguatkuasaan yang lemah dan kehendak politik yang terhad. Mekanisme aduan mungkin wujud secara teori tetapi dikekang oleh mandat yang sempit, ketakutan terhadap tindakan balas, atau kekurangan kebebasan. Akibatnya, individu yang terjejas oleh dasar perkauman atau tindakan pentadbiran yang mendiskriminasi kerap mempunyai jalan penyelesaian yang terhad, mengukuhkan rasa bahawa layanan tidak saksama dinormalkan dan dibenarkan oleh negara.

| Tarikh | Insiden |
|---|---|
| 05/08/2025 | **Dasar tindakan afirmatif Bumiputera telah dipertahankan semasa rundingan perdagangan dengan Amerika Syarikat** oleh Perdana Menteri YAB Dato' Seri Anwar Ibrahim walaupun ia diiktiraf sebagai bersifat diskriminasi.[22] |
| 05/08/2025 | **Pelan Struktur KL 2040 mengundang kritikan terhadap cadangan untuk mengekalkan 40% populasi Melayu dan Bumiputera di Kuala Lumpur** selepas Menteri di Jabatan Perdana Menteri Dr. Zaliha Mustafa menyatakan di Parlimen bahawa pelan itu merangkumi langkah-langkah seperti memperuntukkan perumahan mampu milik, kedai, dan industri ringan di tanah rizab Melayu dan tanah MAS untuk memelihara sasaran demografi tersebut.[23] |

[22] Bernama. "Anwar: Malaysia defended Bumiputera policy in US trade talks, resisted pressure on key policies" *Malay Mail*. Ogos 5, 2025. https://www.malaymail.com/news/malaysia/2025/08/05/anwar-malaysia-defended-bumiputera-policy-in-us-trade-talks-resisted-pressure-on-key-policies/186509

[23] Bernama. "KL Plan 2040 aims to maintain 40pct Malay, Bumiputera population" *New Straits Times*. Ogos 5, 2025. https://www.nst.com.my/news/nation/2025/08/1255815/kl-plan-2040-aims-maintain-40pct-malay-bumiputera-population

| | |
|---|---|
| 10/12/2025 | **Seorang wanita dihalang daripada memasuki ibu pejabat polis Jasin untuk membuat laporan kemalangan jalan raya akibat penguatkuasaan kod etika pakaian** selepas dia dilaporkan dinafikan kemasukan kerana didakwa melanggar kod etika pakaian yang ditetapkan dalam pekeliling kerajaan[24] |

Dalam hal ini, Perdana Menteri, Anwar Ibrahim menjadi tumpuan dalam satu insiden berkaitan rundingan perdagangan dengan negara luar di mana beliau menegaskan bahawa dasar Bumiputera tidak boleh dicampuri.

Dalam satu artikel yang diterbitkan oleh Malay Mail, Perdana Menteri menyatakan bahawa Malaysia mempertahankan dasar Bumiputeranya semasa rundingan perdagangan dengan Amerika Syarikat. Walaupun kenyataan yang dibuat adalah dalam konteks perbincangan perdagangan antarabangsa, isu yang dibangkitkan adalah isu domestik—kedudukan berterusan dasar Bumiputera di dalam rangka kerja dasar Malaysia walaupun terdapat kebimbangan yang telah lama wujud mengenai implikasi diskriminasinya. Perdana Menteri menyifatkannya sebagai dasar kebangsaan utama dan sebahagian daripada rangka kerja dasar domestik Malaysia yang tidak patut dikompromi. Satu laporan berita dari Malaysiakini mengetengahkan penegasan Perdana Menteri bahawa dasar sedemikian adalah isu kedaulatan negara dan kekal dilindungi dalam penglibatan luar Malaysia.

*Meluaskan skop dasar Tindakan Afirmatif*

Secara berasingan, Pelan Struktur Kuala Lumpur 2040, merangkumi objektif untuk mengekalkan 40 peratus populasi Melayu dan Bumiputera di Kuala Lumpur. Laporan itu menjelaskan bahawa sasaran ini adalah sebahagian daripada pertimbangan perancangan jangka panjang untuk bandar itu dan bertujuan untuk membimbing pembangunan masa depan serta taburan penduduk sehingga tahun 2040.

Insiden-insiden di atas dianggap bermasalah kerana ia secara eksplisit meletakkan kaum sebagai kriteria tadbir urus di pusat dasar, perancangan, dan pembuatan keputusan negara, mengakibatkan layanan berbeza antara warganegara berdasarkan identiti etnik dan bukannya pertimbangan neutral atau berasaskan keperluan.

Dalam dua insiden pertama, dasar Bumiputera dibentangkan sebagai tidak boleh dirunding dan melangkaui semakan, mengukuhkan perbezaan berasaskan kaum dalam akses kepada peluang ekonomi dan sosial. Dengan mengesahkan bahawa dasar sedemikian mesti kekal utuh tanpa mengira penelitian luar, negara menormalkan penggunaan etnik secara berterusan sebagai faktor penentu dalam tadbir urus. Ini mengukuhkan layanan tidak saksama antara kumpulan Bumiputera dan bukan Bumiputera serta mengehadkan ruang

[24] M.Esshwer & Teh Athira Yusoff. "Underdressed woman unable to enter Jasin police HQ" *The Star*. Disember 10, 2025 https://www.thestar.com.my/news/nation/2025/12/10/underdressed-woman-unable-to-enter-jasin-police-hq

untuk penilaian semula sama ada dasar sedemikian secara tidak seimbang memberikan keburukan kepada komuniti tertentu.

Dalam insiden ketiga, kemasukan sasaran demografi kaum yang tetap dalam perancangan bandar membenamkan unsur kaum secara langsung ke dalam dasar pembangunan. Dengan mensasarkan untuk mengekalkan komposisi etnik tertentu di Kuala Lumpur, keputusan tadbir urus berkaitan perumahan, guna tanah, dan taburan penduduk berisiko dibentuk oleh pertimbangan kaum dan bukannya keperluan perancangan yang objektif. Ini melembagakan kaum sebagai kriteria untuk rasa kekitaan dalam ruang bandar dan mungkin secara tidak langsung mengecualikan atau meletakkan populasi bukan Bumiputera dalam keadaan yang merugikan.

Secara keseluruhannya, insiden-insiden ini mencerminkan rasisme struktur, di mana kategori kaum digabungkan secara rasmi ke dalam dasar dan rangka kerja tadbir urus. Walaupun tanpa niat bermusuhan, pendekatan sedemikian mengekalkan hasil yang tidak saksama dan mengabsahkan perbezaan kaum sebagai asas yang normal dan boleh diterima untuk tindakan negara. Tambahan pula, semangat Malaysia sebagai sebuah negara berbilang kaum terjejas apabila dasar menghakis prinsip-prinsip yang menyatukan masyarakat kita yang pelbagai.

**Cadangan**

- Malaysia harus beralih daripada dasar tindakan afirmatif berasaskan kaum kepada Dasar Peluang Saksama Kebangsaan yang komprehensif yang memastikan keadilan dan akses yang saksama untuk semua warganegara, tanpa mengira latar belakang etnik.
- Biasiswa, bantuan kewangan, dan geran perniagaan harus diperuntukkan berdasarkan keperluan sosioekonomi, supaya bantuan sampai kepada individu dan komuniti yang benar-benar kurang bernasib baik dari segi ekonomi.
- Mekanisme penilaian yang jelas dan telus harus diperkenalkan untuk semua program bantuan sosial, memastikan penerima dipilih berdasarkan keadaan kewangan dan bukannya identiti kaum.
- Inisiatif pementoran antara etnik harus dibangunkan untuk memupuk usahawan, profesional, dan ahli akademik yang berjaya merentasi semua komuniti, seterusnya mengukuhkan kesepaduan sosial dan kemakmuran bersama.
- Kerajaan harus mempercepatkan pengenalan semula Suruhanjaya Keharmonian dan langkah-langkah perundangan yang berkaitan untuk menangani diskriminasi kaum, rasisme, dan ketegangan agama melalui rangka kerja berstruktur yang berasaskan hak.
- Agensi pentadbiran dan penguatkuasaan kerajaan harus mengelak daripada terlibat dalam kepolisan moral dan sebaliknya menumpukan pada menangani tujuan sah kehadiran rakyat di mana-mana premis.

## 2.2 Diskriminasi Agama

Rasisme dan diskriminasi agama di Malaysia saling berkait rapat dengan komposisi pelbagai etnik dan pelbagai agama di negara ini, di mana etnik dan agama sering bertindih. Wacana awam yang melibatkan kaum dan agama amat sensitif disebabkan oleh faktor sejarah, susunan perlembagaan, dan mobilisasi politik mengikut garis kaum.

Dalam iterasi laporan sebelumnya, isu diskriminasi agama dikategorikan mengikut sektor—iaitu, contoh yang timbul dalam politik, perniagaan, pendidikan, dan sfera lain. Walau bagaimanapun, selepas pertimbangan lanjut, laporan ini menerima pakai pendekatan yang lebih terfokus dengan meneliti diskriminasi agama sebagai satu kategori kendiri. Peralihan ini mencerminkan pengiktirafan yang semakin meningkat bahawa diskriminasi berasaskan agama di Malaysia telah membentuk corak, trend, dan implikasi berbeza yang merentasi pelbagai sektor dan tidak dapat ditangkap dengan secukupnya melalui lensa sektoral semata-mata. Dengan mengendalikannya secara berasingan, laporan ini dapat menganalisis pendorong khususnya dengan lebih baik, mendokumentasikan bentuk-bentuk yang muncul, dan mencadangkan tindak balas dasar yang lebih bersasar dan berkesan.

Untuk menjelaskan perbezaan itu dengan lebih mendalam, isu kaum biasanya timbul berhubung dengan dasar afirmatif yang memihak kepada komuniti Bumiputera, akses kepada pendidikan, pekerjaan, dan persepsi layanan tidak saksama di sisi undang-undang. Walaupun dasar-dasar ini termaktub dalam perlembagaan, perdebatan awam di sekelilingnya kadangkala boleh mencetuskan kemarahan atau naratif pengecualian yang menjejaskan kumpulan bukan Bumiputera.

Retorik agama kerap dizahirkan melalui kepolisan moral, kecaman awam, atau percubaan untuk mengenakan norma agama melangkaui komuniti yang disasarkan. Insiden-insiden termasuk tindak balas awam terhadap penglibatan antara agama, penelitian terhadap tingkah laku peribadi semasa musim perayaan agama, sekatan ke atas ekspresi budaya atau seni, dan kontroversi yang melibatkan pendakwah agama atau tokoh awam. Episod sebegini boleh menimbulkan ketakutan, memberikan stigma kepada minoriti, dan menormalkan andaian berdasarkan penampilan atau persepsi identiti agama.

Pempolitikan kaum dan agama telah menghebatkan ketegangan ini. Tokoh politik dan pempengaruh kadangkala membingkaikan isu melalui lensa kaum atau agama untuk menggembleng sokongan, yang boleh mengabsahkan retorik yang mengecualikan. Media sosial mempercepatkan lagi penyebaran naratif yang menghasut, sering mengatasi tindak balas pengawalseliaan atau pembetulan.

Walaupun Malaysia mengekalkan mekanisme perundangan untuk mengekang hasutan, termasuk undang-undang yang menangani ucapan kebencian dan *"3R" (agama, raja, dan kaum)*, kebimbangan berterusan mengenai penguatkuasaan yang tidak konsisten, pendakwaan terpilih, dan kesan yang membekukan (chilling effect) terhadap perbincangan yang sah, yang boleh melemahkan keyakinan awam dan memburukkan lagi ketidakpercayaan antara komuniti.

| Tarikh | Insiden |
|---|---|
| 19/03/2025 | **Seorang lelaki didakwa selepas menampar seorang belia bukan Islam kerana makan di khalayak ramai semasa bulan Ramadan** apabila Abdul Razak didakwa bersemuka dengan seorang lelaki berusia 21 tahun di sebuah kedai serbaneka di pusat beli-belah, menuntut untuk melihat kad pengenalannya bagi mengesahkan dia bukan beragama Islam, dan kemudian menamparnya. Dia didakwa di bawah Seksyen 323 Kanun Keseksaan kerana dengan sengaja menyebabkan kecederaan.[25] |
| 23/03/2025 | **Lelaki bukan Islam Sabahan di Kuala Lumpur meletakkan IC-nya di atas meja semasa makan pada bulan Ramadan selepas disalah anggap sebagai Muslim.** Selepas Encik Omjai berkata dia sebelum ini pernah ditegur semasa makan di khalayak ramai dan hampir dibawa pergi oleh pihak berkuasa dalam sebuah van putih.[26] |
| 10/05/2025 | **Pemimpin antara agama berkata ketakutan dan rasa tidak selamat mengehadkan penyertaan umat Islam dalam aktiviti antara agama** apabila naib presiden Persatuan Harmoni Malaysia Amir mengulas mengenai kekecohan awam berikutan lawatan Ahli Dewan Undangan Negeri PAS Semenyih, Nushi Mahfodz ke kuil Arulmigu Dewi Sri Karumariamman Alayam pada 6 April.[27] |
| 22/07/2025 | **Perlindungan terpilih ditawarkan di bawah peraturan 3R, dengan pendakwah Zamri Vinoth dan Firdaus Wong masih bebas.** MIC mengkritik kekurangan pertuduhan yang dibawa oleh Jabatan Peguam Negara (AGC) terhadap tokoh tersebut, mendakwa bahawa ia bukan instrumen perundangan untuk mempertahankan kesucian satu agama sahaja.[28] |
| 22/08/2025 | **MyBurgerLab memecat COO mereka selepas tindak balas terhadap siaran media sosial mengenai hukuman Syariah** selepas siaran peribadi bekas Ketua Pegawai Operasi, Andrew Chong menarik kemarahan awam, terutamanya dalam kalangan umat Islam. Syarikat itu menegaskan bahawa siaran yang mengkritik hukuman Syariah di Terengganu tidak mencerminkan prinsip-prinsipnya.[29] |

[25] Azri Azizan. "Pak Cik Pleads Not Guilty to Slapping a 21yo Man, Asks for Lower Bail As He "Has Children to Support" *World of Buzz. Mac 19, 2025.* https://worldofbuzz.com/pak-cik-pleads-not-guilty-to-slapping-a-21yo-man-asks-for-lower-bail-as-he-has-children-to-support/

[26] Azri Azizan. "Non-Muslim Man in KL Keeps IC on Table While Dining Out During Ramadan Due to Previous Bad Experiences" *World of Buzz.* Mac 23, 2025. https://worldofbuzz.com/non-muslim-man-in-kl-keeps-ic-on-table-while-dining-out-during-ramadan-due-to-previous-bad-experiences/

[27] Predeep Nambiar. "Fears, insecurities restricting inter-religious activity among Muslims, says interfaith leader" *Free Malaysia Today*. April 12, 2025. https://www.freemalaysiatoday.com/category/nation/2025/04/12/fears-insecurities-restricting-inter-religious-activity-among-muslims-says-interfaith-leader

[28] "3R rule not to protect only one faith, MIC chief berates AGC" *Malaysiakini.* Julai 22, 2025 https://www.malaysiakini.com/news/749798

[29] "MyBurgerLab sacks COO after outcry over Shariah punishment post, staff to undertake cultural sensitivity training" *Malay Mail.* Ogos 22, 2025. https://www.malaymail.com/news/malaysia/2025/08/22/myburgerlab-sacks-coo-after-outcry-over-shariah-punishment-post-staff-to-undertake-cultural-sensitivity-training/188546

| | |
|---|---|
| 18/10/2025 | **Video penukaran agama Firdaus Wong yang menasihati kanak-kanak bawah umur untuk memeluk Islam tanpa pengetahuan ibu bapa didapati melanggar hak perlembagaan ibu bapa bukan Islam** selepas Mahkamah Tinggi memutuskan bahawa lapan ibu bapa boleh meneruskan tindakan undang-undang berhubung pelanggaran hak mereka di bawah Perkara 12(4).[30] |
| 16/11/2025 | **Garis panduan seni UTM mengenakan dakwaan sekatan ke atas pakaian, percampuran jantina dan "budaya luar" dalam persembahan** termasuk keperluan untuk menjaga aurat (bahagian badan yang mesti ditutup di bawah peraturan kesopanan Islam), mengelakkan persembahan bercampur jantina, mengehadkan persembahan wanita kepada penonton wanita, dan mengecualikan budaya luar (elemen budaya asing). Universiti tersebut kemudiannya mengeluarkan penjelasan.[31] |
| 18/11/2025 | **Pihak berkuasa agama meneliti video muzik Dolla berkaitan pemakaian, membawa kepada pemadamannya.** Menteri di Jabatan Perdana Menteri (Hal Ehwal Agama) Na'im Mokhtar berkata video itu akan disemak dan boleh tertakluk di bawah peruntukan syariah, menyasarkan satu-satunya ahli kumpulan muzik trio itu yang beragama Islam, Sabronzo. Pengkritik agama juga mengutuknya secara terbuka sebagai tidak bermoral.[32] |
| 19/12/2025 | **Sekatan hiasan Krismas oleh pihak berkuasa agama Melaka di premis bersijil halal diwajarkan di bawah garis panduan pensijilan halal JAKIM** selepas surat JAIM diedarkan yang menyatakan bahawa hiasan keagamaan tidak dibenarkan di dapur hotel bersijil halal dan ruang restoran utama, dengan Exco Melaka Datuk Rahmad Mariman berkata peraturan itu bertujuan untuk memelihara integriti pensijilan halal dan mengelakkan kekeliruan di kalangan pelanggan.[33] |
| 28/12/2025 | **Pelakon Pekin Ibrahim dikecam di dalam talian kerana menyertai dakwaan perayaan Krismas** selepas videonya berpakaian seperti Santa Claus menjadi tular walaupun acara itu kemudiannya disifatkan sebagai majlis hari jadi dan bukannya perjumpaan *Secret Santa*.[34] |

[30] V. Amalan. "Parents can sue preacher Firdaus over constitutional rights breaches, rules court" *Free Malaysia Today.* Ogos 12, 2025. https://www.freemalaysiatoday.com/category/nation/2025/10/18/parents-can-sue-preacher-firdaus-over-constitutional-rights-breaches-rules-court

[31] Iylia Marsha Iskandar. "UTM clarifies 'foreign culture' in arts policy after photo goes viral" *New Straits Times*. November 16, 2025. https://www.nst.com.my/news/nation/2025/11/1316201/utm-clarifies-foreign-culture-arts-policy-after-photo-goes-viral#google_vignette

[32] "Malaysian girl group Dolla's 'immoral' video pulled over religious backlash" *CNA Lifestyle*. November 18, 2025. https://cnalifestyle.channelnewsasia.com/entertainment/dolla-music-video-pulled-over-backlash-474086

[33] Norafiza Jafar. "Larangan dekorasi Krismas tertakluk garis panduan pensijilan halal JAKIM" *Sinar Harian.* Disember 19. 2025. https://www.sinarharian.com.my/article/761167/edisi/melaka-ns/larangan-dekorasi-krismas-tertakluk-garis-panduan-pensijilan-halal-jakim

[34] Azri Azizan. "It was a birthday party" – Malaysian Actor Wearing Christmas Outfit Accused of Joining Secret Santa Event" *World of Buzz.* Disember 28, 2025. https://worldofbuzz.com/it-was-a-birthday-party-malaysian-actor-wearing-christmas-outfit-accused-of-joining-secret-santa-event/

*Penjajaan Ketakutan (Fearmongering)*

Dalam satu kes yang dilaporkan pada tahun 2025, Amir Farid Isahak, Pengerusi, Persaudaraan Kerohanian Antara Agama dan Naib Presiden Persatuan Harmoni Malaysia menyatakan bahawa lawatan oleh ahli politik Muslim ke tempat ibadat bukan Islam sering mencetuskan kemarahan orang ramai disebabkan oleh ketakutan dan rasa tidak selamat yang berakar umbi di dalam segmen komuniti Muslim. Ulasan beliau menyusul kritikan awam terhadap lawatan Ahli Dewan Undangan Negeri PAS Semenyih Nushi Mahfodz ke kuil Arulmigu Dewi Sri Karumariamman Alayam pada 6 April 2025. Amir menekankan bahawa reaksi sedemikian mencerminkan sensitiviti yang telah lama wujud di sekitar penglibatan antara agama dan bukannya insiden terpencil.

Apabila individu bertindak tanpa diperiksa, mereka mengeluarkan kenyataan yang tidak wajar dan selalunya melangkaui kedaulatan undang-undang. Ini terbukti apabila Firdaus Wong memuat naik video yang menasihati tentang cara kanak-kanak bawah umur boleh memeluk agama Islam tanpa memaklumkan kepada ibu bapa mereka. Walau bagaimanapun, mahkamah mendapati bahawa ini menjejaskan Perkara 12(4) Perlembagaan Persekutuan, yang memberi kuasa kepada ibu bapa untuk memutuskan agama anak di bawah umur.

*Kurangnya kepekaan budaya*

Sebaliknya, apabila individu mengabaikan sensitiviti berkaitan agama, mereka secara tidak sengaja akan menyedari bahawa ia membawa akibat. Ini nyata apabila rangkaian burger tempatan MyBurgerLab memohon maaf berikutan tindak balas awam ke atas siaran media sosial peribadi oleh bekas COO-nya, Andrew Chong, yang mengkritik hukuman Syariah yang dilaksanakan di Terengganu. Siaran itu menimbulkan kemarahan dan kekecewaan, terutamanya di kalangan umat Islam. Syarikat tersebut menjelaskan bahawa siaran itu tidak mencerminkan nilai penghormatan, perpaduan, dan rangkuman mereka, lalu menamatkan perkhidmatan Andrew Chong, dan mengumumkan latihan kepekaan budaya untuk kakitangan.

Kepolisan agama di Malaysia sering diperhatikan semakin giat semasa musim perayaan, terutamanya pada bulan Ramadan. Sensitiviti awam yang memuncak di sekitar amalan keagamaan semasa bulan puasa sering mengakibatkan peningkatan penelitian terhadap pemakaian, tingkah laku, dan amalan makan di ruang awam. Tindakan penguatkuasaan oleh pihak berkuasa agama, serta pemantauan sosial tidak rasmi oleh orang awam, cenderung menjadi lebih ketara pada tempoh ini.

*Kepolisan Agama & Moral*

Dalam satu insiden, kumpulan gadis Malaysia, Dolla menarik balik video muzik terbaru mereka berikutan tindak balas daripada kumpulan agama dan kritikan daripada seorang menteri kerajaan, yang mendakwa pakaian penyanyi tersebut terlalu menjolok mata. Episod

ini berlaku berlatarbelakangkan penelitian moral yang semakin memuncak yang ditujukan kepada wanita dalam industri hiburan Malaysia.

Dalam kes berasingan yang dilaporkan oleh WORLD OF BUZZ, ia menerangkan bagaimana seorang lelaki bukan Islam di Kuala Lumpur berasa terpaksa meletakkan kad pengenalannya dengan jelas di atas meja semasa makan pada bulan Ramadan untuk mengelakkan konfrontasi, memetik pengalaman negatif sebelum ini. Insiden itu menggariskan kebimbangan yang lebih meluas mengenai kedua-dua bentuk formal dan tidak rasmi kepolisan agama yang kelihatan lebih ketara dan dikuatkuasakan secara aktif semasa musim perayaan agama. Secara berasingan, seorang lelaki berusia 65 tahun didakwa di Mahkamah Majistret Johor Bahru kerana dengan sengaja menyebabkan kecederaan kepada lelaki yang lebih muda, yang sedang makan di sebuah kedai serbaneka semasa Ramadan, bulan puasa bagi umat Islam. Pihak berkuasa mendakwa tamparan itu berlaku selepas lelaki yang lebih tua itu bersemuka dengan belia tersebut mengenai perbuatan makan di khalayak ramai semasa berpuasa dan menuntut untuk melihat kad pengenalannya

Pusat KOMAS juga mengambil maklum bahawa terdapat insiden kepolisan agama yang dikaitkan dengan pihak berkuasa yang bertindak melangkaui bidang kuasa mereka. Dalam satu insiden yang dilaporkan, Jabatan Agama Islam Melaka (JAIM) mengedarkan surat melarang hiasan Krismas di premis bersijil Halal. Tindakan JAIM ini amat membimbangkan kerana terdapat pelbagai restoran yang mana sesetengahnya dimiliki oleh bukan Islam yang mendapat pensijilan Halal. Larangan menyeluruh untuk menghiasi premis mereka mengikut sambutan perayaan, dalam keadaan ini, Krismas, merupakan tindakan diskriminasi secara terbuka.

Pada November 2025, satu pekeliling dasar daripada Dasar Kebudayaan dan Kesenian UTM tersebar luas di media sosial dan mendapat kritikan hebat daripada orang ramai, ahli akademik, dan penggiat seni. Pekeliling itu mengandungi garis panduan mengenai persembahan kebudayaan dan kesenian di kampus — termasuk sekatan ke atas persembahan bercampur jantina, syarat untuk berpakaian dan berkelakuan sopan, serta klausa merujuk kepada "kumpulan kebudayaan luar" yang memerlukan kelulusan Naib Canselor untuk membuat persembahan. Pengkritik berhujah bahawa sesetengah bahagian daripada peraturan ini tidak jelas, mengarah secara moral, dan berpotensi mengecualikan, terutamanya dalam konteks pelbagai budaya seperti di Malaysia. Dalam maklum balas mereka, pihak universiti menegaskan bahawa klausa ini adalah mengenai memastikan aktiviti seni berteraskan "nilai dan identiti tempatan" dan dijunjung dengan kesopanan, etika, dan saling menghormati. UTM turut mengulangi bahawa ia menyokong perpaduan dan kepelbagaian dalam komuniti kampusnya serta mengalu-alukan ekspresi seni selagi ia selaras dengan prinsip-prinsip tersebut.

**Cadangan**

- Ruang yang selamat dan inklusif harus diwujudkan untuk menggalakkan dialog terbuka, pertukaran budaya, dan peluang yang bermakna untuk menangani salah faham antara komuniti yang berbeza.
- Program berfokuskan belia harus direka secara sengaja agar bersifat berbilang etnik, membolehkan belia Malaysia menghargai dan menyambung semula identiti negara yang pelbagai dan pelbagai budaya.
- Kurikulum kebangsaan harus disemak semula untuk menyediakan penceritaan sejarah Malaysia yang lebih komprehensif dan tepat, mengiktiraf sumbangan semua kumpulan etnik dalam pembinaan negara.
- Jabatan kerajaan, agensi, dan badan penguatkuasaan harus diwajibkan menjalani latihan kepekaan kaum dan anti-diskriminasi untuk meningkatkan profesionalisme, empati, dan rasa hormat dalam penyampaian perkhidmatan awam.

## 2.3 Xenofobia

Xenofobia di Malaysia secara amnya dizahirkan sebagai sikap negatif, diskriminasi, atau ketakutan yang ditujukan kepada warga asing, pekerja asing, pelarian, dan individu tanpa kerakyatan. Walaupun Malaysia sangat bergantung kepada buruh asing terutamanya dalam pembinaan, pembuatan, perladangan, dan kerja domestik, migran sering digambarkan sebagai ancaman ekonomi, keselamatan, atau kesihatan awam, terutamanya semasa tempoh tekanan atau krisis ekonomi.

Sentimen awam terhadap warga asing dibentuk oleh faktor struktur dan perundangan. Malaysia bukanlah negara yang menandatangani Konvensyen Pelarian 1951, lantas meninggalkan pelarian dan pencari suaka tanpa status perundangan yang rasmi. Akibatnya, mereka kerap dilayan sebagai pendatang tanpa izin, yang mengukuhkan kerentanan, eksploitasi, dan peminggiran sosial. Naratif media dan retorik politik boleh memperhebatkan persepsi ini dengan mengaitkan migran dengan jenayah, penyakit, atau kecelaruan sosial.

Xenofobia juga bersilang dengan kaum dan agama. Migran dan pelarian yang berbeza dengan ketara dari segi etnik, bahasa, atau amalan agama seperti pelarian Rohingya atau pendatang Asia Selatan dan Afrika sering menghadapi permusuhan yang memuncak. Gangguan dalam talian menggesa pengusiran, dan tentangan awam terhadap komuniti migran adalah ciri berulang wacana ini.

Pendekatan yang didorong oleh penguatkuasaan, termasuk serbuan dan operasi penahanan, seterusnya menanam ketakutan dan rasa tidak percaya antara komuniti migran dan pihak berkuasa. Walaupun langkah-langkah ini dirangka sebagai kawalan imigresen, ia boleh menormalkan syak wasangka terhadap warga asing dalam tetapan sosial harian.

| Tarikh | Insiden |
|---|---|
| 12/03/2025 | **Komen xenofobia mengenai jemaah Bangladesh selepas Masjid Damansara Perdana menjadi tular kerana reka bentuknya** apabila beberapa netizen dan jemaah berkata mereka berasa tidak selesa melihat ramai lelaki Bangladesh di masjid semasa berbuka puasa, manakala yang lain mengkritik kenyataan tersebut sebagai rasis dan mengingatkan mereka bahawa masjid terbuka kepada semua umat Islam.[35] |
| 13/03/2025 | **Karikatur xenofobia tentang pekerja asing muncul semula di Instagram selepas sebuah video jenama 2024 disiarkan semula dan mendapat capaian yang lebih meluas** apabila video promosi SENZ Malaysia pencipta kandungan The Iman Ali sebelum ini yang mengejek pekerja asing, terutamanya warga Asia Selatan dan pendatang tanpa izin, telah disiarkan semula oleh WANCHAI FANS ONLY pada 13 Mac 2025. Video tersebut menggunakan adegan berkaitan serbuan, loghat dan stereotaip budaya |

[35] Dito. "Rakyat Malaysia Resah Masjid 'Aesthetic' Ini Dibanjiri Warga Asing" *Vocket*. Mac 12, 2025. https://thevocket.com/netizen-mengeluh-masjid-ini-dibanjiri-bangladesh/

| | |
|---|---|
| | yang berlebihan, dan dilaporkan menarik banyak komen yang menggalakkan pembentukan karikatur pekerja asing.[36] |
| 10/03/2025 | **Pempengaruh UK–Kenya Ray Mwiti mendakwa perlakuan bias perkauman oleh pengawal keselamatan pangsapuri semasa daftar masuk** selepas pengawal dilaporkan mempersoalkannya berulang kali tentang kesahihan tempahannya dan sama ada dia "pasti" dia berada di lokasi yang betul, semasa isteri dan anak-anaknya menunggu. Selepas dia menjumpai kunci unit, pengawal didakwa meminta pasportnya dan butiran tambahan, dan dia berkata mereka tidak meminta maaf.[37] |
| 12/11/2025 | **Penyanyi Sabahan Azharina Azhar menyeru penyingkiran pendatang tanpa izin dari Sabah dan mengaitkan mereka dengan masalah sosial** apabila dia berkata bahawa, jika dilantik sebagai menteri, keutamaannya adalah untuk menghapuskan kehadiran pendatang tanpa izin yang dipersalahkannya kerana merosakkan imej Sabah.[38] |
| 9/12/2025 | **Gesaan untuk hukuman yang lebih berat terhadap pendatang tanpa izin telah dibuat oleh seorang penganalisis politik** apabila profesor undang-undang UKM Dr Salawati Mat Basir berkata Malaysia harus tegas melaksanakan hukuman sebat terhadap pendatang tanpa izin (PATI) yang melanggar undang-undang, walaupun terdapat bantahan atau tekanan daripada pihak luar.[39] |

Dalam satu insiden yang dilaporkan, Azharina Azhar menyatakan secara terbuka bahawa jika beliau menjadi menteri, fokus utamanya adalah untuk menghapuskan kehadiran pendatang asing tanpa izin di Sabah. Beliau mengaitkan pelbagai isu sosial—seperti jenayah, kekacauan, dan kemudaratan reputasi kepada negeri—dengan pendatang tanpa izin. Ulasannya dibingkaikan dalam rasa tidak puas hati yang lebih meluas terhadap masalah tadbir urus yang telah lama wujud di Sabah, termasuk infrastruktur yang lemah, bekalan air dan elektrik yang tidak boleh dipercayai, dan kepimpinan politik yang lemah.

Sambil meletakkan dirinya sebagai penyokong kebajikan rakyat Sabah, ulasannya menggunakan bahasa yang keras dan menyapu rata yang menggabungkan kegagalan struktur tadbir urus dengan kehadiran migran. Pembingkaian tersebut menggambarkan pendatang tanpa izin sebagai punca utama kemerosotan masyarakat dan bukannya

[36] @lolpovfans. "Reel" Accessed Mac 5, 2025. https://www.instagram.com/reel/DHGo8-MyQb5/?igsh=MXI1dWthMWxwMjBydg==

[37] Qistina Nadia Dzulqarnain. "UK family's M'sian holiday tarnished by racist encounter at apartment" *Malaysiakini* Mac 10, 2025. https://m.malaysiakini.com/news/736828

[38] Hiburan. "Jika jadi menteri, saya basmi pendatang asing di Sabah- Azharina Azhar" *Utusan Malaysia* Mac 25, 2025. https://www.utusan.com.my/nasional/2025/11/jika -jadi-menteri-saya-basmi-pendatang-asing-di-sabah-azharina-azhar/

[39] Nurul Hidayah Bahaudin. 'Laksana hukuman rotan PATI demi kedaulatan' *Harian Metro* Mac 25, 2025. https://www.hmetro.com.my/mutakhir/2025/12/1297742/laksana -hukuman-rotan-pati-demi-kedaulatan

sebahagian daripada masalah dasar dan penguatkuasaan yang kompleks, mengukuhkan naratif pengecualian terhadap komuniti asing di Sabah.

Secara berasingan, selepas Masjid Damansara Perdana mendapat perhatian di media sosial kerana seni bina dan daya tarikan estetiknya, masjid tersebut menarik ramai pengunjung, termasuk lelaki Muslim asing, terutamanya dari Bangladesh. Perbincangan dalam talian di kalangan umat Islam Malaysia meluahkan rasa tidak puas hati dengan kehadiran jemaah asing ini, dengan beberapa pengulas mencadangkan bahawa masjid lain lebih baik dalam menghalang atau "menghalau" pengunjung sedemikian.

Wacana tersebut membingkaikan umat Islam asing sebagai menyesakkan ruang atau tidak diingini, walaupun masjid secara tradisinya merupakan tempat ibadat yang terbuka. Rungutan ini mencerminkan rasa tidak selesa bukan terhadap orang bukan Islam, tetapi terhadap umat Islam asing, lantas mendedahkan bagaimana kewarganegaraan dan kaum boleh mengatasi perkongsian identiti agama. Reaksi itu menyerlahkan sikap mengecualikan dalam ruang keagamaan dan mencadangkan kewujudan hierarki rasa kekitaan yang tersirat berdasarkan kewarganegaraan dan etnik.

*Kejahilan*

Satira atau komedi, apabila dilaksanakan dengan teliti, boleh melibatkan penonton dan mencetuskan refleksi. Walau bagaimanapun, apabila dikendalikan dengan buruk, ia sebaliknya boleh meninggalkan kesan yang menjijikkan dan berbahaya. Dalam satu video yang disiarkan di Instagram, sekumpulan pempengaruh menghasilkan satu sketsa yang dimodelkan selepas sebuah siri popular daripada saluran media arus perdana, kononnya untuk "mendedahkan" keadaan hidup migran.

Kebimbangan dengan video ini terletak pada pengukuhannya terhadap stereotaip sedia ada mengenai pekerja asing di Malaysia. Sketsa tersebut menggambarkan "migran" sebagai bersikap acuh tak acuh terhadap kebersihan awam, manakala loghat berlebihan yang digunakan bertujuan untuk mengejek dan mempersendakan kumpulan migran tertentu. Malangnya, penggambaran ini menggariskan corak layanan tidak saksama yang lebih meluas, di mana migran dari negara membangun tertakluk kepada cemuhan dan tidak berperikemanusiaan, berbeza sama sekali dengan ekspatriat, yang secara amnya digambarkan dan dilayan dengan lebih rasa hormat dan penerimaan.

Pendidikan sering dianggap sebagai satu cara untuk memupuk individu yang berilmu, kritis, dan berbelas kasihan. Berlatarbelakangkan perkara ini, Pusat KOMAS melahirkan kebimbangan mendalam terhadap kenyataan yang dibuat oleh seorang pensyarah dari sebuah universiti awam Malaysia yang menyeru agar pendatang tanpa izin dikenakan hukuman sebat di bawah alasan melindungi kedaulatan negara. Harus diakui bahawa isu pendatang tanpa izin bukan unik untuk Malaysia sahaja. Sebaliknya, terdapat rakyat Malaysia yang telah memasuki negara lain secara tidak teratur untuk mencari peluang rezeki yang lebih baik. Sekiranya negara asing mencadangkan untuk menyebat rakyat Malaysia di bawah keadaan yang sama, kelakuan sedemikian sudah pasti akan dikutuk sebagai

merendahkan martabat dan tidak berperikemanusiaan. Hakikat bahawa langkah hukuman sedemikian ditujukan kepada orang lain, dan bukannya kepada diri kita sendiri, tidak menjadikannya lebih boleh diterima atau diwajarkan.

Dalam satu lagi insiden yang ditangkap dalam laporan 2025, sebuah keluarga pempengaruh yang berpangkalan di UK mendakwa bahawa mereka mengalami diskriminasi kaum semasa mendaftar masuk ke penginapan mereka di Malaysia. Menurut Ray Mwiti, pengawal keselamatan mempersoalkan kesahihannya sebagai tetamu, meragui tempahan dan pembayarannya, dan melayannya dengan cara yang merendah-rendahkan dan tidak hormat. Beliau menggambarkan dirinya dituturkan "seperti kanak-kanak" dan berasa terhina serta tertekan emosi semasa interaksi tersebut.

Hanya selepas dia mencari butiran tempahannya barulah pengawal membenarkan akses, yang mana pada masa itu mereka meminta pasportnya. Tiada permohonan maaf ditawarkan. Mwiti meluahkan bahawa insiden itu membuatkan dia berasa tidak dialu-alukan dan mempersoalkan sama ada dia mahu kekal berada di negara itu jika layanan sedemikian mencerminkan sikap masyarakat yang lebih luas.

Insiden tersebut membangkitkan kebimbangan tentang pemprofilan kaum, terutamanya terhadap warga asing berkulit hitam, dan bagaimana tokoh berkuasa boleh menggunakan budi bicara secara berbeza berdasarkan penampilan, kewarganegaraan, atau kaum.

**Cadangan**

- Wakil rakyat, pemimpin komuniti, sekolah, dan sektor swasta harus digalakkan untuk menganjurkan lebih banyak program pendidikan yang menangani diskriminasi yang dihadapi oleh migran, pelarian, individu tanpa kerakyatan, dan pendatang tanpa izin. Bengkel Bangsa Malaysia Pusat KOMAS sudah pun menonjolkan pengalaman diskriminasi merentasi pelbagai lapisan masyarakat dan boleh berfungsi sebagai model kukuh untuk inisiatif sebegini.
- Dasar pekerjaan harus menggabungkan rangka kerja jelas yang melarang diskriminasi terhadap pekerja asing dan memastikan layanan yang adil dan saksama di tempat kerja.
- Kesedaran awam harus ditingkatkan melalui media sosial dan platform lain untuk memperbaik pemahaman tentang definisi dan perbezaan antara migran, individu tanpa kerakyatan, dan pendatang tanpa izin.
- Dasar tanpa diskriminasi yang jelas dan boleh dikuatkuasakan harus diguna pakai merentasi semua perkhidmatan penting dan institusi yang berhadapan dengan awam—termasuk, tetapi tidak terhad kepada, penjagaan kesihatan, pendidikan, perumahan, dan pentadbiran awam—untuk memastikan semua individu menerima akses yang selamat, bermaruah, dan saksama kepada perkhidmatan.

## 2.4 Politik Perkauman

Politik perkauman telah menjadi ciri yang mentakrifkan perkembangan politik Malaysia sejak merdeka pada 1957, berakar umbi dalam struktur yang ditubuhkan semasa pemerintahan penjajah British. Dasar ekonomi penjajah membahagikan masyarakat mengikut garis etnik, dengan orang Melayu sebahagian besarnya terlibat dalam pertanian luar bandar, komuniti Cina dominan dalam perdagangan dan perlombongan, dan orang India tertumpu pada buruh perladangan. Pembahagian ini memupuk ketidaksaksamaan sosio-ekonomi dan mobilisasi politik antara kaum. Semasa merdeka, Malaysia menerima pakai model perkongsian kuasa melalui Parti Perikatan, mencerminkan kompromi perlembagaan yang memberikan kewarganegaraan kepada bukan Melayu sambil mengiktiraf kedudukan istimewa orang Melayu dan Bumiputera di bawah Perkara 153 Perlembagaan Persekutuan.

Rusuhan kaum 13 Mei 1969 menandakan titik perubahan dalam politik perkauman Malaysia, lantas mencetuskan peralihan penting dalam dasar negara. Sebagai tindak balas kepada ketegangan etnik dan ketidaksaksamaan ekonomi, kerajaan memperkenalkan Dasar Ekonomi Baru (DEB) pada tahun 1971, yang bertujuan untuk membasmi kemiskinan dan menstruktur semula masyarakat untuk mengurangkan pengenalan kaum dengan fungsi ekonomi. Walaupun DEB menyumbang kepada pertumbuhan kelas pertengahan Melayu dan mengurangkan kemiskinan keseluruhan, ia juga melembagakan tindakan afirmatif berasaskan kaum, membentuk wacana politik dan hubungan antara etnik selama beberapa dekad.

Walaupun DEB tamat secara rasmi pada tahun 1990, prinsip asasnya berterusan di bawah dasar pembangunan negara yang seterusnya. Pertimbangan etnik kekal sebagai pusat kepada tadbir urus, dengan parti politik sering menggembleng sokongan mengikut garisan kaum dan agama. Gerakan Reformasi pada tahun 1998 dan pilihan raya umum bersejarah 2018 memberi isyarat percubaan untuk mengalihkan persaingan politik ke arah tadbir urus, kebertanggungjawaban, dan platform berbilang kaum. Walau bagaimanapun, perdebatan mengenai hak keistimewaan Melayu, peranan Islam dalam negara, pendidikan vernakular, dan kesaksamaan terus mencerminkan sensitiviti etnik yang berpanjangan.

Dalam beberapa tahun kebelakangan ini, politik perkauman kekal sebagai ciri menonjol landskap politik Malaysia, dipengaruhi oleh ketidakstabilan gabungan, retorik berasaskan identiti, dan penguatan wacana awam melalui media sosial. Walaupun terdapat usaha berterusan untuk mempromosikan perpaduan kebangsaan dan dasar berasaskan keperluan, kaum dan agama terus membentuk strategi pilihan raya, dasar awam, dan perdebatan parlimen. Trajektori politik perkauman di Malaysia menunjukkan kedua-dua cabaran mengurus kepelbagaian dalam masyarakat majmuk dan pengaruh berterusan bagi susunan sejarah perlembagaan dan sosio-ekonomi.

| Tarikh | Insiden |
|---|---|
| 02/05/2025 | **Datuk Dr Akmal Saleh berkata UMNO tidak akan berkompromi mengenai Islam, hak Melayu, dan monarki dalam kenyataan bertemakan 3R** apabila beliau memuat naik bahawa UMNO "tidak pernah bersifat retorik" mengenai raja, kaum dan agama (3R), sebagai tindak balas kepada kritikan daripada presiden Urimai Profesor Dr. P. Ramasamy bahawa "agenda etno-agama yang sempit" UMNO telah meminggirkan sekutu BN MCA dan MIC serta menghakis sokongan minoriti.[40] |
| 20/06/2025 | **Profesor Dr. P. Ramasamy mempertahankan politik berfokuskan etnik selepas PSM menolak untuk menyertai gabungan pembangkang atas alasan tidak selesa dengan retorik** etnik apabila beliau berkata adalah tidak adil untuk mendakwa parti gabungan "hanya fokus kepada isu etnik," dengan berhujah bahawa parti berasaskan Melayu mungkin menekankan hegemoni etnik manakala parti berasaskan India mungkin menonjolkan peminggiran etnik, dan bahawa isu itu bergantung pada aspek etnik apa yang dibangkitkan.[41] |
| 19/07/2025 | **Timbalan Pesuruhjaya PAS Pahang, Andansura Rabu, membingkaikan kerjasama UMNO-DAP sebagai ancaman kepada dominasi politik Melayu-Islam di Pahang** apabila beliau menuduh UMNO mengkhianati negeri itu dengan memerintah bersama DAP, mendakwa DAP mendapat pengaruh melalui pelantikan di majlis dan jawatankuasa tempatan, dan menggesa pengundi untuk "mengembalikan" kuasa politik kepada orang Melayu dan Islam melalui PAS/Perikatan Nasional dalam PRU16.[42] |
| 17/10/2025 | **Kementerian Dalam Negeri Singapura mengkritik PAS berhubung komen berasaskan kaum dan agama mengenai pilihan raya umum Singapura 2025** selepas PAS memuji calon Melayu-Islam dan mengkritik Ahli Parlimen Melayu-Islam daripada PAP yang memerintah, dengan Singapura memberi amaran bahawa kenyataan tersebut melepasi batas campur tangan asing dengan mencetuskan sentimen kaum dan agama.[43] |

[40] "Umno Youth chief: 'We don't care' if defending Islam, Malay rights drives away your support" *Malay Mail*. Mei 2, 2025. https://www.malaymail.com/news/malaysia/2025/05/02/we-dont-care-if-defending-islam-malay-rights-drives-away-your-support-says-umnos-akmal-saleh/175335

[41] "Focus on race not 'inherently problematic', Ramasamy tells PSM chairman" *Free Malaysia Today*. Ogos 20, 2025 https://www.freemalaysiatoday.com/category/nation/2025/08/20/focus-on-race-not-inherently-problematic-ramasamy-tells-psm-chairman?fbclid=PAQ0xDSwMSa9FleHRuA2FlbQIxMQABp0bdPsdWHmoMG0ujypsmkpr5pS63sdJthBOEDqZ4YAYTODFNVsrKdVuRdjYS_aem_y0KTwcD3KeTTkaLRRVmz7Q

[42] N. S. Ramli. "Kuasa Politik di Pahang Perlu Dikembalikan Pada Orang Melayu Islam". *Malaysiakini*. Julai 19, 2025. https://www.malaysiakini.com/news/749485

[43] "MHA's Response to PAS's 15 Oct 2025 Statement" Singapore *Ministry of Home Affairs*. Oktober 16, 2025. https://www.mha.gov.sg/media-room/newsroom/mha-response-to-pas-15-oct-2025-statement/

| | |
|---|---|
| 18/10/2025 | **Ahli Parlimen PAS Pengkalan Chepa menggunakan analogi Palestin–Israel untuk memberi amaran terhadap bukan Melayu "mengambil alih" tanah dan hak Melayu di Malaysia** apabila, semasa ceramah awam sempena ulang tahun PAS Kelantan ke-70, beliau berkata kemerdekaan Tanah Melayu memerlukan penerimaan kewarganegaraan *jus soli* untuk "pekerja yang dibawa masuk" dari China dan India, dan membingkaikan ini serupa dengan rakyat Palestin yang pada mulanya "mengalu-alukan" pendatang Yahudi sebelum kehilangan kawalan ke atas tanah dan negara. Beliau berhujah bahawa orang Melayu tidak boleh membiarkan keputusan serupa berlaku di Malaysia, dan seterusnya mendakwa bahawa desakan DAP untuk "kesamarataan" dan Malaysia yang "sekular" bertujuan untuk mengancam hak Bumiputera yang dilindungi di bawah Perlembagaan Persekutuan.[44] |
| 21/11/2025 | **Halaman Facebook pro-PN menyasarkan Ahli Parlimen DAP Syerleena Abdul Rashid dengan serangan berunsur fitnah dan agama selepas beliau membuat laporan polis berhubung dakwaan TikTok** apabila Gerakan Anti-PH (GAM) dan Warisan Plus memuat naik video yang menghinanya sebagai "Balaci * DAP" dan mengejek pengkritik GISB Holdings menggunakan bahasa agama serta sindiran hukuman ilahi.[45] |
| 13/12/2025 | **Penceramah pada konvensyen "Melayu 153" mendesak pengukuhan perlembagaan yang lebih kuat untuk keistimewaan Melayu-Bumiputera dan kepimpinan politik Melayu-Muslim** apabila Rais Yatim menggesa Perkara 153 diperkukuh dan lebih difahami, manakala Noh Omar mencadangkan pindaan Perlembagaan supaya hanya Melayu-Muslim boleh menjadi Perdana Menteri, menyeru perpaduan politik Melayu untuk mempertahankan peruntukan "kedaulatan" dan kedudukan istimewa.[46] [47] |
| 17/12/2025 | **Pelantikan Wilayah Persekutuan telah diperkaumkan oleh pemimpin Pemuda PAS dan Umno yang mendakwa kepimpinan "kaum yang sama" mewujudkan ketidakseimbangan dan keresahan Melayu** apabila setiausaha agung PAS Takiyuddin Hassan mengkritik pelantikan Hannah Yeoh dan Lo Su Fui kerana meletakkan portfolio utama di bawah pemimpin "daripada kaum yang sama," dan Aliff Firdaus Abd. Hadi dari |

[44] Malaysianometry. "Ceramah Umum PAS Pengkalan Chepa - 18 Oktober 2025" *Youtube*. Accessed Mac 3, 2025.Time - 47:26 - 48:24 https://www.youtube.com/watch?v=-9Z5nZJhqEg

[45] Muhamad Abdullah. "Gerakan Anti PH (GAM) & Warisan Plus" *Facebook*. Accessed Mac 24, 2025. https://www.facebook.com/groups/1482874785147899/posts/24422375167437869/

*A derogatory term meaning blind follower

[46] Luqman Hakim. "Rais urges strengthening of Article 153 to safeguard Malay and Bumiputera rights" *New Straits Times*. Disember 13, 2025.
https://www.nst.com.my/news/nation/2025/12/1336137/rais-urges-strengthening-article-153-safeguard-malay-and-bumiputera

[47] "Make PM Post for Malay Muslims Only - Noh Omar" *Free Malaysia Today*. Disember 13, 2025. https://www.freemalaysiatoday.com/category/nation/2025/12/13/make-pms-post-for-malay-muslim-only-says-noh-omar

| | |
|---|---|
| | Pemuda Umno Wilayah Persekutuan memberi amaran pelantikan itu telah menyebabkan kebimbangan dalam kalangan Melayu bandar dan menggesa para pemimpin untuk tidak meminggirkan kepentingan Melayu.[48] [49] |

*Penjajaan ketakutan (Fearmongering)*

Pada tahun 2025, Pusat KOMAS telah membenderakan 7 kes di mana ia dikaitkan dengan politik perkauman. Pada Disember 2025, setiausaha agung PAS Takiyuddin Hassan mengkritik rombakan kabinet Perdana Menteri Anwar Ibrahim, terutamanya pelantikan Hannah Yeoh sebagai Menteri dan Lo Su Fui sebagai Timbalan Menteri dalam portfolio Wilayah Persekutuan. Takiyuddin berhujah bahawa meletakkan kedua-dua jawatan di bawah pemimpin daripada latar belakang etnik yang sama mewujudkan apa yang disifatkannya sebagai "ketidakseimbangan" dalam pentadbiran Kuala Lumpur, Putrajaya, dan Labuan. Beliau menyifatkan wilayah-wilayah ini sebagai strategik dari segi politik dan signifikan dari segi ekonomi, mencadangkan bahawa pelantikan sedemikian berisiko mencetuskan pemusatan pengaruh yang berlebihan dalam satu parti politik, terutamanya DAP. Beliau seterusnya mendakwa bahawa rombakan itu mencerminkan tawar-menawar politik berbanding pertimbangan berasaskan merit, mengaitkannya dengan objektif dasar DAP yang lebih meluas seperti sokongan untuk pengiktirafan Sijil Peperiksaan Bersama (UEC).

Pada kesempatan berasingan ketika masih membangkitkan isu yang sama, Ketua Pemuda UMNO Wilayah Persekutuan Datuk Aliff Firdaus Abd. Hadi menyatakan kebimbangan bahawa pelantikan itu telah mencetuskan keresahan di kalangan segmen masyarakat Melayu di kawasan bandar. Beliau membingkaikan isu ini sebagai salah satu perwakilan dan keseimbangan kaum, menyatakan bahawa belum pernah terjadi kedua-dua jawatan menteri dalam portfolio itu disandang oleh individu dari kaum yang sama. Sambil menggesa kepimpinan baharu untuk mentadbir wilayah secara adil, beliau menekankan keperluan untuk menjaga kepentingan Melayu, lantas menonjolkan bagaimana pelantikan kabinet boleh menjadi titik tumpuan bagi naratif politik etnik.

Pusat KOMAS juga mendapati bahawa masih wujud individu, termasuk ahli politik yang secara selektif memilih peruntukan Perlembagaan Persekutuan untuk kelebihan dan faedah politik mereka sendiri. Salah satu contoh ialah apabila Tan Sri Rais Yatim menyeru pemahaman yang diperbaharui dan pengukuhan Perkara 153 Perlembagaan Persekutuan, yang melindungi kedudukan istimewa orang Melayu dan Bumiputera. Bercakap pada konvensyen yang berpusat kepada hak Melayu, Rais menyifatkan Perkara 153 sebagai elemen

[48] "PAS Plays Racial Card over FT Ministry Picks, UMNO Urges Govt to Explain" *Malaysiakini*. Disember 17, 2025. https://www.malaysiakini.com/news/763613

[49] Khuzairi Ismail. "Menteri WP Didominasi Satu Kaum Timbul Kegusaran Orang Melayu - Aliff Firdaus". *Malaysia Gazzette*. Disember 16, 2025. https://malaysiagazette.com/2025/12/16/menteri-wp-didominasi-satu-kaum-timbul-kegusaran-orang-melayu-aliff-firdaus/?fbclid=IwdGRjcAOuydVleHRuA2FlbQIxMQBzcnRjBmFwcF9pZAwzNTA2ODU1MzE3MjgAAR4UVXtmVDp4aHyGlnJBkgdrYBJf3B-BDPhlSsmVGr36MB-hyieAHWumk2WVsA_aem_GhGIOpDkrThTgz8d23Kf1Q

asas penyelesaian perlembagaan Malaysia, yang berakar umbi dalam perjanjian pra-kemerdekaan. Beliau berhujah bahawa perdebatan berterusan yang mempersoalkan dasar tindakan afirmatif menunjukkan keperluan untuk mengukuhkan literasi perlembagaan dan memastikan perlindungan untuk orang Melayu dan Bumiputera dipelihara di tengah-tengah perubahan politik dan sosial.

*Rasisme sebagai modal politik*

Pada acara yang sama, Noh Omar mencadangkan untuk meminda Perlembagaan Persekutuan untuk mewajibkan bahawa hanya Melayu-Islam boleh memegang jawatan Perdana Menteri. Beliau berhujah bahawa peruntukan sedemikian adalah bertujuan secara tersirat tetapi tidak dikodkan secara eksplisit semasa penggubalan perlembagaan. Menarik perbandingan dengan peruntukan perlembagaan peringkat negeri, seperti syarat Selangor bahawa Menteri Besar mestilah Melayu-Islam, Noh menegaskan bahawa merasmikan syarat sedemikian di peringkat persekutuan akan menjaga kedaulatan negara dan mencerminkan asas demografi dan sejarah Malaysia. Cadangan itu mencetuskan perdebatan tentang kesaksamaan perlembagaan, prinsip demokrasi, dan tafsiran kontrak sosial pengasas Malaysia yang semakin berkembang.

Seterusnya, walaupun terdapat panggilan berulang kali daripada pertubuhan sivil dan pemimpin yang dipilih untuk bersikap pragmatik dalam politik, Pusat KOMAS melalui laporan ini mengenal pasti individu tertentu yang mempunyai pemikiran yang dirancang terlebih dahulu untuk menjadi "juara kepada bangsa mereka sendiri" dan oleh itu telah menggesa agar pemimpin dipilih mengikut garis kaum. Satu contoh ialah apabila pengerusi Urimai, P. Ramasamy berhujah bahawa fokus kepada isu etnik bukanlah sesuatu yang bermasalah secara dalaman. Beliau menegaskan bahawa parti berasaskan Melayu boleh menangani kebimbangan tentang hegemoni etnik secara sah, manakala parti berasaskan India boleh menonjolkan peminggiran yang dihadapi oleh komuniti mereka. Menurut Ramasamy, kesahihan wacana etnik bergantung kepada bahan dan objektif isu yang dibangkitkan dan bukannya fakta semata-mata bahawa etnik dibincangkan. Pertukaran pandangan ini mencerminkan ketegangan yang lebih meluas dalam politik Malaysia mengenai sama ada sokongan berasaskan kaum mengukuhkan perpecahan atau berfungsi sebagai perwakilan yang perlu dalam masyarakat majmuk.

## 2.5 Hasutan Ke Arah Kebencian

Hasutan kaum di Malaysia merujuk kepada ucapan, kelakuan, atau mobilisasi politik yang mempromosikan permusuhan, syak wasangka, atau diskriminasi antara kumpulan etnik atau agama. Walaupun Malaysia sebahagian besarnya telah mengekalkan kestabilan sosial sejak rusuhan kaum 1969, episod retorik berunsur perkauman terus muncul dalam kempen politik, wacana awam, dan platform dalam talian.

Dari segi sejarah, hasutan kaum sering muncul semasa tempoh persaingan politik. Rusuhan 13 Mei 1969 kekal sebagai contoh paling serius, yang dicetuskan oleh ketegangan komunal yang memuncak selepas pilihan raya umum yang dipertandingkan dengan sengit. Sejak itu, negara telah mengambil pendekatan pengawalseliaan, menjenayahkan ucapan yang dianggap menghasut atau berkemungkinan menyebabkan kecelaruan awam. Undang-undang seperti Akta Hasutan 1948, Akta Komunikasi dan Multimedia 1998, dan peruntukan di bawah Kanun Keseksaan kerap digunakan untuk menangani ucapan yang menghasut permusuhan kaum atau agama. Walau bagaimanapun, penguatkuasaan kadangkala dikritik sebagai terpilih atau dipengaruhi secara politik.

Di Malaysia hari ini, hasutan perkauman sering ditunjukkan melalui retorik politik yang membingkaikan isu tadbir urus dalam bentuk etnik atau agama. Perdebatan mengenai tindakan afirmatif, Perkara 153 Perlembagaan Persekutuan, pendidikan vernakular, peranan Islam, dan hak minoriti kadangkala dibentangkan dengan cara yang mencadangkan ancaman eksistensial kepada komuniti tertentu. Pemain politik mungkin memohon isu kaum atau agama untuk menyatukan sokongan, terutamanya semasa pilihan raya. Media sosial telah memperkuat naratif sedemikian, membolehkan kenyataan berbaur hasutan beredar dengan pantas dan memperhebat polarisasi.

Platform dalam talian telah menjadi arena penting bagi provokasi kaum dan agama. Pengguna awanama atau partisan mungkin membuat kenyataan yang menghina, tuntutan konspirasi, atau tuduhan yang dibingkaikan pada identiti masyarakat. Insiden-insiden ini boleh memuncak dengan cepat, lantas mendorong laporan polis, tindak balas awam, atau campur tangan kerajaan. Kekaburan garis antara kritikan politik dan penghinaan agama merumitkan lagi penguatkuasaan, terutamanya apabila ia melibatkan tokoh awam.

Pada masa yang sama, pertubuhan masyarakat sivil, kumpulan antara agama, dan sebahagian daripada kelas politik memperjuangkan kesederhanaan dan wacana yang inklusif. Kempen perpaduan kebangsaan dan inisiatif pendidikan bertujuan untuk memupuk persefahaman bersama. Walau bagaimanapun, hasutan kaum kekal sebagai isu sensitif kerana ia bersilang dengan kedudukan istimewa yang dilindungi perlembagaan, kebebasan demokrasi, dan pengalaman sejarah konflik perkauman di Malaysia.

| Tarikh | Insiden |
|---|---|
| 19/03/2025 | **Pemindahan kuil Hindu berusia 130 tahun di tengah Kuala Lumpur mencetuskan kontroversi di tengah-tengah rancangan untuk projek 'Masjid Madani' di tapak tersebut** selepas laporan mengatakan kuil Dewi Sri Pathrakaliamman terletak di atas tanah yang sebelum ini dijual kepada sebuah syarikat swasta yang kini dikaitkan dengan cadangan untuk membina sebuah masjid baharu yang dijangka akan dirasmikan oleh Perdana Menteri Anwar Ibrahim. Walaupun jawatankuasa kuil dilaporkan bersetuju untuk berpindah ke kawasan berhampiran, penyokong Hindu membangkitkan kebimbangan mengenai perlindungan warisan dan keselamatan tanah kuil, dan isu itu mencetuskan perdebatan awam yang lebih luas mengenai keadilan dalam menguruskan tapak keagamaan.[50] |
| 02/05/2025 | **Tun Dr Mahathir memberi amaran terhadap Malaysia "diambil alih" oleh bukan Melayu dan mempersoalkan rasa kekitaan bukan Melayu walaupun mempunyai kewarganegaraan** apabila beliau berkata tidak boleh diterima bagi belia Melayu untuk menerima idea bahawa "kaum" lain mengawal Malaysia, dan mendakwa bukan Melayu yang mempunyai kewarganegaraan Malaysia belum menerima sepenuhnya identiti Malaysia dan kekal terikat dengan negara asal mereka.[51] |

*Perpecahan kaum melalui penjajaan ketakutan*

Pusat KOMAS telah mendapati terdapat 2 kes yang diklasifikasikan di bawah tema ini. Bekas Perdana Menteri Tun Dr Mahathir Mohamad menyatakan bahawa ia tidak boleh diterima bagi belia Melayu untuk membenarkan kemungkinan Malaysia "dikawal" atau "diambil alih" oleh bukan Melayu. Beliau berhujah bahawa bukan Melayu, walaupun memegang kewarganegaraan Malaysia, belum menerima sepenuhnya identiti nasional Malaysia dan terus mengekalkan ikatan budaya atau emosi dengan negara asal mereka. Ulasan beliau membingkaikan perubahan politik dan demografi sebagai ancaman kepada dominasi Melayu, mengukuhkan naratif keresahan etnik yang telah lama wujud dan menimbulkan kebimbangan tentang definisi mengecualikan bagi identiti dan rasa kekitaan kebangsaan.

*Kaedah yang tidak wajar untuk menangani ketegangan berasaskan agama*

Dalam satu lagi insiden yang tidak berkaitan, sebuah kuil Hindu berusia 130 tahun di pusat bandar Kuala Lumpur menjadi subjek kontroversi awam berikutan rancangan untuk

[50] "Kuil lebih seabad di tengah KL berdepan ancaman roboh di sebalik cadangan 'Masjid Madani'?" *Malaysia Now*. Mac 19, 2025. https://www.malaysianow.com/my/news/2025/03/19/kuil-lebih-seabad-di-tengah-kl-berdepan-ancaman-roboh-di-sebalik-cadangan-masjid-madani

[51] Muhammad Azizul Osman. "Tun M Tidak Boleh Terima Anak Melayu Izin Bangsa Lain Kuasai Malaysia" *Malaysian Gazette.* Mei 2, 2025. https://malaysiagazette.com/2025/05/02/tun-m-tak-boleh-terima-anak-melayu-izin-bangsa-lain-kuasai-malaysia/?fbclid=IwZXh0bgNhZW0CMTEAAR4ruLKmZr1mHPhhqGRi797LPwMf3EcxnEzdjXLItTPMk4TtO9wLo45SmN-XbQ_aem_qu6Gq5N4mnZ0ysV55DivHQ

memindahkannya bagi memudahkan pembinaan Masjid Madani baharu, yang dijangka akan dilancarkan oleh Perdana Menteri Anwar Ibrahim. Tanah di mana kuil itu berada sebelum ini telah dijual kepada sebuah syarikat swasta, dan jawatankuasa kuil itu dilaporkan telah bersetuju untuk berpindah ke tapak berhampiran. Walau bagaimanapun, kumpulan Hindu dan penyokong masyarakat sivil menyatakan kebimbangan bahawa pemindahan itu mengancam warisan budaya, kesinambungan agama, dan menonjolkan kerentanan yang telah lama wujud di sekitar pemilikan tanah kuil.

Insiden tersebut mencetuskan perdebatan awam yang lebih luas, dengan beberapa pengkritik menuduh pihak berkuasa memberikan layanan keutamaan kepada projek Islam, manakala yang lain mempertahankan pemindahan tersebut sebagai sah dan dipersetujui bersama. Kes tersebut sejak itu telah dibingkaikan sebagai lambang kepada ketidaksaksamaan struktur dalam perlindungan ruang agama, khususnya yang memberi kesan kepada komuniti minoriti.

**Cadangan**

- Suruhanjaya Keharmonian Nasional perlu ditubuhkan semula sebagai badan bebas yang diberi kuasa untuk menerima aduan berkaitan diskriminasi kaum, rasisme, kata-kata cacian kaum, dan hasutan. Mandatnya harus merangkumi penyiasatan aduan, pemudahcaraan pengantaraan, promosi perdamaian, dan penyediaan nasihat yang tepat kepada kerajaan, di samping mengutamakan pendekatan pemulihan (restorative) berbanding semata-mata bergantung kepada langkah-langkah punitif perundangan.
- Pihak berkuasa dan badan penguatkuasaan negara mesti bertindak dengan adil, berintegriti, dan saksama, memastikan penguatkuasaan tidak bias mahupun diaplikasikan secara berpilih. Pelaksanaan undang-undang yang konsisten dan saksama adalah penting bagi mengekalkan kepercayaan awam dan memperkukuh kesepaduan sosial.
- Parti-parti politik harus menterjemahkan visi dan misi yang mempromosikan Malaysia melangkaui perpecahan kaum dan agama, sambil memelihara dan memperkuat identiti majmuk serta pelbagai agama yang kaya di negara ini.

## 2.6 Prasangka & Provokasi

Prasangka di Malaysia tidak boleh difahami di luar model unik negara dalam menguruskan kepelbagaian. Malaysia telah bergantung kepada struktur politik perkongsian kuasa dan perbezaan etnik yang diiktiraf dalam perlembagaan untuk mengekalkan kestabilan. Rangka kerja ini telah membentuk bukan sahaja tadbir urus dan dasar awam tetapi juga persepsi sosial di antara komuniti. Akibatnya, prasangka di Malaysia telah berkembang dalam satu sistem yang serentak mempromosikan keharmonian dan secara rasmi menetapkan perbezaan, lalu menghasilkan corak yang telah berevolusi dengan ketara dari masa ke masa.

Dari segi sosial, prasangka di Malaysia pada zaman dahulu cenderung bersifat tersirat dan dinormalisasikan berbanding bersifat konfrontasi. Pengasingan etnik dicerminkan dalam sistem persekolahan, corak perumahan, dan rangkaian sosial, yang mengukuhkan batasan komunal tanpa semestinya menghasilkan permusuhan yang terbuka. Ekspresi perkauman secara awam secara amnya tidak digalakkan, dan sensitiviti kaum dianggap sebagai topik pantang larang. Akibatnya, walaupun wujud sikap berprasangka pada peringkat interpersonal, ia jarang disuarakan secara terbuka atau dicabar secara langsung dalam wacana arus perdana.

Bermula dari awal 2000-an dan seterusnya, prasangka di Malaysia mula beralih bentuk berbanding secara substansial. Perkembangan internet, media sosial, dan platform berita alternatif secara ketara mengurangkan penyekatan maklumat (information gatekeeping) dan membolehkan penyertaan awam yang lebih luas dalam perdebatan politik dan sosial. Prasangka yang suatu ketika dahulu tertanam dalam dasar dan amalan semakin muncul ke permukaan dalam retorik, naratif, dan mobilisasi berasaskan identiti. Isu kaum dan agama menjadi alat utama dalam persaingan politik, dengan parti-parti seperti UMNO, PAS, dan DAP sering dituduh oleh lawan atau penyokong sebagai memajukan kepentingan perkauman.

Di Malaysia kontemporari, prasangka lebih ketara dan sarat dengan emosi, selalunya diperbesarkan melalui platform dalam talian. Retorik politik semakin membingkaikan komuniti minoriti atau agenda reformis sebagai ancaman kepada hak Melayu, Islam, atau identiti nasional. Prasangka agama telah menjadi lebih menonjol berbanding dekad-dekad awal, dengan penelitian yang memuncak terhadap amalan keagamaan, penukaran agama, dan kelakuan moral. Islam semakin berfungsi bukan sahaja sebagai satu agama tetapi sebagai penanda identiti politik, memhebatkan lagi perpecahan antara umat Islam dan bukan Islam dan, kadangkala, di dalam komuniti Islam itu sendiri.

Perbezaan utama antara prasangka masa lalu dan moden terletak pada mod ekspresinya. Jika dahulu prasangka itu sebahagian besarnya bersifat institusi dan tersirat, prasangka kontemporari kini bersifat diskursif, eksplisit, dan dipersembahkan. Kenyataan yang sebelumnya dianggap tidak boleh diterima dari segi sosial kini kerap disuarakan dalam forum awam, dijustifikasikan sebagai kebebasan bersuara atau kritikan politik. Pada masa yang sama, wujud tentangan yang lebih kuat terhadap prasangka hari ini, dengan pertubuhan

masyarakat sivil, media bebas, dan segmen masyarakat aktif membantah naratif yang rasis dan mengecualikan.

| Tarikh | Insiden |
|---|---|
| 04/03/2025 | **DJ ERA FM mencetuskan tindak balas selepas mempersendakan adat Thaipusam dalam video yang dimuat naik ke media sosial rasmi** apabila penyampai meniru dan berjenaka tentang ritual Hindu, sebelum siaran itu dipadamkan dan permohonan maaf dikeluarkan berikutan kritikan awam.[52] |
| 05/03/2025 | **Pendakwah Zamri Vinoth membandingkan penganut Hindu yang melaungkan "vel vel" kepada orang yang dirasuk atau mabuk** apabila beliau membuat kenyataan tersebut sejurus selepas kontroversi ERA FM, lantas mengundang kritikan bahawa kenyataan itu merendahkan amalan agama Hindu.[53] |
| 03/04/2025 | **Siaran X oleh @Malaysia_Problm mengkritik pemimpin Indonesia dengan bahasa xenofobia selepas dakwaan mengenai Joko Widodo mendoakan mendiang Paus** di satu upacara pengebumian apabila satu akaun memuat naik semula tangkapan skrin dan memanggil rakyat Indonesia "orang pelik" (*weirdos*), menggambarkan tindakan itu sebagai "bodoh".[54] |
| 15/04/2025 | **Pelajar UiTM mendapat tindak balas buruk selepas dirakam gambarnya memakai jubah gaya Ku Klux Klan** apabila imej tersebar di media sosial menunjukkan kumpulan itu berpakaian menyerupai KKK, mencetuskan kritikan awam terhadap simbolisme perkauman.[55] |
| 26/05/2025 | **Negarawati Tanahair mengecam cadangan Lim Guan Eng untuk memperuntukkan 10% peruntukan khas Bumiputera kepada bukan Bumiputera** apabila presidennya Bibi Sunita Sakandar Khan mendakwa cadangan itu menjejaskan "kontrak sosial" dan dasar tindakan afirmatif.[56] [57] |

[52] Adeline Leong. " [Watch] Era FM Deejays Apologise After Slammed For Mocking Hindus" *The Rakyat Post*. Mac 4, 2025. https://www.therakyatpost.com/news/2025/03/04/watch-era-fm-deejays-apologise-after-slammed-for-mocking-hindus/

[53] "Chanting "vel vel" akin to intoxicated or possessed individuals, says controversial preacher Zamri Vinoth" *The Vibes.* Mac 5, 2025 https://www.thevibes.com/articles/news/105553/chanting-vel-vel-akin-to-intoxicated-or-possessed-individuals-says-controversial-preacher-zamri-vinoth

[54] Hersubeno Point. "Heboh! Netizen Malaysia Tertawakan Jokowi Baca Al-Fatihah Di Depan Jenazah Paus" *Youtube.* Accessed Mac 23, 2025. https://www.youtube.com/watch?v=C92GoQQccNk

[55] Shahril Bahrom. "Outrage Erupts As UiTM Dengkil Students Allegedly Don KKK Robes For "Social Project" *The Rakyat Post*. April 15, 2025. https://www.therakyatpost.com/news/2025/04/15/outrage-erupts-as-uitm-dengkil-students-allegedly-don-kkk-robes-for-social-project/

[56] "Hak Istimewa Bumiputra Cuba Diruntukhan" *Harakah Daily*. Mei 26, 2025. https://harakahdaily.net/2025/05/hak-istimewa-bumiputera-cuba-diruntuhkan/

[57] "Lim Guan Eng : Non-Bumiputera Getting RM 345 Million But RM 12 Billion Is Allocated To The Bumiputera" *The Coverage*. Mac 3, 2025. https://www.thecoverage.my/7816/lim-guan-eng-non-bumiputera-getting-rm-345-million-but-rm-12-billion-is-allocated-to-the-bumiputera

| | |
|---|---|
| 10/06/2025 | **Hinaan perkauman ditujukan kepada Menteri Pengangkutan susulan kritikan terhadap maklum balasnya** kepada insiden bas pelajar maut selepas komen dalam talian menyasarkan menteri dengan kata-kata berbaur perkauman di tengah kemarahan awam ke atas kes itu.[58] |
| 24/06/2025 | **Toraise @ Turesh Kumar Munusamy memuat naik komen Facebook memanggil Ahli Parlimen Orang Asli Ramli Nor "s*kai" dan mengejek tahap kecerdasannya** dalam satu kenyataan yang kemudiannya membawa kepada tindakan undang-undang, dengan Mahkamah Majistret Tapah mendendanya RM1,300 selepas dia mengaku bersalah atas siaran yang menghina itu.[59][60] |
| 25/06/2025 | **Pemimpin PAS Zaharuddin Muhammad dikritik berhubung satu hantaran Facebook yang membayangkan masa depan perdana menteri Cina melalui keturunan asing** selepas beliau menggunakan kenaikan pangkat Leftenan Jeneral Johnny Lim sebagai asas untuk senario fiksyen, di mana perdana menteri Cina muncul melalui keturunan yang dilahirkan di luar negara. Beliau mendakwa tangkapan skrin kenaikan pangkat Lim, yang dilampirkan pada naratif hipotetikal di Facebook, "hanya sebagai hiasan."[61] |
| 23/07/2025 | **Pencipta TikTok Taufiq Iskandar berulang kali menggunakan "skai" sebagai penghinaan dan merendah-rendahkan Orang Asli semasa menyerang orang lain secara lisan** apabila dia berkata seorang lelaki mempunyai "otak skai," mendakwa "s*kai tak pergi sekolah," dan terus menggunakan kata cacian itu semasa melontarkan hinaan jantina kepada seorang wanita.[62] |
| 11/08/2025 | **Ketua Pemuda UMNO Datuk Dr Akmal Saleh mengancam protes dan tindakan "mendidik" berhubung insiden Jalur Gemilang dipasang terbalik** yang melibatkan pemilik kedai perkakasan berbangsa Cina apabila beliau menggesa pendakwaraya mendakwa Feng Jin Zhen dalam tempoh dua hari dan menyeru hukuman yang lebih berat, mengundang kritikan daripada *Lawyers for Liberty* bahawa ancaman tersebut adalah membuli dan memecahbelahkan kaum.[63] |
| 14/08/2025 | **Che GuBard dalam satu hantaran Facebook membingkaikan pelantikan kanan Johnny Lim dan M. Kumar sebagai bukti kepada naratif "Malaysian Malaysia"** apabila penulis mengaitkan kenaikan pangkat Leftenan Jeneral Johnny Lim dan pelantikan Datuk M. Kumar sebagai |

[58] "Anthony Loke trolled with call to resign, racist slur after 2nd major heavy vehicle fatality in a month" *Focus Malaysia*. Jun 10, 2025. https://focusmalaysia.my/anthony-loke-trolled-with-call-to-resign-racist-slur-after-2nd-major-heavy-vehicle-fatality-in-a-month/

[59] "Aktivis gesa tindakan ke atas pengguna Facebook hina timbalan speaker 'sakai'" *Malaysiakini*. Jun 24, 2025. https://m.malaysiakini.com/news/747089

[60] Predeep Nambiar. "Man fined RM1,300 for using slur against Orang Asli MP Ramli" *Free Malaysia Today*. Julai 31, 2025. https://www.freemalaysiatoday.com/category/nation/2025/07/31/man-fined-rm1300-for-using-slur-against-orang-asli-mp-ramli

[61] "Hadi's son-in-law paints racist dystopia on news of first Chinese lieutenant general" *Malaysiakini.* Jun 25, 2025. https://m.malaysiakini.com/news/747138

[62] https://vt.tiktok.com/ZSBoKhg57/

[63] "Flag Blunder: Akhmal Threatens Protest If No Charges by Wednesday" *Malaysiakini*. Ogos 11, 2025. https://www.malaysiakini.com/news/751923

| | |
|---|---|
| | Pengarah CID dengan pesanan politik mengenai identiti dan perwakilan nasional.[64] |
| 31/08/2025 | **Tuntutan palsu dan cacian kaum beredar dalam talian selepas seorang wanita menghampiri Sultan Perak, dengan hantaran mendakwa beliau adalah "penyerang Cina"** apabila mesej WhatsApp dan siaran media sosial menuduh rakyat Malaysia keturunan Cina merancang insiden itu dan menggunakan kata-kata penghinaan, sebelum Dr Rozaimi Ramle mengecam reaksi rasis itu dan menjelaskan wanita itu berbangsa Melayu dan mempunyai masalah perubatan.[65] |
| 16/10/2025 | **Ahli Parlimen Parit menggesa tindakan berhubung majlis perjumpaan semula alumni di St Michael's Institution, Ipoh, dengan mendakwa alkohol dihidangkan di premis sekolah** apabila beliau menggesa siasatan dan tersalah memetik pelbagai ajaran agama dalam mengecam penggunaan alkohol.[66] |
| 23/10/2025 | **Tun Dr Mahathir mendakwa kuasa politik Melayu semakin lemah di bawah pimpinan Anwar akibat pengaruh DAP dalam kerajaan** apabila beliau berhujah bahawa parti yang majoritinya bukan Melayu itu sedang membentuk hala tuju negara dan menjejaskan dominasi Melayu meskipun tiada perubahan perlembagaan atau dasar yang relevan.[67] |
| 03/11/2025 | **Ahli Parlimen Datuk Ahmad Amzad Mohamed mengkritik cadangan perjanjian perdagangan AS-Malaysia (ART) sebagai menjejaskan dasar ekonomi Bumiputera dengan menghapuskan keutamaan etnik untuk GLC,** membingkaikan perlindungan keistimewaan Bumiputera sebagai menjaga kedaulatan negara.[68] |
| 15/12/2025 | **Tan Sri Haji Hadi Awang mengkritik reformasi kerajaan perpaduan Pakatan Harapan sebagai "diimport dari Barat",** dengan mendakwa ia menyebabkan kemerosotan moral dan sosial, mengatakan bahawa dasar gaya Barat melemahkan nilai-nilai tradisional dan keperluan tempatan, lantas mencadangkan Malaysia memerlukan dasar-dasar yang berakar umbi dari segi budaya dan agama. |

[64] Renushara. "PN Activist Says Datuk M Kumar's Appointment as PDRM CID Chief Will Lead to Non-Malay PM in the Future" *World of Buzz*. Ogos 14, 2025. https://worldofbuzz.com/political-activist-points-out-that-non-malays-in-positions-of-power-can-lead-to-non-malay-pm/

[65] "MCMC Hauls Up 3 More Over False Racial Posts On Sultan Nazrin Case" *Malaysiakini.* September 4, 2025. https://www.malaysiakini.com/news/754197

[66] Mhamad Ismi Taib Original. "Kenyataan Media Ahli Parlimen Parit - Isu Hidangan Arak Di Dalam Premis Sekolah". *Facebook*. Accessed Mac 23, 2025. https://www.facebook.com/muhammadismitaiboriginal/posts/4224766764447772?ref=embed_post

[67] Dawn Chan. "Dr M: Malays 'losing power' under Anwar's rule due to DAP" *New Straits Times.* Oktober 23, 2025. https://www.nst.com.my/news/nation/2025/10/1300546/dr-m-malays-losing-power-under-anwars-rule-due-dap

[68] Khuzairi Ismail. "ART: Jangan korbankan kedaulatan negara, dasar bumiputera – Ahmad Amzad" *Malaysia Gazette.* November 3, 2025. https://malaysiagazette.com/2025/11/03/art-jangan-korbankan-kedaulatan-negara-dasar-bumiputera-ahmad-amzad/

| | |
|---|---|
| 15/12/2025 | **Hantaran Instagram Datuk Dr. Akmal Saleh, yang membalas kritikan Pemuda MIC terhadap Zahid Hamidi, menggunakan bahasa berbaur perkauman ("dei machaa", "mabuk todi")** untuk mengejek ketidakkonsistenan politik MIC dengan menyiratkan pemimpin MIC menunjukkan "mabuk sebenar" apabila mempertimbangkan secara terbuka untuk meninggalkan BN bagi bekerjasama dengan Perikatan Nasional (PN) sambil menyokong Perdana Menteri (PMX). |

Dalam Laporan Rasisme Malaysia 2025, tema prasangka mencatatkan jumlah kes terjadual tertinggi, menggantikan politik perkauman daripada laporan sebelumnya. Dalam satu insiden, Pertubuhan Negarawati Tanahair, yang diketuai oleh Bibi Sunita Sakandar Khan, mengecam cadangan yang dikaitkan dengan Lim Guan Eng untuk memperuntukkan semula sebahagian daripada dana khusus Bumiputera kepada bukan Bumiputera. Pertubuhan tersebut membingkaikan cadangan itu sebagai serangan terhadap kontrak sosial dan dasar tindakan afirmatif yang telah lama wujud. Secara berasingan, walaupun bertindak sebagai ejen penyebaran maklumat melalui siaran radio, DJ dari rancangan "3 Pagi Era" di ERA FM mendapati diri mereka menjadi perhatian apabila mereka mempersendakan adat Hindu berkaitan Thaipusam dalam sebuah video yang dimuat naik dalam talian. Kumpulan penyampai radio tersebut kemudian memuat naik video permohonan maaf yang memaparkan mereka di Batu Caves.

*Kepolisan agama*

Sepanjang tahun ini, kita mendengar insiden kepolisan agama oleh "little Napoleon" ke atas komuniti mereka sendiri ataupun komuniti lain. Seorang lelaki berusia 65 tahun, Abdul Razak, bertindak melampau batas apabila beliau bersemuka dan menampar seorang lelaki bukan Islam kerana makan di khalayak ramai semasa Ramadan serta menuntut bukti agama. Beliau didakwa di bawah Seksyen 323 Kanun Keseksaan.

*Rasisme sebagai modal politik*

Akmal Saleh dipaparkan dua kali di bawah kategori ini kerana beliau memuat naik kapsyen Instagram sebagai balasan kepada kritikan Pemuda MIC dengan menggunakan istilah yang membayangkan sentimen perkauman seperti "dei machaa" dan "mabuk todi," lantas menarik tuduhan menstereotaip komuniti India. Ulasannya bukan sahaja tidak enak, malah amat mengecewakan apabila menyedari beliau telah menyalahgunakan kedudukannya untuk menyebarkan mesej negatif. Beliau juga mengancam protes berhubung insiden Jalur Gemilang dipasang terbalik yang melibatkan seorang pemilik kedai perkakasan berbangsa Cina, mencetuskan kritikan atas perbuatan mengambil tindakan sendiri (vigilantism) dan ugutan kaum.

Seorang lagi pemain politik yang dilihat mengambil pendirian yang bertentangan pada masa berbeza (probate and reprobate positions) ialah Tun Dr Mahathir. Walaupun pernah menerajui kerajaan Pakatan Harapan, beliau kini mendakwa orang Melayu kehilangan kuasa politik di bawah Perdana Menteri Anwar Ibrahim akibat pengaruh DAP, walaupun tiada

perubahan pada perlembagaan. Dalam satu lagi insiden berasingan yang dirakam dalam laporan penerokaan kami, Tun Mahathir membuat laporan polis terhadap perdana menteri berhubung perjanjian perdagangan yang sama, di tengah-tengah dakwaan berbaur perkauman bahawa ia akan menjejaskan hak Bumiputera.

*Kejahilan*

Seterusnya, ketika Malaysia mara ke arah memupuk masyarakat yang bertamadun, kita dihalang oleh individu tertentu yang masih berdegil. Dalam satu insiden, komen Facebook yang ditujukan kepada Timbalan Yang di-Pertua Ramli Nor menggunakan bahasa menghina "sakai" merujuk kepada stereotaip Orang Asli, mendorong gesaan untuk tindakan bagi menegur tingkah laku sedemikian.

Kami juga mendapati pemimpin politik tertentu telah menyalahgunakan kedudukan mereka dalam menyebarkan salah maklumat dan membangkitkan isu sensitif untuk kepentingan politik mereka. Dalam satu insiden yang dilaporkan, aktivis PN Badrul Hisham Shaharin memberi amaran bahawa pelantikan pegawai bukan Melayu boleh membawa kepada perdana menteri bukan Melayu, lalu mengukuhkan lagi keresahan etnik. Badrul, bagaimanapun, gagal menunjukkan undang-undang yang tepat di Malaysia yang melarang pelantikan Perdana Menteri bukan Melayu dan ini kekal sebagai taktik menakut-nakutkan yang tidak berasas yang digunakan oleh ahli politik untuk keuntungan mereka sendiri..

**Cadangan**

- Perbincangan peringkat kebangsaan harus dihidupkan semula, berdasarkan cadangan awal NUCC
- Untuk membangunkan Rangka Kerja Ucapan Kebencian yang komprehensif yang menangani hasutan, permusuhan kaum, dan retorik diskriminasi dengan cara yang berstruktur dan berasaskan hak.
- Orang awam harus secara aktif menyuarakan dan mempertanggungjawabkan parti-parti politik atau individu yang mengeksploitasi sentimen perkauman untuk meraih undi, mengukuhkan prinsip bahawa manipulasi berasaskan kaum tidak mendapat tempat dalam proses demokrasi Malaysia.
- Program yang meningkatkan pemahaman awam tentang Perlembagaan Persekutuan perlu diperluas, dengan menekankan hak dan perlindungan yang diberikan kepada semua rakyat Malaysia serta memupuk rasa hormat yang lebih tinggi terhadap prinsip perlembagaan.

# 3 RASISME DI PARLIMEN

Rasisme di Parlimen secara amnya merujuk kepada penzahiran, pengukuhan, atau pelembagaan perbezaan kaum atau etnik melalui ucapan, kelakuan, atau pembuatan dasar parlimen. Ini boleh berlaku secara eksplisit, melalui kenyataan berbaur perkauman dan kata-kata menghina oleh penggubal undang-undang, mahupun secara tersirat, melalui undang-undang, amalan, atau naratif politik yang memberi keistimewaan atau mendatangkan keburukan kepada kumpulan kaum atau etnik tertentu.

Ini adalah tahun kedua di mana Laporan Rasisme Malaysia KOMAS meneliti dan mengkaji perdebatan di Dewan Rakyat, di mana wacana kaum dan agama masih (malangnya) berlaku. Perlu diambil perhatian di sini bahawa laporan rasisme ini bukan sahaja mengkritik tindakan oleh wakil rakyat kita, tetapi juga mengiktiraf tindakan yang mengesahkan dan menolak retorik kaum dan/atau agama *(Rujuk kepada Usaha/Tindakan Terpuji)*.

Dari segi sejarah, rasisme parlimen sering berakar umbi dalam struktur tadbir urus penjajah, di mana kaum digunakan sebagai prinsip penganjuran untuk pentadbiran, perwakilan, dan akses kepada sumber. Warisan penjajah ini mempengaruhi sistem politik pasca kemerdekaan, membenamkan unsur kaum ke dalam politik pilihan raya, dasar awam, dan pembentukan identiti kebangsaan.

Di Malaysia, kaum telah menjadi ciri utama wacana parlimen sejak merdeka. Perlembagaan Persekutuan mengiktiraf *"kedudukan istimewa"* orang Melayu dan Bumiputera di bawah Perkara 153, di samping menjamin kesaksamaan di sisi undang-undang di bawah Perkara 8. Rangka kerja perlembagaan ini telah mengakibatkan dasar berasaskan kaum diperdebatkan, dipertahankan, dan dipertikaikan di dalam Parlimen. Dari masa ke masa, perdebatan parlimen kadangkala melangkaui perbincangan berasaskan dasar kepada retorik yang mempolarisasikan kaum, terutamanya semasa tempoh persaingan politik yang memuncak.

Di peringkat global, corak serupa boleh diperhatikan dalam masyarakat pelbagai etnik yang lain, di mana rasisme parlimen mencerminkan ketegangan masyarakat yang lebih meluas. Akibatnya, banyak badan perundangan telah memperkenalkan peraturan mesyuarat, kod tatakelakuan, dan peraturan anti-ucapan kebencian untuk mengekang bahasa yang menghasut sentimen kaum, mengiktiraf peranan Parlimen dalam menetapkan norma untuk wacana awam.

## 3.1 Majoritarianisme Kaum dan Politik Perkara 153

| Tkh. | Individu Terlibat | Insiden |
|---|---|---|
| 05/02/2025 | Dato' Azman Nasrudin [Padang Serai] | Mendakwa Perkara 153 Perlembagaan Persekutuan sebagai "Hak Bumiputera Melayu."[69] |
| 06/02/2025 | Datuk Idris Ahmad [Bagan Serai] | Berkata bahawa bukan Bumiputera dan bukan Melayu harus bersyukur mendapat kewarganegaraan Malaysia kerana toleransi orang Melayu, dan tidak boleh sesekali mempersoalkan hak orang Melayu.[70] |
| 12/02/2025 | Dr Abd Ghani Ahmad [Jerlun] | Mendakwa Perkara 153 Perlembagaan Persekutuan memberikan "hak" kepada Bumiputera, oleh itu keutamaan mesti diberikan kepada Bumiputera untuk sebarang program dan peruntukan.[71] |
| 18/02/2025 | Datuk Dr Ahmad Marzuk Shaary [Pengkalan Chepa] | Susulan insiden rasis oleh penjual jagung di Sepang, persoalan mengenai Akta Anti-Diskriminasi Kaum dibangkitkan untuk mengekang sikap rasis. Sebagai maklum balas, Datuk Dr Marzuk menjawab bahawa akta sedemikian akan mencabar kontrak sosial, Perlembagaan Persekutuan, dan 'hak' Bumiputera, serta secara kontroversi memberi amaran bahawa mendesak pelaksanaannya boleh mencetuskan ketegangan kaum dan mengulangi tragedi 13 Mei.[72] |
| 30/07/2025 | Wan Ahmad Fayshal [Machang] | Mencadangkan di bawah Rang Undang-Undang Suruhanjaya Tenaga untuk memasukkan peruntukan mengenai kuota sekurang-kurangnya 30% hanya kepada syarikat Bumiputera bagi eksport tenaga melalui proses tender terbuka.[73] |
| 04/08/2025 | Datuk Haji Awang bin Hashim [Pendang] | Mendakwa bahawa dalam Rancangan Malaysia Ke-13 (RMK13), tiada pelan pembangunan khusus untuk komuniti Bumiputera, mengaitkannya dengan pembangunan Kampung Baru Cina, dan mengatakan bahawa tindakan kerajaan masa kini boleh membawa kepada tekanan kaum yang berlaku pada 13 Mei 1969.[74] |
| 04/08/2025 | Haji Ahmad Fadhli Shaari | Mendakwa bahawa RMK13 mengabaikan "hak" Bumiputera sejajar dengan semangat Perkara 153 Perlembagaan |

[69] Malaysia, *Penyata Rasmi (Hansard)*, Parlimen Kelima Belas, Penggal Keempat, Mesyuarat Pertama, Februari 5, 2025, 104
[70] Malaysia, *Penyata Rasmi (Hansard)*, Parlimen Kelima Belas, Penggal Keempat, Mesyuarat Pertama, Februari 6, 2025, 68-69
[71] Malaysia, *Penyata Rasmi (Hansard)*, Parlimen Kelima Belas, Penggal Keempat, Mesyuarat Pertama, Februari 12, 2025, 61
[72] Malaysia, *Penyata Rasmi (Hansard)*, Parlimen Kelima Belas, Penggal Keempat, Mesyuarat Pertama, Februari 18, 2025, 102
[73] Malaysia, *Penyata Rasmi (Hansard)*, Parlimen Kelima Belas, Penggal Keempat, Mesyuarat Kedua, Julai 30, 2025, 75
[74] Malaysia, *Penyata Rasmi (Hansard)*, Parlimen Kelima Belas, Penggal Keempat, Mesyuarat Kedua, Ogos 4, 2025, 56

| | | |
|---|---|---|
| | [Pasir Mas] | Persekutuan dan mengecam kerajaan kerana perlahan-lahan beralih daripada intipati Dasar Ekonomi Baru.[75] |
| 04/08/2025 | Mohd Nazri [Merbok] | Mendakwa bahawa agenda teras Rancangan Malaysia iaitu pemerkasaan Bumiputera sebagai majoriti sedang diabaikan dalam versi ke-13, mengaitkannya dengan teras Dasar Ekonomi Nasional.[76] |
| 04/08/2025 | Hajah Salamiah [Temerloh] | Mendakwa bahawa satu kelemahan ketara RMK13 ialah tiada tumpuan khusus kepada pegangan ekuiti komuniti Bumiputera, menyatakan bahawa ini gagal memperkasa kedudukan ekonomi Bumiputera sejajar dengan Dasar Ekonomi Nasional. Pelan pemerkasaan Bumiputera bersifat umum, tanpa dasar afirmatif atau kuota tambahan yang membuatkan komuniti itu kekal sebagai pengguna dan pekerja, bukan pemilik dan pelabur.[77] |
| 07/08/2025 | Tan Sri Dato' Haji Mahiaddin Yassin [Pagoh] | Bercanggah dengan dirinya sendiri dengan menonjolkan keperluan untuk memasukkan tindakan afirmatif yang lebih berani untuk komuniti Bumiputera (kerana hujahnya adalah ketiadaan inisiatif sedemikian dalam RMK13), diikuti dengan seruan untuk membantu rakyat tanpa mengira kaum dalam ayat yang sama. Beliau juga mengkritik keputusan kerajaan MADANI yang beralih daripada pendekatan berasaskan kaum kepada pendekatan berasaskan keperluan. |
| 11/08/2025 | Kalam bin Salan [Sabak Bernam] | Menuntut 'hak' Bumiputera dalam RMK13, mendakwa Bumiputera seperti mengemis di tanah sendiri.[78] |
| 12/08/2025 | Datuk Seri Takiyuddin [Kota Bharu] | Dalam ucapannya, beliau menyebut ketiadaan agenda Bumiputera dalam RMK13, dan kemudian mengaitkan isu itu dengan kenyataan mengelirukan yang mempunyai sentimen kaum: beliau menyebut terdapat peruntukan untuk Kampung Baru Cina tetapi tiada peruntukan untuk komuniti India yang bekerja di ladang.[79] |
| 12/08/2025 | Datuk Haji Awang Hashim [Pendang] | Menuduh Ahli Parlimen Jelutong, YB Rayer terlibat dalam insiden 13 Mei.[80] |
| 21/08/2025 | Dato' Seri Dr Shahidan | Berkata bahawa penggunaan perkataan "Kampung Baru" dan "India" dalam RMK13 adalah sebagai kayu pengukur untuk |

[75] Malaysia, *Penyata Rasmi (Hansard)*, Parlimen Kelima Belas, Penggal Keempat, Mesyuarat Kedua, Ogos 4, 2025, 85
[76] Malaysia, *Penyata Rasmi (Hansard)*, Parlimen Kelima Belas, Penggal Keempat, Mesyuarat Kedua, Ogos 4, 2025, 101
[77] Malaysia, *Penyata Rasmi (Hansard)*, Parlimen Kelima Belas, Penggal Keempat, Mesyuarat Kedua, Ogos 4, 2025, 117
[78] Malaysia, *Penyata Rasmi (Hansard)*, Parlimen Kelima Belas, Penggal Keempat, Mesyuarat Kedua, Ogos 11, 2025, 135-136
[79] Malaysia, *Penyata Rasmi (Hansard)*, Parlimen Kelima Belas, Penggal Keempat, Mesyuarat Kedua, Ogos 12, 2025, 50-54
[80] Malaysia, *Penyata Rasmi (Hansard)*, Parlimen Kelima Belas, Penggal Keempat, Mesyuarat Kedua, Ogos 12, 2025, 43

| | | |
|---|---|---|
| | Kassim [Arau] | rancangan tersebut, mendakwa bahawa adalah adil sekiranya perkataan "Bumiputera" digunakan juga, dan jika tiada "Bumiputera" dalam RMK13, maka peruntukan untuk Kampung Baru dan bantuan untuk orang India patut ditarik balik.[81] |
| 15/10/ 2025 | Dr. Haji Abd Ghani bin Ahmad [Jerlun] | Dalam perdebatan belanjawan, Jerlun berhujah bahawa kuasa politik Melayu sedang dihakis, bahawa orang Melayu sebagai umat Islam sedang dipecahbelahkan, dan bahawa tanah, harta benda serta perniagaan jatuh ke tangan warga asing atau bukan Melayu.[82] |
| 15/10/ 2025 | Dr. Haji Abd Ghani bin Ahmad [Jerlun] | Jerlun mendakwa kuasa politik Melayu semakin terhakis dan tanah, harta benda serta perniagaan jatuh ke tangan warga asing atau bukan Melayu.[83] |
| 23/10/ 2025 | Datuk Haji Awang bin Hashim [Pendang] | Pendang berkata Malaysia telah hidup aman damai dalam persekitaran berbilang etnik sehinggalah "DAP menjadi sebahagian daripada kerajaan hari ini" kemudian menambah bahawa DAP "mencetuskan provokasi perkauman" dan seterusnya merujuk kepada *"hak dominan"* dan "63% umat Islam di negara ini." Ahli-ahli Parlimen pembangkang membantah bahawa kenyataan tersebut menyakitkan hati, memecahbelahkan dan menyinggung perasaan.[84] |
| 20/11/ 2025 | Dato' Seri Dr. Shahidan bin Kassim [Arau] | Arau berhujah bahawa pengunjung datang untuk melihat bandar yang mempunyai ciri Malaysia yang tersendiri dan pembangunan bandar oleh itu harus berdasarkan komposisi demografi. Beliau kemudian mengaitkan prinsip itu secara langsung dengan memelihara dan menguatkuasakan hak Bumiputera dalam pemilikan perumahan.[85] |

Kenyataan oleh Dato' Azman Nasrudin (Padang Serai), Datuk Idris Ahmad (Bagan Serai), Dr Abd Ghani Ahmad (Jerlun), dan Datuk Dr Ahmad Marzuk Shaary (Pengkalan Chepa) mencerminkan pembingkaian berterusan Perkara 153 Perlembagaan Persekutuan sebagai memberikan "hak" yang termaktub kepada Bumiputera, yang sering disusuli dengan penegasan mengenai had wacana awam berhubung isu tersebut.

Walaupun Perkara 153 memperuntukkan kedudukan istimewa orang Melayu dan anak negeri Sabah dan Sarawak, penciriannya sebagai "hak" mutlak atau eksklusif boleh menjadi perbalahan, terutamanya apabila ia digunakan untuk mewajarkan keutamaan dasar yang meluas atau untuk tidak menggalakkan perbincangan yang sah. Kenyataan yang

[81] Malaysia, *Penyata Rasmi (Hansard)*, Parlimen Kelima Belas, Penggal Keempat, Mesyuarat Kedua, Ogos 21, 2025, 117-118
[82] Malaysia, *Penyata Rasmi (Hansard)*, Parlimen Kelima Belas, Penggal Keempat, Mesyuarat Ketiga, Oktober 15, 2025.171
[83] *Ibid*
[84] Malaysia, *Penyata Rasmi (Hansard)*, Parlimen Kelima Belas, Penggal Keempat, Mesyuarat Ketiga, Oktober 23, 2025, 78
[85] Malaysia, *Penyata Rasmi (Hansard)*, Parlimen Kelima Belas, Penggal Keempat, Mesyuarat Ketiga, November 20, 2025, 76-77

mencadangkan bahawa komuniti bukan Bumiputera harus kekal tidak mempersoalkan atau "bersyukur," atau bahawa pembaharuan dasar seperti rangka kerja anti-diskriminasi yang dicadangkan akan melemahkan ketenteraman perlembagaan, boleh dianggap sebagai menyempitkan ruang untuk dialog yang inklusif.

Dakwaan oleh Datuk Haji Awang Hashim, Ahli Parlimen Pendang, bahawa RSN Rayer (Jelutong) terlibat dalam insiden 13 Mei bersifat amat serius. Dakwaan sedemikian, walaupun dibuat tanpa berhati-hati atau secara melulu, kelihatan tidak logik. Carian asas oleh pasukan Pusat KOMAS menunjukkan bahawa RSN Rayer dilahirkan pada tahun 1971, yang bermakna dakwaan itu mengaitkan penglibatan dalam satu insiden yang berlaku sebelum kelahirannya.

Walau bagaimanapun, kenyataan sebegini mungkin masih bergema dengan segmen orang awam yang tidak mengesahkan maklumat, dengan itu merisikokan pemutarbelitan fakta sejarah. Ini amat membimbangkan memandangkan sensitiviti insiden 13 Mei. Mengaitkan penglibatan dalam peristiwa penting dan traumatik sedemikian kepada tokoh politik kontemporari mungkin dianggap sebagai menghasut, kerana ia memperkenalkan dakwaan peribadi ke dalam konteks sejarah yang sudah sedia halus.

Kenyataan oleh Dr. Haji Abd Ghani, Ahli Parlimen Jerlun, mencerminkan kebimbangan yang telah lama wujud dalam wacana politik Malaysia mengenai persepsi hakisan pengaruh politik dan ekonomi Melayu. Beliau mendakwa bahawa tanah, harta benda, dan peluang perniagaan semakin dikawal oleh bukan Melayu atau warga asing, membingkaikan perkembangan ini sebagai ancaman kepada kedudukan sosio-ekonomi sejarah komuniti tersebut. Walaupun kenyataan sedemikian mungkin bergema dengan segmen populasi, ia berisiko mengukuhkan stereotaip etnik dan membesar-besarkan perpecahan komunal.

## 3.2 Retorik Agama dan Penjajaan Ketakutan (Fearmongering)

| Tkh. | Individu Terlibat | Insiden |
|---|---|---|
| 26/02/2026 | Dato Seri Shahidan Pendang, Datuk Haji Awang Hashim [Arau] | Ahli Parlimen Pendang melabelkan DAP sebagai parti "anti-Islam" yang berselindung di sebalik undang-undang selepas perbincangan hangat dengan amaran dikeluarkan terhadap orang bukan Islam agar tidak campur tangan dalam Hal Ehwal Agama Islam berhubung garis panduan JAKIM yang melarang umat Islam daripada menyertai ritual agama bukan Islam semasa perayaan budaya. Kemudian Ahli Parlimen Arau menafikan dakwaan Ahli Parlimen Jelutong sebagai "pembela Islam" di kawasannya.[86] |
| 11/08/2025 | Datuk Dr Ahmad Marzuk [Pengkalan Chepa] | Mempersoalkan peruntukan RM20 juta yang diberikan kepada syarikat bukan Bumiputera untuk penjenamaan Tabung Haji, mempersoalkan fakta bahawa ia tidak dimiliki dan diterajui oleh bukan Bumiputera dan bukan Islam.[87] |
| 13/08/2025 | Datuk Haji Awang Hashim [Pendang] | Memanggil Ahli Parlimen Kampar, YB Chong Zhemin, sebagai *kafir harbi* (bukan Islam yang tidak mempunyai sebarang perjanjian dengan umat Islam dan secara terbuka menentang Islam).[88] |
| 09/10/2025 | Tuan Haji Wan Hassan bin Mohd Ramli [Dungun], Datuk Wira Hajah Mas Ermieyati binti Samsudin [Masjid Tanah] | Ahli Parlimen membangkitkan kontroversi mengenai Majlis Makan Malam Gala yang dikaitkan dengan "Global Travel Meet 2025" di bawah MOTAC. Isu ini tertumpu pada dakwaan bahawa alkohol dihidangkan pada majlis makan malam itu, dan sama ada acara itu patut dianggap sebagai majlis rasmi kerajaan kerana ia telah diluluskan dalam Tourism Malaysia dan dipersetujui oleh Menteri, walaupun sebahagian penganjurannya telah diserahkan kepada sektor swasta.<br><br>**Dungun** berhujah bahawa apabila acara itu diluluskan oleh Menteri, ia menjadi "majlis rasmi" dan sepatutnya mematuhi garis panduan pekeliling kerajaan, dan beliau menggesa agar perkara itu tidak berulang dan permohonan maaf dibuat kerana impak awam. Menteri MOTAC Dato' Sri Tiong King Sing menjawab bahawa acara itu telah diserahkan kepada sektor swasta dan wujud kekeliruan/salah komunikasi yang dikesalinya; beliau menolak dakwaan bahawa kementerian berniat untuk tidak menghormati Islam dan menegaskan bahawa acara kementerian tidak meletakkan alkohol di atas |

[86] Malaysia, *Penyata Rasmi (Hansard)*, Parlimen Kelima Belas, Penggal Keempat, Mesyuarat Pertama, Februari 26, 2025, 76-77
[87] Malaysia, *Penyata Rasmi (Hansard)*, Parlimen Kelima Belas, Penggal Keempat, Mesyuarat Kedua, Ogos 11, 2025, 104
[88] Malaysia, *Penyata Rasmi (Hansard)*, Parlimen Kelima Belas, Penggal Keempat, Mesyuarat Kedua, Ogos 13, 2025, 88

| | | |
|---|---|---|
| | | meja. Pertukaran pandangan berterusan dengan Ahli-ahli Parlimen mempersoalkan penjelasan menteri, termasuk bantahan bahawa menteri mengelirukan Dewan, dan seorang lagi Ahli Parlimen bertanya mengapa alkohol dihidangkan sedangkan minuman lain disediakan.[89] |
| 13/10/ 2025 | Tuan Haji Mohd Hasnizan bin Harun [Hulu Selangor] | Hulu Selangor menggesa perkhidmatan alkohol di Malaysia Airlines dihentikan, dengan berhujah bahawa kru kabin beragama Islam terpaksa menghidangkan sesuatu yang haram dan isu ini menyentuh penghormatan terhadap agama dan sensitiviti kaum majoriti.[90] |
| 15/10/ 2025 | Tan Sri Dato' Seri Haji Abdul Hadi bin Awang [Marang] | Dalam perdebatan belanjawan, Marang menyatakan bahawa Islam menghormati hak bukan Islam untuk mengambil alkohol atau daging babi dan hak sedemikian tidak sepatutnya diganggu. Namun, beliau berhujah bahawa alkohol tidak sepatutnya dipaparkan dalam aktiviti berkaitan negara, pelancongan, atau perwakilan kebangsaan, membingkaikan isu itu di sekitar memelihara maruah negara.[91] |
| 27/10/ 2025 | Tuan Haji Mohd Misbahul Munir bin Masduki [Parit Buntar] | Ahli Parlimen bertelagah berhubung dakwaan bahawa sekolah Cina dikaitkan dengan pengambilan alkohol, dengan seorang Ahli Parlimen menolak dakwaan bahawa sekolah mengajar pelajar meminum minuman keras dan seorang lagi berhujah acara sedemikian tidak sepatutnya diadakan di sekolah kerana ia mewujudkan persepsi negatif.[92]<br><br>Raub berkata adalah tidak bertanggungjawab untuk memutar belit fakta dan menuduh sekolah Cina mengajar pelajar meminum alkohol, menjelaskan bahawa isu itu melibatkan penyewaan selepas waktu persekolahan atau penggunaan dewan sekolah oleh masyarakat luar dan hanya orang dewasa bukan Islam boleh mengambil alkohol di sisi undang-undang. Parit Buntar menjawab bahawa walaupun hak bukan Islam dihormati, acara sedemikian tidak sepatutnya diadakan di sekolah kerana ia dilihat sebagai tidak sesuai dan boleh mewujudkan persepsi awam yang berbahaya. |
| 28/10/ 2025 | Tuan Chong Zhemin [Kampar]<br><br>Tuan Haji Mohd | Pertengkaran parlimen tercetus selepas seorang Ahli Parlimen membuat dakwaan meluas tentang cara beberapa agama memandang alkohol, mendorong bantahan bahawa ajaran agama Kristian dan kepercayaan lain telah disalahtafsirkan. |

[89] Malaysia, *Penyata Rasmi (Hansard)*, Parlimen Kelima Belas, Penggal Keempat, Mesyuarat Ketiga, Oktober 9, 2025,13-17
[90] Malaysia, *Penyata Rasmi (Hansard)*, Parlimen Kelima Belas, Penggal Keempat, Mesyuarat Ketiga, Oktober 13, 2025, 155
[91] Malaysia, *Penyata Rasmi (Hansard)*, Parlimen Kelima Belas, Penggal Keempat, Mesyuarat Ketiga, Oktober 15, 2025, 55
[92] Malaysia, *Penyata Rasmi (Hansard)*, Parlimen Kelima Belas, Penggal Keempat, Mesyuarat Ketiga, Oktober 27, 2025, 122-123

| | | |
|---|---|---|
| | Misbahul Munir bin Masduki [Parit Buntar] | Semasa perdebatan mengenai alkohol dan moral awam, Parit Buntar berkata beberapa agama, termasuk Buddha, Sikh, Hindu dan Kristian, tidak menggalakkan pengambilan alkohol. Kampar membantah bahawa agama Kristian tidak melarang meminum alkohol dan menganggap kenyataan itu sebagai salah tafsir ajaran Kristian. Parit Buntar kemudian menegaskan beliau berkata *"tidak menggalakkan"*, yang mana memang dikatakannya, dan bukannya larangan mutlak, walaupun pilihan katanya semasa pertengkaran itu juga menjadi lebih meluas dan berunsur mutlak. Pengerusi kemudian memberi amaran kepadanya agar tidak membuat dakwaan tentang agama lain dan mengarahkannya untuk mengehadkan pandangannya kepada agama Islam. |
| 26/11/ 2025 | Datuk Willie anak Mongin [Puncak Borneo] | Puncak Borneo berkata seorang Bumiputera Sarawak didakwa dinafikan pengiktirafan sebagai Bumiputera kerana dia bukan beragama Islam, dan mencadangkan agar status Bumiputera dicetak pada kad baharu. Beliau kemudian menambah bahawa agama juga boleh disertakan, mengatakan sesetengah rakyat Sabah dan Sarawak disalah anggap sebagai orang Melayu dan kadangkala ditahan kerana makan semasa bulan Ramadan.[93] |

Semasa perdebatan Belanjawan 2026, Ahli Parlimen Pengkalan Chepa membentangkan angka mengenai jurang sosio-ekonomi yang menjejaskan komuniti Melayu/Bumiputera. Beliau kemudian menarik apa yang disifatkannya sebagai *"pengajaran daripada sejarah Palestin"*, membingkaikan pengalaman Palestin sebagai amaran tentang kehilangan tanah, dominasi ekonomi, dan kuasa politik.

Ahli Parlimen Pendang seterusnya menggemakan perbandingan ini, secara eksplisit mengaitkannya dengan Perkara 153 Perlembagaan Persekutuan, berhujah bahawa perlindungan perlembagaan untuk orang Melayu dan Bumiputera adalah perlu untuk mengelakkan hakisan hak majoriti yang serupa.

Secara berasingan, semasa perdebatan parlimen, Ahli Parlimen Pendang sekali lagi menarik perhatian kepada dirinya sendiri apabila beliau merujuk kepada rusuhan kaum 13 Mei 1969, menyifatkan rujukan itu sebagai *"peringatan mesra"* kepada rakyat Malaysia. Beliau kemudian secara terbuka mempertahankan kenyataannya, menyatakan bahawa 13 Mei adalah sebahagian daripada sukatan pelajaran sejarah Tingkatan 5 dan perbincangan mengenainya tidak sepatutnya dianggap sebagai pantang larang.

Dalam satu lagi segmen perdebatan Belanjawan 2026, Pengkalan Chepa sekali lagi merujuk kepada sejarah Palestin semasa membincangkan data sosio-ekonomi. Beliau membingkaikan

[93] Malaysia, *Penyata Rasmi (Hansard)*, Parlimen Kelima Belas, Penggal Keempat, Mesyuarat Ketiga, November 26, 2025, 126

pengalaman Palestin sebagai analogi bagi perpindahan ekonomi, menarik persamaan antara penempatan Zionis dan persepsi peralihan dalam kawalan ekonomi.

Semasa sesi Parlimen berlangsung, Pusat KOMAS tidak dapat mengelak daripada menyedari bahawa taktik penjajaan ketakutan (*fearmongering*) ini digunakan semasa perdebatan Parlimen oleh satu puak pembangkang. Perlu diambil perhatian bahawa perdebatan Parlimen disiarkan secara langsung untuk tontonan umum. Walaupun niat mereka membangkitkan "peringatan" ini masih boleh dipertikaikan, adalah sangat sukar untuk mengelak daripada membuat kesimpulan bahawa kenyataan yang dilontarkan didorong oleh motif tersembunyi untuk memajukan agenda politik mereka.

## 3.3 Retorik Xenofobia

| Tkh. | Individu Terlibat | Insiden |
|---|---|---|
| 13/02/2025 | Datuk Seri Jalaluddin Alias [Jelebu] | Menyatakan bahawa kehadiran pendatang tanpa izin dan pelarian telah menyebabkan rasa tidak selesa di kalangan penduduk tempatan, mendominasi pasaran pekerjaan, dan menguras subsidi negara.[94] |
| 21/07/2025 | YB Khoo Poay Tiong [Kota Melaka] | YB Khoo berkata bahawa memandangkan kutipan sisa domestik di kawasan perindustrian telah dihentikan, pemilik kilang akan meminta pekerja asing untuk membuang sampah, tetapi beliau berkata "seperti yang kita tahu, jika pekerja asing tidak melihat tong sampah, mereka hanya akan membuang sampah di merata-rata tempat semasa dalam perjalanan pulang ke asrama mereka."[95] |
| 23/07/2025 | YB Cha Kee Chin [Rasah] | Berkata rakyat Malaysia tidak boleh membeli minyak bersubsidi kerana juruwang, yang merupakan warga asing, enggan menjual kepada mereka dan hanya menjualnya kepada warga asing.[96] |
| 24/07/2025 | YB Khoo Poay Tiong [Kota Melaka] | 1. Berkata bahawa pelarian sebenarnya adalah PATI, bimbang jika terlalu banyak kad UNHCR dikeluarkan, ia akan disalahgunakan.[97]<br>2. Menuduh komuniti Rohingya yang tinggal di kawasannya menimbulkan banyak masalah, penduduk tempatan melarikan diri kerana isu keselamatan, contohnya apabila mereka bergaduh, mereka akan membakar rumah orang lain.[98] |
| 28/07/2025 | Tuan Haji Hasnizan [Hulu Selangor] & Dato' Sri Dr. Wee Jeck Seng [Tanjong Piai] | Berkata bahawa kemasukan pekerja asing adalah buruk, kerana mereka berada di mana-mana sahaja di kedai runcit.[99] |

[94] Malaysia, *Penyata Rasmi (Hansard)*, Parlimen Kelima Belas, Penggal Keempat, Mesyuarat Pertama, Februari 13, 2025, 113
[95] Malaysia, *Penyata Rasmi (Hansard)*, Parlimen Kelima Belas, Penggal Keempat, Mesyuarat Kedua, Julai 21, 2025, 111
[96] Malaysia, *Penyata Rasmi (Hansard)*, Parlimen Kelima Belas, Penggal Keempat, Mesyuarat Kedua, Julai 23, 2025, 70
[97] Malaysia, *Penyata Rasmi (Hansard)*, Parlimen Kelima Belas, Penggal Keempat, Mesyuarat Kedua, Julai 24, 2025, 123
[98] I*bid* 123-124
[99] Malaysia, *Penyata Rasmi (Hansard)*, Parlimen Kelima Belas, Penggal Keempat, Mesyuarat Kedua, Julai 28, 5-6

| | | |
|---|---|---|
| 05/08/2025 | Datuk Seri Panglima Bung Mokhtar [Kinabatangan] | Menyebut bahawa terdapat kemasukan pekerja asing Cina di Telupid, menjadikannya kelihatan seperti bandar mereka.[100] |
| 06/08/2025 | Lim Guan Eng [Bagan] | Berkata oleh kerana Malaysia tidak terikat dengan peraturan ILO, majikan tidak perlu membayar pekerja asing kadar gaji minimum RM1,700 dan caruman KWSP 2%.[101] |
| 27/08/2025 | Dato' Hajah Mumtaz Md Nawi [Tumpat] | Mendakwa tidak perlu mendaftarkan pelarian kerana Malaysia bukan penandatangan Konvensyen Pelarian. Berkata bahawa pelarian tidak mempunyai hak dan tidak sepatutnya mempunyai kebebasan bergerak di dalam persekutuan.[102] |
| 07/10/2025 | Dato' Mumtaz Md Nawi [Tumpat] | Kenyataan parlimen mengaitkan pendatang tanpa izin dan migrasi dengan risiko TB, menimbulkan kebimbangan terhadap pembingkaian kesihatan awam yang memberi stigma kepada komuniti migran.[103] |

Kenyataan yang dibuat oleh Dato' Mumtaz di Parlimen pada 7 Oktober 2025 adalah sangat tidak wajar apabila beliau mengaitkan pendatang tanpa izin dan komuniti migran dengan risiko penyakit batuk kering (TB) serta ketiadaan rekod vaksinasi. Walaupun dibingkaikan sebagai kebimbangan kesihatan awam, wacana jenis ini boleh menyumbang kepada stigma apabila migran dianggap terutamanya sebagai pembawa penyakit. Selanjutnya, kenyataan beliau membuktikan lagi satu kajian di Malaysia baru-baru ini mengenai pelarian dan pencari suaka yang mengambil maklum bahawa komuniti migran dan pelarian kerap digabungkan dengan istilah ketidaksahan (illegality), didedahkan kepada xenofobia, dan dipersalahkan atas penyebaran penyakit, dengan akibat yang serius terhadap akses penjagaan kesihatan dan kesepaduan sosial.

Kenyataan yang dibuat oleh Khoo Poay Tiong, Ahli Parlimen Kota Melaka, yang mengaitkan tingkah laku jenayah atau kelakuan tidak teratur secara meluas kepada komuniti Rohingya—seperti dakwaan masalah sosial yang meluas atau ancaman keselamatan—boleh dianggap sebagai generalisasi. Walaupun cabaran setempat mungkin timbul dan mewajarkan tindak balas dasar yang sewajarnya, membingkaikannya secara kolektif berisiko mengukuhkan stereotaip negatif dan meningkatkan ketegangan antara komuniti. Khoo sekali lagi membuat kenyataan menyapu rata apabila beliau mengulas mengenai "tabiat pembuangan sisa pekerja asing".

Secara berasingan, kenyataan oleh Datuk Seri Jalaluddin Alias, Ahli Parlimen Jelebu, mencerminkan kebimbangan umum masyarakat berhubung pendatang tanpa izin dan pelarian, terutamanya berhubung dengan persaingan pekerjaan dan peruntukan sumber awam. Walaupun isu sebegini sering dibangkitkan dalam perbincangan dasar, membingkaikan kumpulan ini

[100] Malaysia, *Penyata Rasmi (Hansard)*, Parlimen Kelima Belas, Penggal Keempat, Mesyuarat Kedua, Ogos 5, 2025, 79
[101] Malaysia, *Penyata Rasmi (Hansard)*, Parlimen Kelima Belas, Penggal Keempat, Mesyuarat Kedua, Ogos 6, 2025, 46
[102] Malaysia, *Penyata Rasmi (Hansard)*, Parlimen Kelima Belas, Penggal Keempat, Mesyuarat Kedua, Ogos 27, 2025, 123
[103] Malaysia, *Penyata Rasmi (Hansard)*, Parlimen Kelima Belas, Penggal Keempat, Mesyuarat Ketiga, Oktober 7, 2025, 61

sebagai "mendominasi" pasaran pekerjaan secara meluas atau "menguras" subsidi berisiko memudahkan landskap sosio-ekonomi yang kompleks dan mungkin menyumbang kepada persepsi negatif jika tidak disokong oleh bukti yang lebih teliti.

## 3.4 Bahasa dan Pengecualian

| Tarikh | Individu Terlibat | Insiden |
|---|---|---|
| 04/02/2035 | Dato' Rosol Wahid [Hulu Terengganu] | Berasa kecewa menerima hamper Tahun Baru Cina dengan kad ucapan yang ditulis dalam bahasa Mandarin, mengatakan bahawa mereka berada di Hong Kong atau China dan bukannya Malaysia.[104] |
| 26/02/2025 | Dato' Rosol Wahid [Hulu Terengganu] | Mempersoalkan bagaimana perpaduan boleh dicapai jika orang Cina berbahasa Mandarin, orang India berbahasa Tamil dan orang Melayu berbahasa Melayu, mempertikaikan bahasa yang digunakan oleh BERNAMA dalam pelaporan mereka dan berhujah ia sepatutnya hanya dalam bahasa Melayu.[105] |
| 06/08/2025 | Dato' Rosol [Hulu Terengganu] | Menempelak YB Kampar, Tuan Chong Zhemin, mengatakan beliau tidak bercakap bahasa Melayu dengan betul. |
| 07/08/2025 | Dato' Rosol [Hulu Terengganu] | Menyebut bahawa penggunaan bahasa selain daripada bahasa kebangsaan adalah untuk menyenangkan hati pihak "lain".[106] |
| 18/08/2025 | Dato' Rosol [Hulu Terengganu] | Menempelak Ahli Parlimen Kota Melaka, YB Khoo dan Ahli Parlimen Bangi, YB Syahredzan dengan mengatakan mereka tidak memahami bahasa Melayu.[107] |
| 27/08/2025 | Muhammad Fawwaz [Permatang Pauh] | Mencadangkan kakitangan perkhidmatan pelanggan sebagai petugas barisan hadapan untuk merekodkan 'tahap kekerapan berbahasa Melayu' pelanggan mereka bagi mengurangkan sentimen dan persepsi negatif dalam masyarakat berbilang kaum.[108] |

Siri kenyataan yang dikaitkan dengan Dato' Rosol, Ahli Parlimen Hulu Terengganu, mencerminkan penekanan berulang terhadap keutamaan bahasa Melayu dalam kehidupan awam dan sosial. Walaupun promosi bahasa kebangsaan merupakan objektif dasar yang sah,

[104] Malaysia, *Penyata Rasmi (Hansard)*, Parlimen Kelima Belas, Penggal Keempat, Mesyuarat Pertama, Februari 4, 2025, 96
[105] Malaysia, *Penyata Rasmi (Hansard)*, Parlimen Kelima Belas, Penggal Keempat, Mesyuarat Pertama, Februari 26, 2025, 40
[106] Malaysia, *Penyata Rasmi (Hansard)*, Parlimen Kelima Belas, Penggal Keempat, Mesyuarat Kedua, Ogos 7, 2025, 98
[107] Malaysia, *Penyata Rasmi (Hansard)*, Parlimen Kelima Belas, Penggal Keempat, Mesyuarat Kedua, Ogos 18, 2025, 62
[108] Malaysia, *Penyata Rasmi (Hansard)*, Parlimen Kelima Belas, Penggal Keempat, Mesyuarat Kedua, Ogos 27, 2025, 97

beberapa kenyataan tersebut—seperti menyatakan rasa tidak selesa dengan bahasa Mandarin dalam ucapan Tahun Baru Cina, mempersoalkan peranan kepelbagaian bahasa dalam perpaduan, dan mengkritik penguasaan bahasa Ahli Parlimen lain—mungkin dianggap sebagai menolak kepelbagaian linguistik di Malaysia.

Begitu juga, cadangan oleh Muhammad Fawwaz, Ahli Parlimen Permatang Pauh, untuk memantau atau merekodkan "tahap kekerapan berbahasa Melayu" oleh pelanggan menimbulkan kebimbangan bahawa perbuatan menggabungkan penggunaan bahasa dengan rasa kekitaan kebangsaan, boleh menyumbang kepada perasaan pengecualian di kalangan komuniti yang tidak berbahasa Melayu dan juga di dalam komuniti Melayu itu sendiri.

## 3.5 Persenjataan Tempat Ibadat

| Tarikh | Individu Terlibat | Insiden |
|---|---|---|
| 31/07/2025 | Dato' Sri Dr. Haji Ismail [Maran] | Persoalannya berhubung penyelenggaraan rumah ibadat bukan Islam mempunyai elemen prasangka apabila beliau menyebut bahawa rumah ibadat tidak berdaftar dibina di tempat yang tidak sesuai dan boleh mendatangkan masalah sosial.[109] |

Kenyataan yang dibuat oleh Ahli Parlimen Maran, Dato' Sri Dr. Haji Ismail menimbulkan kebimbangan halus (nuanced concern) di dalam perbincangan yang lebih meluas mengenai pengawalseliaan dan penyelenggaraan rumah ibadat bukan Islam. Walaupun isu pendaftaran dan pematuhan undang-undang perancangan yang relevan, pada zahirnya, adalah perkara pentadbiran dan perundangan, cara ia diungkapkan membawa implikasi sosial yang lebih meluas.

Khususnya, cadangan bahawa rumah ibadat tidak berdaftar "dibina di tempat yang tidak sesuai" dan mungkin "mendatangkan masalah sosial" boleh dianggap sebagai membenamkan andaian umum tentang ruang tersebut dan komuniti yang dikaitkan dengannya. Walaupun tidak disengajakan, pembingkaian ini berisiko menyampaikan tahap prasangka tertentu, kerana ia kelihatan mengaitkan ketidakpatuhan dengan akibat sosial yang negatif tanpa membezakan secara wajar antara kes terpencil dan realiti yang lebih meluas.

[109] Malaysia, *Penyata Rasmi (Hansard)*, Parlimen Kelima Belas, Penggal Keempat, Mesyuarat Kedua, Julai 31, 2025, 17

## 3.6 Persenjataan Palestin

| Tarikh | Individu Terlibat | Insiden |
|---|---|---|
| 23/10/2025 | Datuk Dr Ahmad Marzuk bin Shaary [Pengkalan Chepa] | Pengkalan Chepa mempertahankan analogi Palestin sebagai pengajaran tentang kehilangan kuasa dan tanah, mencetuskan bantahan bahawa perbandingan itu boleh mencetuskan permusuhan antara komuniti dan secara mengelirukan menggambarkan bukan Bumiputera/bukan Islam seolah-olah sama dengan Zionis Israel.[110] |

Insiden yang direkodkan dalam Penyata Rasmi (*Hansard*) Dewan Rakyat pada 23 Oktober 2025 mencerminkan cabaran yang lebih luas dan sensitif dalam wacana awam: penyeruan konflik antarabangsa yang kompleks, seperti situasi di Palestin, ke dalam naratif politik domestik. Dalam keadaan ini, Datuk Dr Ahmad Marzuk Shaary dilihat telah membingkaikan analogi Palestin sebagai satu ilustrasi amaran tentang akibat daripada kehilangan kuasa politik dan kawalan wilayah. Dari perspektif tersebut, rujukan sedemikian mungkin bertujuan untuk bergema secara emosi dan sejarah, dengan menggunakan tema pengusiran dan kerentanan yang diiktiraf secara meluas. Analogi yang melibatkan Israel dan Palestin mempunyai lapisan yang mendalam, dan apabila dialihkan ke dalam konteks pelbagai budaya Malaysia, ia berisiko ditafsirkan dalam cara yang memetakan konflik luaran ke atas komuniti tempatan. Secara khususnya, cadangan bahawa kumpulan bukan Bumiputera atau bukan Islam secara tersirat boleh disamakan dengan "Zionis Israel" memperkenalkan pembingkaian yang mungkin secara tidak sengaja meletakkan ciri politik atau moral kolektif kepada pelbagai kumpulan domestik. Ini boleh meningkatkan sensitiviti dan, dalam beberapa kes, menyumbang kepada salah faham atau rasa tidak selesa antara komuniti.

**Cadangan**

- Parlimen dan semua Dewan Undangan Negeri harus menerima pakai Kod Tatasusila Menentang Ucapan Kebencian, seperti yang dicadangkan dalam kertas dasar Pusat KOMAS, dengan memperluaskan Peraturan-peraturan Mesyuarat sedia ada—terutamanya Seksyen 23(2) dan 36(4), (9), (10), dan (12). Kod ini harus mentakrifkan dengan jelas batas-batas yang berkaitan dengan kata-kata cacian kaum, penyebaran atau hasutan kepada kebencian, ekspresi tidak hormat terhadap individu yang berbeza kaum atau agama, dan penggunaan penjajaan ketakutan (*fearmongering*) di dalam perdebatan perundangan.

[110] Malaysia, *Penyata Rasmi (Hansard)*, Parlimen Kelima Belas, Penggal Keempat, Mesyuarat Ketiga, Oktober 23, 2025,.75-77

# Usaha/Tindakan Terpuji

Usaha untuk mempromosikan keharmonian dan perpaduan kebangsaan di Malaysia mesti dinilai bukan sahaja melalui retorik, tetapi juga melalui tindakan yang berterusan dan nyata. Walaupun kenyataan menentang konflik kaum atau agama yang timbul sentiasa dialu-alukan, bahagian ini meneliti langkah-langkah konkrit yang diambil oleh pegawai kerajaan, tokoh awam yang terkemuka, sektor swasta, dan orang awam secara keseluruhannya untuk memperkukuh kepercayaan dan kesepaduan antara komuniti. Dalam masyarakat majmuk seperti Malaysia, di mana etnik dan agama kekal saling berkait rapat dengan kehidupan sosial dan politik, perpaduan yang bermakna memerlukan lebih daripada sekadar kecaman terhadap ucapan kebencian — ia memerlukan penguatkuasaan yang konsisten, libat urus komuniti, dan komitmen institusi.

Pada peringkat dasar, peranan Kementerian Perpaduan Negara (KPN) adalah sangat signifikan. Kementerian tersebut telah mengambil pendirian bahawa pada masa ini tiada keperluan untuk menggubal perundangan baharu secara khusus untuk mengekang penghinaan terhadap kaum dan agama. Sebaliknya, ia telah menekankan penguatkuasaan undang-undang sedia ada dan pengukuhan pendekatan berasaskan reformasi serta campur tangan komuniti. Seperti yang dinyatakan oleh Datuk Aaron Ago Dagang (walaupun ia telah menjadi subjek komen selama bertahun-tahun), rangka kerja perundangan sedia ada sudah pun merangkumi statut seperti Kanun Keseksaan, Akta Komunikasi dan Multimedia, Akta Hasutan, dan Akta Mesin Cetak dan Penerbitan.

Pendirian ini mencerminkan keutamaan institusi untuk penguatkuasaan yang seimbang dan libat urus pencegahan, dan bukannya pembuatan undang-undang yang bersifat reaksioner. Dengan memfokuskan kepada program campur tangan peringkat komuniti, inisiatif dialog, dan mekanisme pengantaraan, Kementerian memberi isyarat bahawa perpaduan yang mampan paling baik dipupuk melalui pendidikan dan reformasi sosial, dan bukannya semata-mata melalui langkah punitif.

Begitu juga, kepimpinan Perdana Menteri telah menampilkan penegasan awam yang berulang kali menolak rasisme dan ekstremisme agama. Pemerhatian mendapati bahawa beliau telah membuat sekurang-kurangnya sepuluh kenyataan merentasi pelbagai platform yang mengecam retorik yang memecahbelahkan dan menyeru kepada perpaduan kebangsaan. Kenyataan-kenyataan ini berfungsi sebagai fungsi simbolik yang penting: ia mengukuhkan prinsip-prinsip kesaksamaan perlembagaan dan menghantar mesej yang jelas bahawa naratif ekstremis adalah tidak serasi dengan asas pelbagai budaya Malaysia. Bagi tujuan laporan ini, sepuluh keadaan ini merujuk kepada kenyataan yang dilaporkan secara umum yang dibuat antara Mac dan Disember 2025 berhubung penyalahgunaan agama dalam

politik, naratif berbaur perkauman, kecenderungan ekstremis, dan rayuan untuk perpaduan serta kesepaduan sosial.[111][112][113][114][115][116][117][118][119][120]

Walau bagaimanapun, apabila dasar diteliti seiring dengan retorik, ukuran komitmen sebenar terletak pada cara keterangkuman diterjemahkan ke dalam tadbir urus — melalui dasar ekonomi yang saksama, akses yang adil kepada peluang, dan reformasi institusi yang mengelakkan pengukuhan polarisasi etnik. Dalam hal ini, usaha membina perpaduan adalah paling terpuji apabila pemesejan awam diselaraskan dengan pelaksanaan dasar yang telus dan inklusif.

Melangkaui penggiat kerajaan, sektor swasta juga telah memainkan peranan konstruktif dalam memupuk keharmonian. Banyak syarikat korporat telah menerima pakai dasar kepelbagaian dan keterangkuman, melaksanakan inisiatif tempat kerja pelbagai budaya, dan menyokong program tanggungjawab sosial korporat rentas agama dan silang budaya. Dengan mewujudkan persekitaran profesional di mana individu daripada pelbagai latar belakang bekerjasama dan maju berdasarkan merit, perniagaan menyumbang ke arah menormalkan kepelbagaian sebagai satu kekuatan dan bukannya garis pemisah. Inisiatif sedemikian, walaupun sering kurang diberi perhatian, membantu memupuk pengalaman harian berkaitan kewujudan bersama dan saling menghormati.

Di peringkat komuniti, pertubuhan masyarakat sivil, badan keagamaan, dan rakyat biasa terus menganjurkan dialog rentas agama, program pertukaran budaya, dan kempen solidariti sebagai tindak balas kepada insiden yang mengancam keharmonian komunal. Tindak balas akar umbi—sama ada melalui kenyataan awam, advokasi media sosial, atau perhimpunan aman yang mempromosikan perpaduan—menunjukkan bahawa rakyat Malaysia merentasi

---

[111] "PM Anwar issues warning: Don't use religion as a political weapon" *Malay Mail*. Mac 7, 2025. https://www.malaymail.com/news/malaysia/2025/03/07/pm-anwar-issues-warning-dont-use-religion-as-a-political-weapon/168889

[112] R. Losheswar. "Anwar urges calm and unity, warns against racially charged narratives on social media" *Malay Mail*. April 7, 2025. https://www.malaymail.com/news/malaysia/2025/04/07/anwar-urges-calm-and-unity-warns-against-racially-charged-narratives-on-social-media/172151

[113] Arfa Yunus. "Anwar calls for united front against national security, unity threats, including bullying" *The Star*. Ogos 15, 2025. https://www.thestar.com.my/news/nation/2025/08/15/anwar-calls-for-united-front-against-national-security-unity-threats-including-bullying

[114] Zakiah Koya. "PM Anwar calls on religious leaders to unite against hatred at international summit" *The Star*. Ogos 28, 2025. https://www.thestar.com.my/news/nation/2025/08/28/pm-anwar-calls-on-religious-leaders-to-unite-against-hatred-at-international-summit

[115] "MMC Has Key Role In Advising Govt On Strengthening Media Freedom - PM Anwar". *Bernama*. Disember 17, 2025. https://www.bernama.com/en/general/news.php?id=2503983

[116] "Any Claims on Languages Should Prioritise Bahasa Melayu as The National Language" *Bernama*. Disember 12, 2025. https://www.bernama.com/en/news.php?id=2501834

[117] Tarrance Tan & Teh Athira Yusoff. "Preserve our politics from right-wing ideologies, PM tells Malaysians" *The Star*. Oktober 18, 2025. https://www.thestar.com.my/news/nation/2025/10/18/preserve-our-politics-from-right-wing-ideologies-pm-tells-malaysians

[118] "PM Anwar warns against extremism, fanaticism to safeguard political, economical stability" *The Star*. September 16, 2025. https://www.thestar.com.my/news/nation/2025/09/16/pm-anwar-warns-against-extremism-fanaticism-to-safeguard-political-economical-stability

[119] "Conflicts, Riots In Other Countries Must Serve As Lesson For All To Appreciate Nation's Peace, Unity - PM Anwar" *Bernama*. September 13, 2025. https://bernama.com/en/news.php?id=2467201

[120] Gerard Gimino & Martin Carvalho. "Reject those who try to divide the nation, says Anwar" *The Star*. Ogos 30, 2025. https://www.thestar.com.my/news/nation/2025/08/30/reject-those-who-try-to-divide-the-nation-says-anwar

batas etnik dan agama kekal komited untuk memelihara kesepaduan sosial. Tindakan ini, walaupun kurang ketara berbanding pengumuman rasmi, mencerminkan pemahaman masyarakat yang dikongsi bersama bahawa keharmonian mesti dilindungi secara aktif.

Pusat KOMAS berpendapat bahawa usaha mempromosikan keharmonian kebangsaan yang mampan di Malaysia memerlukan pendekatan yang diselaraskan dan berbilang lapisan yang melangkaui tindak balas reaktif terhadap ketegangan kaum atau agama. Persoalannya bukan sahaja apa yang patut diperkatakan semasa detik-detik kontroversi, tetapi langkah-langkah struktur, dasar, dan masyarakat apakah yang boleh dilaksanakan secara konsisten dari semasa ke semasa.

## Kerajaan & Ahli Politik

| Tarikh | Usaha |
|---|---|
| 14/01/2025 | **Penggunaan sistem e-Sepakat yang dilancarkan oleh Kementerian Perpaduan akan diperluas ke seluruh negara bermula dari 2025,** untuk memastikan setiap orang mempunyai keupayaan untuk melaporkan atau mendokumentasikan sebarang isu berkaitan perpaduan dari peringkat akar umbi dengan cara yang lebih cekap.[121] |
| 28/02/2025 | **Penubuhan Kumpulan Parlimen Rentas Parti Malaysia mengenai Keharmonian Kaum dan Agama (APPGM-RRH)** untuk memajukan dialog dan membangunkan cadangan dasar, perundangan, dan pendidikan mengenai keharmonian kaum dan agama di Malaysia.[122] |
| 19/06/2025 | **Kementerian Perpaduan Negara telah memperkenalkan inisiatif baharu, Rangkaian Aduan Komuniti Awam Nasional (RAKAN),** sebagai platform digital khusus untuk memudahkan aduan awam berkaitan isu perpaduan, dengan objektif untuk memperkukuh pengurusan maklumat dan respons kepada aduan komuniti sambil meningkatkan kecekapan sistem pemantauan untuk keselamatan dan keharmonian di peringkat akar umbi.[123] |
| 23/10/2025 | **Ahli Parlimen Jelutong dan Ipoh Timor mempertahankan keharmonian dengan mencabar kenyataan parlimen tidak wajar yang menyamakan orang bukan Islam dengan Zionis Israel,** berhujah ia boleh menyemarakkan sentimen perkauman. Mereka menjelaskan bahawa kenyataan itu menyasarkan orang bukan Islam secara tidak adil, menegaskan isu tersebut bukan mengenai "hak atau tanah**.**"[124] |

[121] "Sistem e-Sepakat Bakal Diperluas Orang Ramai Lapor Isu Berkaitan Perpaduan - Aaron" *Bernama*. Januari 14, 2025. https://www.bernama.com/bm/news.php/dunia/nnews.php?id=2382422

[122] Yap Wan Xiang. "New All Party Parliamentary Group Establised to Promote Racial and Religious Harmony" *SAYS*. Mac 6, 2025. https://says.com/my/news/all-party-parliamentary-group-malaysia-racial-religious-harmony-established

[123] "Digital platform 'Rakan' to tackle unity-related complaints" *New Straits Times*. Jun 19, 2025. https://www.nst.com.my/news/nation/2025/06/1233169/digital-platform-rakan-tackle-unity-related-complaints

[124] Malaysia, *Dewan Rakyat Debates (Hansard)*, 15th Parliament, 4th Session, 3rd Sitting, Oktober 23, 2025

| | |
|---|---|
| 11/03/2025 | **PM Anwar Ibrahim bertemu dengan guru-guru agama Kelantan (dari sekolah pondok dan agama) untuk membincangkan perpaduan dan mengekang kebencian.** Para guru menasihati PM agar menyampaikan inisiatif kerajaan untuk umat Islam dengan jelas.[125] |
| 09/03/2025 | **Ketua Polis Negara, Tan Sri Razarudin Husain, menegaskan bahawa polis akan mengambil langkah sewajarnya untuk memastikan keharmonian negara terpelihara dan mengingatkan orang ramai supaya bertanggungjawab dalam penggunaan media sosial.** Polis menasihati orang awam untuk melaporkan sebarang kenyataan berbaur hasutan agar tindakan segera boleh diambil.[126] |
| 21/06/2025 | **Kumpulan Parlimen Rentas Parti Malaysia mengenai Keharmonian Kaum dan Agama (APPGM-RRH) telah bersetuju untuk merangka dokumen yang mentakrifkan ucapan kebencian, khususnya berkaitan dengan 3R** (kaum, agama, dan raja). Kumpulan itu akan merangka dokumen mengenai definisi ucapan kebencian yang sejajar dengan masyarakat majmuk Malaysia.[127] |
| 22/07/2025 | **Kardinal Sebastian Francis mengadakan lawatan hormat kepada Menteri Besar Sanusi Nor dan ulama kanan PAS,** membawa mesej keamanan dan hadiah simbolik sambal untuk menandakan muhibah dan keharmonian antara agama.[128] |
| 31/07/2025 | **Kerajaan MADANI, melalui Rancangan Malaysia Ke-13 (RMK13), menyasarkan untuk menggantikan penyelesaian berasaskan kaum dengan pendekatan berasaskan keperluan** untuk keadilan sosial dan peluang yang saksama. Inisiatif merangkumi ekonomi, pendidikan, dan infrastruktur telah diumumkan untuk memastikan semua komuniti mendapat manfaat daripada pembangunan negara.[129] |
| 02/08/2025 | **Premier Sarawak Abang Johari Openg mengumumkan bahawa Sarawak akan menjadi negeri pertama di Malaysia yang menubuhkan unit kepelbagaian, kesaksamaan, dan keterangkuman (DEI),** menyatakan prinsip-prinsip DEI ini sejajar dengan strategi pembangunan inklusif pasca- |

[125] "PM meets Kelantan religious teachers for talks on unity, ending hatred" *Malaysiakini*. Mac 11, 2025. https://www.malaysiakini.com/news/736955

[126] Umavathi Ramayah. "Individu keluar komen berbaur perkauman di media sosial juga boleh diambil tindakan tegas - KPN" *Astro Awani*. Mac 9, 2025. https://www.astroawani.com/berita-malaysia/individu-keluar-komen-berbaur-perkauman-di-media-sosial-juga-boleh-diambil-tindakan-tegas-kpn-511743

[127] "Cross-party group drawing up document to define hate speech" *Free Malaysia Today*. Ogos 21, 2025. https://www.freemalaysiatoday.com/category/nation/2025/08/21/cross-party-group-drawing-up-document-to-combat-hate-speech

[128] Predeep Nambiar. "Cardinal brings message of peace and sambal to Sanusi" *Free Malaysia Today*. Julai 22, 2025. https://www.freemalaysiatoday.com/category/nation/2025/07/22/cardinal-brings-message-of-peace-and-sambal-to-sanusi

[129] "Malaysia shifts from race-based to needs-based policies under 13MP to promote social justice and equal opportunities, says PM"*Malay Mail*. Julai 31, 2025. https://www.malaymail.com/news/malaysia/2025/07/31/malaysia-shifts-from-race-based-to-needs-based-policies-under-13mp-to-promote-social-justice-and-equal-opportunities-says-pm/185969

| | |
|---|---|
| | Covid-19 pentadbirannya.[130] |
| 14/10/2025 | **Kerajaan Malaysia secara rasmi telah mengiktiraf komuniti Baba Nyonya sebagai sub-etnik yang berbeza,** membenarkan mereka menyenaraikan "Baba Nyonya" pada dokumen rasmi, lantas mengiktiraf gabungan unik warisan Cina dan Melayu mereka. [131] |
| 10/12/2025 | **Kabinet memandatkan semakan dan rombakan penuh peraturan kod etika pakaian di seluruh negara** berikutan bantahan awam terhadap wanita yang dinafikan kemasukan ke balai polis kerana melanggar kod etika pakaian. Arahan ini bertujuan untuk menghentikan kepolisan moral dan memastikan semua balai polis adalah ruang yang selamat dan boleh diakses.[132] |

Kami mendapati 12 keadaan di mana kerajaan dan/atau ahli politik telah menggunakan pengaruh mereka untuk menyebarkan mesej keamanan dan keharmonian. Pada 23 Oktober 2025, Ahli-ahli Parlimen dari Jelutong dan Ipoh Timor mengambil pendirian tegas mempertahankan keharmonian antara komuniti apabila satu kenyataan yang menyamakan bukan Islam dengan Zionis Israel dibangkitkan di Parlimen. Mereka membantah kenyataan tersebut sebagai tidak wajar dan berpotensi menghasut, menekankan bahawa bahasa sedemikian boleh memburukkan lagi ketegangan kaum dan agama dalam masyarakat majmuk. Lebih penting lagi, mereka menjelaskan bahawa perkara yang sedang dibincangkan bukanlah mengenai isu "hak atau tanah," tetapi berkenaan kenyataan yang secara tidak adil menyasarkan komuniti bukan Islam. Campur tangan mereka membuktikan peranan yang boleh dimainkan oleh wakil rakyat dalam membetulkan naratif yang mengelirukan dengan serta-merta dan menghalang retorik yang memecahbelahkan daripada mendapat keabsahan di dalam prosiding perundangan.

Susulan tindak balas awam yang meluas berhubung kejadian di mana wanita dilaporkan dihalang daripada memasuki balai polis akibat penguatkuasaan kod pakaian, Kabinet mengarahkan semakan komprehensif dan rombakan penuh terhadap peraturan kod pakaian di balai polis seluruh negara. Kerajaan menegaskan bahawa tiada individu terutamanya mangsa yang mencari bantuan kecemasan patut dinafikan akses kepada perkhidmatan polis kerana pakaian. Arahan ini memberi isyarat penolakan yang jelas terhadap amalan yang dianggap sebagai kepolisan moral dan menegaskan semula bahawa institusi awam mesti kekal selamat, neutral, dan boleh diakses oleh semua rakyat Malaysia tanpa mengira latar belakang atau penampilan.

---

[130] "Sarawak to be first state with diversity unit" *Free Malaysia Today*. Ogos 2, 2025. https://www.freemalaysiatoday.com/category/nation/2025/08/02/sarawak-to-be-first-state-with-diversity-unit

[131] Divya Theresa Ravi & Khoo Jian Teng. "Baba Nyonya officially recognised" *The Star*. Oktober 14, 2025. https://www.thestar.com.my/news/nation/2025/10/14/baba-nyonya-officially-recognised

[132] "'No turning away': Cabinet orders dress code overhaul at police stations after public outcry" *Malay Mail*. Disember 10, 2025. https://www.malaymail.com/news/malaysia/2025/12/10/no-turning-away-cabinet-orders-dress-code-overhaul-at-police-stations-after-public-outcry/201435

Mengukuhkan lagi pendekatan digital, Kementerian Perpaduan Negara memperkenalkan Rangkaian Aduan Komuniti Awam Nasional (Rakan), satu platform khusus untuk memudahkan aduan berkaitan isu perpaduan. Menterinya, Aaron Ago Dagang, menjelaskan bahawa inisiatif itu akan menambah baik pengurusan maklumat dan meningkatkan sistem pemantauan keselamatan dan keharmonian di peringkat komuniti. Platform tersebut mencerminkan anjakan ke arah tadbir urus berstruktur dan dipacu data dalam mengurus sensitiviti kaum dan agama. Walaupun terpuji, mekanisme seperti ini yang beroperasi di bawah pengawasan eksekutif akan menimbulkan persoalan tentang ketelusan, rangka kerja operasi, dan sikap pilih kasih.

Satu lagi perkembangan institusi yang ketara pada 2025 ialah penubuhan Kumpulan Parlimen Rentas Parti Malaysia mengenai Keharmonian Kaum dan Agama (APPGM-RRH), sebuah platform dwipartisan yang menghimpunkan Ahli Parlimen, senator, penggiat masyarakat sivil, dan pakar bidang untuk mencadangkan dan mengenal pasti penyelesaian sistemik, perundangan, dan berasaskan kesedaran terhadap isu-isu yang menjejaskan keharmonian kaum dan agama di Malaysia. Dengan mewujudkan ruang parlimen formal untuk dialog rentas parti dan libat urus dasar mengenai isu-isu ini, inisiatif ini memberi isyarat ke arah pendekatan yang lebih berstruktur dan perundingan untuk mengukuhkan kesepaduan sosial.

Pada kejadian yang berasingan, pada 14 Oktober 2025, Kerajaan Malaysia secara rasmi mengiktiraf komuniti Baba Nyonya sebagai kumpulan sub-etnik yang berbeza, membenarkan ahlinya mendaftar "Baba Nyonya" sebagai etnik mereka pada sijil kelahiran dan dokumen pengenalan diri. Komuniti Baba Nyonya mewakili warisan unik yang menggabungkan tradisi budaya Cina dan Melayu. Pengiktirafan rasmi ini memperakui kehadiran sejarah dan identiti budaya mereka, mengukuhkan prinsip bahawa kepelbagaian Malaysia bukan sahaja ditoleransi tetapi dihormati secara institusi. Tindakan kerajaan ini menetapkan duluan yang dialu-alukan dalam mengiktiraf kumpulan etnik dan sub-etnik yang belum "dikenal pasti" atau "diiktiraf" secara rasmi di Malaysia. Pada masa ini, kempen berterusan Pusat KOMAS menyokong pengiktirafan rasmi bagi lebih daripada 130 kumpulan etnik dan sub-etnik, lantas menonjolkan keperluan untuk keterangkuman dan perwakilan yang lebih besar.

Perdana Menteri Anwar Ibrahim menjadi tumpuan apabila beliau bertemu dengan sekumpulan guru agama dari Kelantan, termasuk wakil dari sekolah pondok dan sekolah agama Islam, untuk membincangkan hal ehwal Islam dan kepentingan menghentikan kebencian sambil memberi tumpuan kepada perpaduan. Semasa libat urus tersebut, tokoh agama menasihati Perdana Menteri supaya menyampaikan inisiatif kerajaan untuk komuniti Islam dengan lebih jelas. Pertemuan itu menggariskan kepentingan dialog antara kepimpinan politik dan pendidik agama dalam membentuk naratif yang menekankan kesederhanaan dan kesepaduan.

Selain ahli politik, Pusat KOMAS mengalu-alukan mesej yang dinyatakan oleh Ketua Polis Negara, Razarudin Husain, apabila beliau mengeluarkan amaran keras bahawa individu

yang memuat naik kandungan bersifat menghasut perkauman atau sensitif agama di media sosial akan berdepan tindakan tegas tanpa kompromi. Beliau menegaskan bahawa polis akan mengambil langkah yang perlu untuk memelihara keharmonian negara dan menggesa orang ramai untuk menggunakan media sosial secara bertanggungjawab. Seruan agar rakyat melaporkan kenyataan berbaur hasutan mencerminkan pendekatan penguatkuasaan undang-undang yang bertujuan untuk menghalang hasutan dalam talian sebelum ia beralih kepada ketegangan di dunia nyata.

Satu perkembangan yang menyegarkan dan menggalakkan muncul apabila Kardinal Sebastian Francis melakukan kunjungan hormat yang jarang berlaku kepada Menteri Besar Kedah Muhammad Sanusi Md Nor dan pemimpin kanan agama PAS. Disertai dengan hadiah simbolik sambal dan mesej keamanan, lawatan tersebut secara meluas dilihat sebagai isyarat ikhlas bagi muhibah antara agama. Libat urus itu menunjukkan bagaimana jangkauan peribadi dan diplomasi simbolik—terutamanya oleh pemimpin yang dihormati dalam komuniti agama mereka—boleh merapatkan perbezaan secara berkesan, memupuk persefahaman, dan mengukuhkan sikap saling menghormati dengan pemimpin politik.

Pada 31 Julai 2025, semasa membentangkan Rancangan Malaysia Ke-13 (RMK13) di Dewan Rakyat, Anwar Ibrahim mengumumkan keazaman Kerajaan untuk beralih daripada penyelesaian berasaskan kaum ke arah pendekatan berasaskan keperluan bagi mencapai keadilan sosial dan peluang yang saksama. Inisiatif yang dicadangkan merangkumi sektor ekonomi, pendidikan, dan infrastruktur, dengan tujuan untuk memastikan semua komuniti mendapat manfaat daripada pembangunan negara. Hala tuju dasar ini memberi isyarat percubaan struktur untuk mengurangkan polarisasi etnik dengan memfokuskan bantuan kepada keperluan sosio-ekonomi dan bukannya pengkategorian kaum.

Sarawak terus membuka jalan bagi keterangkuman kaum dan menjadi penganjur kesepaduan sosial apabila ia menjadi negeri pertama yang mengumumkan rancangan untuk menubuhkan unit kepelbagaian, kesaksamaan, dan keterangkuman (DEI). Premier Abang Johari Openg menyatakan bahawa prinsip-prinsip ini sejajar dengan strategi pembangunan inklusif pasca-Covid-19 negeri. Dengan melembagakan kepelbagaian dan keterangkuman di peringkat negeri, Sarawak meletakkan dirinya di barisan hadapan tadbir urus proaktif yang bertujuan untuk membenamkan perpaduan dalam struktur pentadbiran dan bukannya menganggapnya semata-mata sebagai kebimbangan reaktif. Pusat KOMAS kekal berharap agar banyak negeri lain akan mengikut jejak langkah yang sama dalam masa terdekat.

## Sektor Swasta

| Tarikh | Usaha |
|---|---|
| 05/12/2025 | **AirAsia telah mengumumkan pengubahsuaian kepada pakaian seragam merah ikoniknya, membenarkan kru kabin wanita pilihan untuk memakai hijab semasa bertugas,** dengan itu menawarkan mereka peningkatan pilihan mengenai pakaian profesional mereka dan pematuhan agama mereka.[133] |

Keputusan AirAsia untuk membenarkan kru kabin wanita pilihan memakai hijab bersama pakaian seragam merah ikoniknya mewakili lebih daripada sekadar kemas kini kod pakaian korporat - ia merupakan satu langkah bermakna ke arah mengukuhkan kesepaduan sosial dalam masyarakat pelbagai budaya seperti Malaysia. Dengan memberi wanita autonomi yang lebih besar dalam cara mereka menampilkan diri di tempat kerja, syarikat penerbangan itu mengiktiraf kepelbagaian ekspresi agama dalam kalangan pekerjanya sambil mengekalkan identiti korporat yang disatukan.

Pertama, langkah ini mempromosikan keterangkuman dengan menormalkan ekspresi keagamaan di dalam jenama antarabangsa yang berprofil tinggi. Kru kabin adalah duta syarikat penerbangan dan, secara lanjutannya, negara. Membenarkan hijab sebagai sebahagian daripada pakaian seragam rasmi menghantar isyarat kukuh bahawa identiti agama dan kecemerlangan profesional tidak saling eksklusif. Ia menegaskan bahawa wanita Islam tidak perlu memilih antara kemajuan kerjaya dan pematuhan kepada kepercayaan mereka. Ini memupuk budaya tempat kerja di mana kepelbagaian diakomodasi dan bukannya ditindas. Pentingnya, pilihan pakaian harus kekal sepenuhnya atas budi bicara setiap individu pekerja, memastikan tiada siapa yang dipaksa untuk memakai—atau menahan diri daripada memakai—mana-mana pakaian tertentu.

Kedua, dasar tersebut menggalakkan kesaksamaan peluang. Apabila pekerja berasa dihormati dan dapat mempraktikkan kepercayaan mereka tanpa halangan institusi, moral dan penglibatan cenderung untuk bertambah baik. Dalam konteks masyarakat yang lebih meluas, perwakilan yang ketara dalam industri terkemuka membantu merungkai stereotaip dan menggalakkan penerimaan. Rakan sekerja dan penumpang bukan Islam didedahkan kepada kepelbagaian dalam persekitaran harian yang dinormalisasi, yang secara beransur-ansur mengukuhkan persefahaman bersama.

[133] "Hijab-friendly uniforms take flight as AirAsia lets its crew put their own spin on red" *Malay Mail*. Disember 5, 2025. https://www.malaymail.com/news/life/2025/12/05/hijab-friendly-uniforms-take-flight-as-airasia-lets-its-crew-put-their-own-spin-on-red/200879?fbclid=IwY2xjawOfb_pleHRuA2FlbQIxMABicmlkETFuWlBzemhVSkV6UEhRVGowc3J0YwZhcHBfaWQQMjIyMDM5MTc4ODIwMDg5MgABHnRJEJ2Ai-yn2d8a9ya1luXN7i1Pr64pGTgHoVEKzIl2QHFEbOREqgigrq-f_aem_YJL4ej042yCyPal7MDiPJQ

Ketiga, keputusan tersebut mencerminkan pendekatan yang seimbang terhadap perpaduan — pendekatan yang tidak memerlukan keseragaman dalam identiti, tetapi sebaliknya mengakomodasi perbezaan di dalam ruang yang dikongsi bersama. Kesepaduan sosial di Malaysia bergantung bukan pada memadamkan perbezaan, tetapi pada memastikan bahawa institusi awam dan profesional cukup fleksibel untuk mendakapnya. Dengan mengintegrasikan akomodasi keagamaan ke dalam imej jenama yang diiktiraf di peringkat global, AirAsia mempamerkan bagaimana sektor swasta boleh memainkan peranan konstruktif dalam memodelkan amalan inklusif.

## Komuniti

| Tarikh | Insiden |
|---|---|
| 03/12/2025 | **Cikgu Ranjitha menggunakan bahasa kebangsaan sebagai alat penyatuan di dalam bilik darjahnya,** mengajar pelajar daripada pelbagai latar belakang etnik, dan justeru memupuk perpaduan di kalangan kanak-kanak kecil.[134] |

Mempromosikan perpaduan dan kesepaduan sosial boleh bermula dari mana-mana sahaja malah di kawasan kejiranan kita. Dengan menggunakan bahasa kebangsaan sebagai alat penyatuan, Cikgu Ranjitha mewujudkan ruang bersama di mana kanak-kanak belajar, berkomunikasi, dan berinteraksi pada kedudukan yang sama. Bahasa, terutamanya pada usia muda, membentuk bukan sahaja perkembangan akademik tetapi juga ikatan sosial.

Apabila pelajar dari pelbagai latar belakang bercakap, bekerjasama, dan menyelesaikan masalah bersama dalam bahasa yang dikongsi bersama, ia mengukuhkan persefahaman dan mengurangkan halangan sosial yang mungkin terbentuk mengikut garis etnik.

Usaha beliau juga mengukuhkan peranan perlembagaan dan simbolik Bahasa Malaysia sebagai asas identiti kebangsaan. Melangkaui tatabahasa dan kosa kata, bilik darjah menjadi mikrokosmos perpaduan, di mana kepelbagaian dinormalisasi dan persahabatan dibentuk tanpa prasangka. Dalam memupuk persekitaran pembelajaran inklusif sejak usia awal, pendidik seperti Cikgu Ranjitha menyumbang secara signifikan kepada kesepaduan sosial jangka panjang, melahirkan generasi yang melihat kepelbagaian budaya sebagai satu kekuatan dan bukannya sumber perpecahan.

[134] Azureen Zainal. "Early childhood educators lead the way in fostering national unity" *Free Malaysia Today*. Disember 3, 2025. https://www.freemalaysiatoday.com/category/nation/2025/12/03/early-childhood-educators-lead-the-way-in-fostering-national-unity

# Kesimpulan & Cadangan

Laporan Rasisme Malaysia 2025 menawarkan laporan yang teliti dan berterus terang mengenai realiti yang membentuk kaum dan agama dalam Malaysia kontemporari. Walaupun penemuan mendedahkan bahawa diskriminasi sama ada interpersonal, struktur, atau institusi terus menjelma merentasi pelbagai sektor, ia juga menerangi sesuatu yang sama penting: kesedaran yang semakin meningkat, ruang yang lebih meluas untuk dialog, dan laluan yang jelas ke arah pembaharuan yang bermakna.

Pada terasnya, laporan ini bukan sekadar rekod insiden, tetapi refleksi masyarakat dalam transisi. Corak yang dikenal pasti merentasi tempat kerja, pendidikan, perumahan, tadbir urus, dan wacana awam menunjukkan bahawa rasisme bukanlah sesuatu yang terpencil mahupun tidak dapat dielakkan. Sebaliknya, ia dibentuk oleh pilihan: dalam dasar, dalam kepimpinan, dan dalam interaksi seharian. Pengiktirafan ini, dengan sendirinya, adalah sumber keyakinan. Apa yang dibina juga boleh diubah.

Yang menggalakkan, laporan ini menonjolkan bukan sahaja cabaran tetapi juga usaha oleh individu, institusi, dan komuniti untuk mempromosikan keterangkuman, akauntabiliti, dan saling menghormati. Usaha ini, walaupun kadangkala berperingkat, memberi isyarat peralihan yang lebih meluas ke arah mendakap kesaksamaan sebagai nilai kebangsaan yang dikongsi bersama dan bukannya ideal yang dipertikaikan. Ia mencerminkan sebuah Malaysia yang semakin bersedia untuk berhadapan dengan kebenaran sambil kekal komited kepada perpaduan.

Secara asasnya, kepelbagaian Malaysia sentiasa menjadi salah satu kekuatan terbesarnya. Apabila dilabuhkan pada maruah, keadilan, dan persefahaman, ia menjadi asas untuk daya tahan dan kemajuan. Pandangan yang diambil daripada laporan ini mengukuhkan kepentingan untuk melangkaui tindak balas reaktif ke arah tindakan berprinsip dan mampan melalui perlindungan perundangan yang lebih kukuh, dasar yang lebih saksama, dan pelaburan berterusan dalam pendidikan dan libat urus antara komuniti.

Akhirnya, jalan ke hadapan terletak bukan pada membingkaikan kaum dan agama sebagai garis perpecahan, tetapi dalam mengiktirafnya sebagai sebahagian daripada fabrik kebangsaan yang dikongsi bersama yang mesti dilindungi dan dipupuk. Dengan mendekati isu-isu ini melalui keterbukaan, empati, dan komitmen kepada keadilan, Malaysia berada pada kedudukan yang baik untuk mengukuhkan kesepaduan sosial dan membina masa depan di mana kesaksamaan bukan sekadar aspirasi, tetapi direalisasikan secara praktikal.

Dalam semangat itu, laporan ini berdiri sebagai cermin dan panduan: mencerminkan realiti masa kini, sambil mengesahkan bahawa Malaysia yang lebih inklusif, adil, dan harmoni bukan sahaja mungkin tetapi juga boleh dicapai.

Dalam hal ini, Pusat KOMAS menyeru kerajaan Malaysia untuk:

1. Menyegerakan penubuhan **Suruhanjaya Keharmonian Nasional** — sebuah badan bebas yang diberi mandat untuk menangani konflik perkauman dan agama, mempromosikan perpaduan dan kesepaduan sosial, menasihati kerajaan dan agensi penguatkuasaan, dan menyediakan latihan komprehensif untuk semua penjawat awam. Institusi sedemikian adalah penting untuk membina perlindungan struktur jangka panjang bagi keamanan dan saling menghormati dalam masyarakat kita yang pelbagai.
2. Meneruskan reformasi institusi yang menangani ketidaksaksamaan merentasi semua sektor. Tiba masanya untuk Malaysia bergerak melangkaui rangka kerja berasaskan kaum dan menerima pakai sistem yang berteraskan keperluan, keadilan, dan merit, memastikan setiap individu mempunyai akses yang saksama kepada peluang dan perlindungan di bawah undang-undang.

# Laporan Khas: Analisis Belanjawan 2026 Kerajaan MADANI

## PENGENALAN

Pada suku terakhir setiap tahun, Menteri Kewangan Malaysia yang dilantik akan membentangkan belanjawan persekutuan di Dewan Rakyat, sebelum ia diundi dan diluluskan oleh Dewan. Belanjawan Malaysia 2026 telah dibentangkan oleh Perdana Menteri merangkap Menteri Kewangan Malaysia, Datuk Seri Anwar Ibrahim pada 10 Oktober 2025. Ia merupakan rangka kerja belanjawan keempat di bawah kerajaan MADANI dan belanjawan sulung yang dilaksanakan di dalam rangka kerja Rancangan Malaysia Ke-13 (RMK13). Dengan tema "Belanjawan Rakyat", ia memperuntukkan sejumlah RM470 bilion untuk perbelanjaan awam, dan Dewan telah meluluskan Rang Undang-Undang Perbekalan (Belanjawan) 2026 melalui undian suara majoriti, secara rasmi mengesahkan pelan perbelanjaan kerajaan untuk tahun ini.

Menjelang tahun 2026, ekonomi Malaysia dijangka berkembang dengan stabil di tengah-tengah inflasi yang sederhana dan pasaran buruh yang semakin kukuh. Belanjawan 2026 dilihat kekal komited terhadap kehematan fiskal dan menyasarkan untuk mengecilkan defisit persekutuan sambil terus menyokong isi rumah dan industri pertumbuhan. Laporan ini ditulis untuk menganalisis Belanjawan Malaysia 2026, setakat apa yang telah dibentangkan, tentang sejauh mana ia berbeza daripada tahun-tahun sebelumnya dari segi keterangkuman peruntukan belanjawan.

## BELANJAWAN 2026: BERGERAK KE ARAH PERUNTUKAN BERASASKAN KEPERLUAN?

Belanjawan 2026 menekankan kedua-dua transformasi ekonomi dan keterangkuman untuk rakyat. Dalam konteks ini, Datuk Seri Anwar Ibrahim membingkaikan belanjawan tersebut sebagai Belanjawan Rakyat kerana ia memfokuskan kepada bantuan bersasar dan dipacu hasil yang meningkatkan kualiti hidup semua rakyat Malaysia. Ia terus mengutamakan bidang perbelanjaan awam utama, sebahagian besarnya selari dengan 2025, tetapi dengan anjakan yang lebih jelas ke arah sokongan berasaskan keperluan.

Perbezaan utama daripada belanjawan tahun-tahun sebelumnya termasuk peralihan daripada subsidi pukal kepada bantuan bersasar dan langkah-langkah baharu untuk kumpulan rentan. Meneruskan inisiatif dari 2025, belanjawan tahun ini memperluas dengan ketara pemindahan tunai bersasar termasuk program Sumbangan Tunai Rahmah (STR) dan SARA, yang dinaikkan kepada RM15 bilion berbanding RM13 bilion pada 2025, untuk

meliputi kira-kira 9 juta isi rumah. Syarat kelayakan baharu menajamkan lagi sasaran: sebagai contoh, penerima bujang berpendapatan rendah kini menerima RM50/bulan di bawah SARA dan satu juta isi rumah e-Kasih "miskin tegar" menerima SARA berganda sehingga RM200/bulan, manakala semua individu dewasa berumur 18 tahun ke atas akan menerima kredit SARA RM100 secara *one-off* yang dijadualkan pada Februari 2026. Perubahan ini berbeza dengan belanjawan sebelumnya, yang sama ada memberikan bantuan universal yang lebih kecil atau mempunyai kriteria yang lebih sempit.

Belanjawan 2026 juga dibina berdasarkan reformasi subsidi sebelum ini dengan memfokuskan sokongan kepada golongan yang memerlukan. Penjimatan tahunan sebanyak RM15.5 bilion diunjurkan daripada penerusan rasionalisasi subsidi untuk elektrik, diesel dan petrol RON95. Subsidi petrol RON95 bersasar atau skim BUDI95 diteruskan, dengan hanya pemandu yang memegang lesen memandu sah mendapat manfaat, manakala subsidi diesel kekal terhad kepada pengguna utama (cth., nelayan, bas awam) dan bukannya semua pengguna. Langkah ini direka untuk melindungi majoriti pengguna, dengan 85% dijangka terlindung daripada kenaikan tarif[135].

Belanjawan ini memperkenalkan beberapa skim bersasar untuk pekerja sektor tidak formal dan rentan. Program caruman KWSP i-Saraan Plus yang baharu memadankan caruman pemandu gig dan e-panggilan sehingga RM600 setahun, dihadkan pada RM6,000 seumur hidup. Akta Pekerja Gig 2025 yang diluluskan mewajibkan PERKESO untuk pekerja gig; belanjawan memberikan subsidi 70% daripada caruman PERKESO tahun pertama untuk menggalakkan penyertaan. Skim i-Suri (KWSP sukarela untuk suri rumah) menaikkan had umur kelayakan kepada 60 tahun, dan kebajikan warga emas ditingkatkan melalui dana kebajikan warga emas yang berjumlah RM1.26 bilion. Satu inisiatif yang dipanggil "Program Peluang Kedua" turut disertakan dalam belanjawan, dengan RM15 juta diperuntukkan untuk bekas penagih dadah dan bekas banduan mencari pekerjaan baharu selepas pembebasan mereka, manakala RM10 juta diperuntukkan untuk Program Dokumen Pendaftaran Pelarian. Belanjawan ini memperluas jaringan keselamatan sosial secara eksplisit kepada sektor gig/tidak formal dan kumpulan lain, menjadikan bantuan lebih terangkum.

Belanjawan 2026 meluaskan sokongan untuk kanak-kanak dan keluarga. Bantuan Awal Persekolahan RM150 diperluas daripada hanya pelajar miskin kepada semua 5.2 juta murid di sekolah awam, bantuan kepada pelajar kurang berkemampuan dilanjutkan sehingga Tingkatan Lima (belanjawan sebelum ini hanya sehingga Tingkatan Tiga), dan memperuntukkan elaun RM150/bulan kepada 150,000 murid sekolah kurang upaya. Pelepasan cukai untuk keluarga diperluas: pelepasan yuran penjagaan kanak-kanak/pendidikan awal kini meliputi pusat asuhan dan pusat transit selepas sekolah

[135]"Budget That Supports Households." The Star. Oktober 11, 2025. https://www.thestar.com.my/news/nation/2025/10/11/budget-that-supports-households.

berdaftar untuk kanak-kanak berumur sehingga 12 tahun (sebelum ini terhad kepada TASKA/TADIKA untuk kanak-kanak berumur 6 tahun ke bawah). Ibu bapa kepada anak kurang upaya menerima pelepasan yang lebih besar sehingga RM10,000. Sebagai perbandingan, belanjawan awal mempunyai skop yang lebih sempit dengan bantuan persekolahan Belanjawan 2025 kekal disasarkan mengikut pendapatan dan pelepasan penjagaan kanak-kanak hanya meliputi kanak-kanak yang lebih muda.

Belanjawan 2026 mengelakkan beban cukai baharu yang besar dan sebaliknya memperhalusi perbelanjaan. Kerajaan mengekalkan pendirian fiskal yang berhati-hati sambil mengembangkan program sosial dan pembangunan. Peruntukan 2026 sebahagian besarnya dibina berdasarkan keutamaan yang serupa dengan tahun-tahun sebelumnya, tetapi dengan sasaran dan kecekapan yang lebih tajam.

Peralihan daripada peruntukan berasaskan kaum kepada berasaskan keperluan mengurangkan peluang untuk diskriminasi dengan mengaitkan insentif kewangan kepada penunjuk sosioekonomi objektif berbanding kaum. Inisiatif seperti peluasan STR dan SARA, BUDI95 bersasar dan i-Saraan Plus yang baharu semuanya sesuai dengan penyampaian berasaskan keperluan kerana ia boleh ditadbir melalui pendaftaran yang boleh disahkan seperti e-Kasih, rekod cukai, pendaftaran KWSP/PERKESO, melalui pemindahan automatik. Automasi dan peraturan kelayakan yang jelas mengehadkan keputusan budi bicara dan dari masa ke masa, ini menurunkan kebencian antara kumpulan dan memupuk kesepaduan sosial kerana semua peruntukan yang diberikan secara ketara dikaitkan dengan kemiskinan, ketidakupayaan atau keperluan.

Dasar berasaskan keperluan juga menangani pemacu struktur pengecualian dengan menghalakan sumber kepada halangan sebenar yang menghasilkan hasil yang tidak saksama, iaitu pemindahan tunai untuk menstabilkan penggunaan isi rumah; elaun pendidikan untuk mengekalkan kanak-kanak di sekolah; subsidi KWSP dan PERKESO untuk mengintegrasikan pekerja tidak formal ke dalam perlindungan sosial. Campur tangan ini merapatkan jurang dalam keupayaan dan peluang tanpa mengira etnik, yang merupakan laluan langsung untuk mengurangkan kemiskinan berdasarkan kaum.

## BELANJAWAN INKLUSIF: KESAMARATAAN VS EKUTI

Dalam kewangan awam, kesamarataan (*equality*) dan ekuiti (*equity*) menggambarkan dua pendekatan berbeza untuk mengagihkan sumber. Kesamarataan bermakna memberi setiap orang sumber atau peluang yang sama, manakala ekuiti bermakna mengagihkan mengikut keperluan supaya semua individu mencapai hasil yang serupa. Sebagai contoh, subsidi yang sama rata membayar setiap isi rumah dengan jumlah yang sama, manakala subsidi yang saksama (ekuiti) memberi sokongan yang lebih besar kepada isi rumah yang lebih miskin supaya mereka dapat memenuhi keperluan asas mereka. Layanan yang sama rata bagi semua pengundi telah lama menjadi aspirasi banyak kerajaan, tetapi ia boleh tersasar apabila kumpulan mempunyai titik permulaan yang sangat berbeza. Ekuiti mengimbangi perbezaan tersebut dengan menyasarkan golongan yang kurang bernasib baik, lantas membantu mencapai semangat keadilan

Belanjawan yang didorong oleh kesamarataan melayan semua warganegara secara identik. Setiap orang mungkin menerima pelepasan cukai yang sama, subsidi perkhidmatan awam yang sama, tanpa mengira keperluan individu. Ini mudah dan jelas (cth., setiap orang dewasa Malaysia mendapat RM100), dan sering dipromosikan sebagai adil. Walau bagaimanapun, ia terlepas pandang bahawa orang dan wilayah adalah berbeza. Ekuiti mengiktiraf perbezaan ini. Ia mengagihkan lebih banyak sumber kepada mereka yang mempunyai keperluan yang lebih besar (cth., bantuan tambahan untuk orang kurang upaya (OKU) dan keluarga mereka; pembiayaan untuk sekolah luar bandar; atau penjagaan warga emas) supaya hasil seperti akses kepada kesihatan atau pendidikan menjadi lebih seragam merentasi kumpulan. Kesamarataan memberikan keadilan yang mudah iaitu “sama untuk semua”, tetapi ekuiti menyelaras sokongan “demi kepentingan memberi semua orang akses kepada kesihatan, keselamatan dan kebajikan”. Dalam belanjawan awam, ini selalunya bermakna menambah peruntukan universal dengan program khas untuk golongan yang kurang bernasib baik.

Belanjawan yang benar-benar inklusif mesti mengimbangi kesamarataan dan ekuiti dengan berkesan. Langkah-langkah berorientasikan kesamarataan mengekalkan kesepaduan sosial dengan melayan warganegara secara seragam, yang penting untuk masyarakat berbilang etnik dan untuk hak asasi. Langkah-langkah berorientasikan ekuiti memastikan keterangkuman: ia menangani kemiskinan dan kelemahan supaya semua rakyat Malaysia dapat memenuhi keperluan asas. Mengabaikan ekuiti berisiko meminggirkan populasi miskin, kurang upaya, atau terpencil; mengabaikan kesamarataan pula berisiko mencetuskan ketidakpuasan sosial daripada mereka yang berasa dikecualikan secara tidak adil daripada faedah. Tumpuan dwi ini memastikan bahawa keperluan asas setiap orang dipenuhi dan faedah diagihkan secara adil, membawa kepada belanjawan di mana semua keperluan dipertimbangkan.

## KESAMARATAAN + EKUTI: BELANJAWAN 2026 SECARA PRAKTIKAL

Belanjawan 2026 menampilkan dirinya sebagai belanjawan yang didorong oleh ekuiti namun inklusif. Ia mengekalkan program universal di samping sokongan bersasar yang dipertingkatkan untuk mereka yang memerlukan. Sama ada campuran ini mencukupi untuk menjadi inklusif sepenuhnya memerlukan analisis.

Belanjawan ini meneruskan tradisi Malaysia tentang tindakan afirmatif dan bantuan sosial. Melangkaui langkah-langkah penjagaan OKU, warga emas dan pendidikan yang dinyatakan di atas, contoh-contoh termasuk: memperluas pendidikan berkeperluan khas (cth., pusat autisme di Sabah dan Sarawak), meningkatkan subsidi penjagaan kanak-kanak, dan menaikkan pelepasan untuk isi rumah berpendapatan rendah. Kawasan luar bandar menerima projek perdana (cth. penyiapan Lebuhraya Pan-Borneo, pautan kabel Sabah-Sarawak) untuk terus memastikan kesetaraan dengan Semenanjung Malaysia.

Sebaliknya, belanjawan ini juga menegaskan semula perbelanjaan universal. Bahagian terbesar perbelanjaan pembangunan disalurkan kepada infrastruktur atau industri negara (cth., jalan raya, rel, pelabuhan, PKS). Perbelanjaan pendidikan kekal tinggi, memberi manfaat kepada kanak-kanak daripada semua latar belakang. Perluasan penjagaan kesihatan dan pengangkutan awam melayani populasi umum. Satu persoalan penting yang mesti dijawab ialah: adakah terdapat sebarang peruntukan dalam Belanjawan 2026 yang sepatutnya menjadi peruntukan universal dan bukannya berfokuskan sasaran, atau lebih khusus lagi, berfokuskan kaum?

Dimensi etnik memerlukan perhatian khusus. Belanjawan 2026 meneruskan program berpaksikan Bumiputera (cth., RM10 bilion jaminan skim Syarikat Jaminan Pembiayaan Perniagaan Berhad atau SJPP yang dikhususkan untuk Bumiputera daripada RM30 bilion keseluruhan, kuota kontraktor RM2.4 bilion, ratusan juta lagi dalam inisiatif MARA dan GLC). Ini bertujuan sebagai ekuiti dalam komuniti Bumiputera, di mana ramai daripadanya adalah miskin, yang mana menurut Jabatan Perangkaan Malaysia (DOSM) berada pada 6.6% dalam Kemiskinan Mutlak (Cina: 1.5%; India: 3.1%; Lain-lain: 5.6%).

Walau bagaimanapun, pemprograman bajet etnik ini menimbulkan persoalan bahawa program universal boleh mencapai matlamat yang sama tanpa kriteria kaum, kerana jika kita mengikuti statistik, komuniti Bumiputera akan menerima jumlah terbanyak, sambil turut mengambil kira komuniti lain, lalu membantu setiap orang yang memerlukan dan bukannya hanya menyasarkan kaum tertentu. Pendekatan universal sedemikian akan menegakkan kesamarataan sambil tetap membantu golongan yang memerlukan. Belanjawan 2026 melakukan beberapa pergerakan ke arah ini (cth., bantuan tunai SARA untuk semua orang dewasa Malaysia). Melangkah ke hadapan, dasar berasaskan keperluan akan mampu menyokong semua isi rumah yang miskin, bukannya segelintir yang terpilih, dengan itu mengurangkan peluang yang diperuntukkan berdasarkan kaum.

Malaysia, walaupun dilihat bergerak ke arah keterangkuman, masih dibelenggu dengan isu rasuah. Kami membangkitkan persoalan tentang cara untuk memastikan dana akan disalurkan kepada syarikat kecil dan kontraktor miskin, dengan ketelusan penuh dalam semua prosesnya, tanpa sebarang tindakan kronisme dan pencarian rentawan (rent-seeking) yang menghalang misi membantu mereka yang memerlukan.

**BERALIH DARIPADA PERUNTUKAN BERSYARAT KAUM**

Corak yang berulang dalam seni bina fiskal Malaysia ialah kewujudan bersama dua instrumen untuk objektif yang pada asasnya sama: (1) peruntukan yang boleh diakses secara meluas (neutral kaum) yang bertujuan untuk mencapai semua penerima yang layak; dan (2) peruntukan selari, berasaskan identiti yang disasarkan kepada aktiviti atau sektor yang sama. Walaupun boleh dipertahankan dari segi politik sebagai pendekatan serampang dua mata—iaitu akses universal ditambah dengan peningkatan afirmatif—kesan bersihnya boleh dijangka. Ambil contoh dasar khusus Bumiputera: isi rumah atau firma Bumiputera menghadapi kebarangkalian yang lebih tinggi untuk menerima sokongan bagi aktiviti khusus tersebut. Hal ini demikian kerana mereka secara berkesan dapat menarik daripada *kedua-dua* instrumen: mereka layak untuk memohon dan mendapat manfaat daripada dana universal *serta* mereka mempunyai akses eksklusif kepada peruntukan berasaskan identiti yang selari. Sebaliknya, warganegara bukan Bumiputera hanya boleh mengakses dana tunggal, iaitu dana universal.

Ini mewujudkan pengutamaan de facto mengikut kaum dalam hasil dasar walaupun dengan kewujudan instrumen universal. Kewujudan landasan selari tersebut secara ketara memesongkan pengagihan sumber dan peluang. Akibatnya, belanjawan yang dikatakan mempunyai keseimbangan kesamarataan/ekuiti, sebaliknya secara tidak sengaja membina sistem yang melembagakan keutamaan kaum, lalu menjejaskan prinsip rangka kerja belanjawan yang saksama.

Corak ini dapat dilihat dalam Belanjawan 2026, terutamanya dalam bidang seperti pembiayaan PKS, sokongan keusahawanan, dan jaminan perolehan. Sebagai contoh, peluasan skim jaminan kredit SJPP dibingkaikan sebagai instrumen universal yang tersedia untuk PKS tanpa mengira etnik, namun sebahagian besar peruntukan dalam kemudahan yang sama dikhaskan secara eksklusif untuk usahawan Bumiputera. Daripada jumlah peruntukan sebanyak RM30 bilion untuk skim tersebut, RM10 bilion diperuntukkan untuk syarikat dan kontraktor Bumiputera seperti mana yang digariskan dalam Pelan Transformasi Ekonomi Bumiputera 2035 (PuTERA35), yang membentuk 33.33% daripada peruntukan yang dikhaskan bukan berdasarkan keperluan, tetapi identiti. Baki RM20 bilion diperuntukkan kepada dana universal, yang boleh diakses oleh mana-mana entiti, termasuk syarikat Bumiputera.

Walaupun objektif membetulkan ketidakseimbangan struktur adalah sah, pertindihan instrumen yang menyasarkan hasil yang sama membawa kepada pengutamaan hasil fiskal berdasarkan kaum secara tersirat. Apabila terdapat kelemahan sejarah khusus yang berterusan bagi kumpulan yang boleh dikenal pasti, belanjawan boleh mengekalkan langkah afirmatif yang dibingkaikan secara sempit dan berasaskan bukti. Walau bagaimanapun, langkah sedemikian haruslah terikat pada masa, berkadar dan dijustifikasikan oleh penilaian impak yang telus berbanding hak kelayakan kategori yang luas. Ini membangkitkan persoalan tentang sama ada reka bentuk sedemikian sejajar dengan cita-cita dasar yang dinyatakan untuk bergerak ke arah pembangunan yang inklusif dan berasaskan keperluan, terutamanya apabila objektif asasnya melibatkan penyertaan ekonomi asas dan bukannya pengecualian struktur yang unik kepada satu kumpulan etnik sahaja.

Terdapat alasan kukuh untuk mengalihkan peruntukan belanjawan tertentu daripada rangka kerja berasaskan kaum. Dari sudut pandangan normatif, peruntukan yang bertujuan memenuhi keperluan asas iaitu makanan, pendidikan, akses penjagaan kesihatan, adalah paling wajar apabila ia diagihkan berdasarkan keperluan dan bukannya etnik. Dalam masyarakat yang pelbagai, akses neutral kaum kepada peruntukan kebajikan asas mengukuhkan kesepaduan sosial dan memperkuat idea bahawa semua rakyat Malaysia adalah warganegara yang sama rata.

Dari perspektif fiskal, mempunyai dua sistem berasingan untuk objektif yang sama mengurangkan kecekapan dan, pada tahap tertentu, membuka peluang kepada penyalahgunaan peruntukan. Sumber disebarkan secara tidak efisien merentasi mekanisme yang bertindih dan bukannya ditumpukan di mana kemiskinan adalah paling ketara. Merasionalisasikan peruntukan sedemikian kepada satu instrumen tunggal berasaskan keperluan akan membolehkan kerajaan mendalami sokongan untuk kumpulan yang menghadapi kelemahan teruk, termasuk orang kurang upaya, kanak-kanak daripada isi rumah Miskin Tegar dan Miskin Mutlak, warga emas, dan penduduk di kawasan kemiskinan tinggi seperti di beberapa bahagian Sabah dan Sarawak. Paling penting, pendekatan ini tidak mengabaikan fakta bahawa kemiskinan di Malaysia kekal tertumpu secara tidak seimbang dalam kalangan komuniti Bumiputera. Ia hanya menangani realiti tersebut dengan menyasarkan mereka yang miskin, bukan sekadar mereka daripada kaum tertentu.

Pemisahan yang jelas antara peruntukan universal dan peruntukan pemerkasaan afirmatif akan menambah baik ketelusan dasar dan kejelasan penilaian. Bergerak melangkaui kaum untuk sokongan asas dan universal tidak bermakna memansuhkan semua dasar berfokuskan Bumiputera serta-merta. Tindakan afirmatif jenis ini sebaliknya harus terikat pada masa, dengan tempohnya didedahkan kepada umum dan disertai dengan laporan jelas yang memperincikan peralihan penerima. Ini adalah perlu untuk menilai keberkesanan ketara program, mengukuhkan disiplin program, dan mengurangkan kebergantungan kepada peruntukan dari semasa ke semasa. Dengan cara ini, ia membolehkan negara

mempertingkatkan tindakan afirmatif di tempat yang paling diperlukan; isu struktur besar seperti akses pasaran, pembinaan kekayaan, pemilikan tanah dan menangani jurang pendidikan, dan bukannya sekadar penyediaan sokongan penggunaan asas (cth. bantuan tunai SARA) yang relevan secara saksama merentasi semua kumpulan etnik, dengan penilaian berkala untuk mencegah pengakarannya secara kekal tanpa semakan keberkesanannya.

**KESIMPULAN**

Tujuan belanjawan yang inklusif, yang merupakan campuran peruntukan yang sama rata dan saksama, adalah untuk memastikan semua rakyat Malaysia dapat mengakses semua keperluan asas sebagai manusia iaitu makanan, pakaian, tempat perlindungan. Potensi manfaat daripada mengalihkan peruntukan terpilih daripada batasan kaum bukan sahaja memastikan keperluan asas semua rakyat Malaysia dapat dipenuhi, tetapi juga boleh meningkatkan kecekapan fiskal, menambah baik kesepaduan sosial dan menyelaraskan dengan lebih jelas antara objektif belanjawan dengan hasil pengagihan. Walau bagaimanapun, risiko tetap ada, termasuk penentangan politik, mereka yang secara tidak sengaja tercicir semasa peralihan, dan kebimbangan berhubung kehilangan tindakan afirmatif. Risiko ini menggariskan kepentingan perancangan pintar, ketelusan dan mekanisme pemantauan yang kukuh.

Kesimpulannya, Belanjawan 2026 Malaysia mencerminkan penyepaduan yang berkembang antara kesamarataan dan ekuiti dalam peruntukan fiskal. Namun, model sebenar Belanjawan 2026 ini masih belum jelas. Kesamarataan dan ekuiti ialah prinsip panduan yang berguna apabila ia diaplikasikan mengikut keperluan yang berbeza; iaitu peruntukan berasaskan keperluan harus menjadi piawaian untuk perkhidmatan universal di mana ia mengurangkan halangan secara berkesan, tetapi apabila pendekatan berasaskan keperluan gagal menghasilkan perubahan struktur, langkah berasaskan kaum yang terikat dengan masa adalah wajar, di dalam lingkungan pelaksanaan prinsip tindakan afirmatif yang betul. Belanjawan ini dalam perubahan awalnya boleh dibaca sebagai pelarasan praktikal. Dengan mengekalkan langkah berfokuskan kaum di mana ia menangani kekurangan struktur, di samping memastikan kebajikan am untuk setiap orang adalah berdasarkan keperluan, bukan kaum. Malaysia boleh mara ke arah belanjawan yang pada masa yang sama lebih adil, lebih cekap, dan lebih konsisten dengan matlamat pembangunan inklusif.

.

# LAMPIRAN

## Lampiran 1 - Prinsip Panduan dan Rangka Kerja Konseptual

Lampiran ini menetapkan rangka kerja perundangan dan konseptual yang digunakan dalam Laporan Rasisme Malaysia 2025 untuk menentukan sama ada sesuatu insiden jatuh dalam skop laporan, dan cara ia dinilai dan dikategorikan. Ia harus dibaca bersama dengan bahagian Metodologi. Rangka kerja yang ditetapkan di bawah dibina berdasarkan prinsip panduan yang digunakan dalam edisi laporan sebelum ini dan terus membentuk asas bagi piawaian analisis, pengkategorian, dan pelaporan yang objektif serta adil.

| | |
|---|---|
| **Prinsip kesaksamaan dan tanpa diskriminasi** | Satu prinsip yang diisytiharkan dalam perkara pertama Perisytiharan Hak Asasi Manusia Sejagat (UDHR): "Semua manusia dilahirkan bebas dan samarata dari segi kemuliaan dan hak-hak" dan diulang dalam triti hak asasi manusia antarabangsa dan serantau. Laporan ini berlandaskan prinsip asas ini..<br><br>Kesaksamaan juga termaktub dalam Perkara 8 Perlembagaan Persekutuan kita yang menyatakan:<br>1) Semua orang adalah sama rata di sisi undang-undang dan berhak mendapat perlindungan yang sama rata di sisi undang-undang.<br>2) "Kecuali sebagaimana yang dibenarkan dengan nyata oleh Perlembagaan ini, tidak boleh ada diskriminasi terhadap warganegara semata-mata atas alasan agama, kaum, keturunan, tempat lahir atau jantina dalam mana-mana undang-undang atau dalam pelantikan kepada apa-apa jawatan atau pekerjaan di bawah sesuatu pihak berkuasa awam atau dalam pentadbiran mana-mana undang-undang yang berhubungan dengan pemerolehan, pegangan atau pelupusan harta atau penubuhan atau penjalanan apa-apa perdagangan, perniagaan, profesion, kerjaya atau pekerjaan."<br>3) Tidak boleh ada diskriminasi yang menyebelahi mana-mana orang atas alasan bahawa dia seorang rakyat Raja bagi mana-mana Negeri.<br>4) Tiada pihak berkuasa awam boleh mendiskriminasikan mana-mana orang atas alasan bahawa dia bermastautin atau menjalankan perniagaan di mana-mana bahagian Persekutuan di luar bidang kuasa pihak berkuasa itu.<br>5) Perkara ini tidak menidaksahkan atau melarang—<br>a. apa-apa peruntukan yang mengawal selia undang-undang diri;<br>b. apa-apa peruntukan atau amalan yang mengehadkan jawatan atau pekerjaan. |

| | |
|---|---|
| **Rasisme** | Tiada definisi undang-undang yang diterima secara universal mengenai istilah rasisme. Malah di Malaysia, rasisme tidak ditakrifkan dalam mana-mana dokumen perundangan. Walau bagaimanapun, peruntukan paling komprehensif mengenai rasisme diserlahkan oleh Perkara 4 ICERD:<br><br>*"…segala propaganda dan semua pertubuhan yang berasaskan idea-idea atau teori-teori keunggulan satu kaum atau kumpulan orang yang mempunyai satu warna kulit atau asal etnik, atau yang cuba untuk mewajarkan atau mempromosikan kebencian dan diskriminasi kaum dalam apa jua bentuk...."*[136]<br><br>Laporan ini menerima pakai takrifan rasisme seperti yang dinyatakan dalam "Dimensi Rasisme", yang diterbitkan oleh Pejabat Pesuruhjaya Tinggi Bangsa-Bangsa Bersatu bagi Hak Asasi Manusia ("OHCHR"):<br><br>*"suatu gagasan yang meletakkan kumpulan kaum dan/atau etnik tertentu ke posisi berkuasa ke atas kumpulan lain berdasarkan ciri-ciri fizikal dan budaya, serta kekayaan ekonomi, melibatkan hubungan hierarki di mana kaum yang 'unggul' melaksanakan penguasaan dan kawalan ke atas yang lain."*[137]<br><br>Rasisme adalah pengalaman dan amalan yang lebih luas daripada diskriminasi kaum (lihat di bawah). Ia merangkumi ideologi rasis, tingkah laku prejudis, susunan struktur dan amalan terinstitusi yang mengakibatkan ketidaksaksamaan kaum serta tanggapan yang salah bahawa hubungan diskriminasi antara kumpulan boleh dijustifikasikan secara moral dan saintifik. Rasisme boleh menjelma dalam bentuk jenaka perkauman, kata cacian atau malah jenayah kebencian. Rasisme juga boleh berakar umbi dalam sikap, nilai, dan kepercayaan stereotaip. |
| **Diskriminasi Kaum** | Berpandukan Konvensyen Antarabangsa Mengenai Penghapusan Segala Bentuk Diskriminasi Kaum (ICERD), diskriminasi kaum ditakrifkan sebagai:<br><br>*"...apa-apa perbezaan, pengecualian, sekatan atau keutamaan berdasarkan kaum, warna kulit, keturunan, atau asal usul kebangsaan atau etnik yang mempunyai tujuan atau kesan membatalkan atau menjejaskan pengiktirafan, penikmatan atau pelaksanaan, secara saksama, terhadap hak* |

[136] 'International Convention on the Elimination of All Forms of Racial Discrimination' (*OHCHR*) <https://www.ohchr.org/en/instruments-mechanisms/instruments/international-convention-elimination-all-forms-racial> accessed 27 Februari 2024.

[137] International Labour Organisation (ILO), International Organization for Migration (IOM), Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights (OHCHR), & Office of the United Nations High Commissioner for Refugees (UNHCR).

| | |
|---|---|
| | *asasi manusia dan kebebasan asasi dalam bidang politik, ekonomi, sosial, budaya atau mana-mana bidang kehidupan awam yang lain."* [138]<br><br>Bagi menentukan sama ada tindakan tertentu dianggap sebagai diskriminasi kaum, tindakan itu perlu dinilai sama ada "tindakan itu mempunyai kesan ketaksamaan yang tidak wajar ke atas satu kumpulan yang dibezakan oleh kaum, warna kulit, keturunan, atau asal usul kebangsaan atau etnik." [139]<br><br><u>Tindakan Afirmatif</u><br>Walau bagaimanapun, langkah khas seperti dasar tindakan afirmatif adalah dibenarkan. Dasar afirmatif ditakrifkan *"bagi tujuan menjamin kemajuan yang mencukupi bagi kumpulan kaum atau etnik tertentu atau individu yang memerlukan perlindungan sedemikian yang mungkin perlu demi memastikan kumpulan atau individu tersebut menikmati atau melaksanakan hak asasi manusia secara saksama"* dan ia tidak mengakibatkan diskriminasi kaum dengan syarat langkah-langkah sedemikian tidak membawa kepada penciptaan atau pengekalan hak yang berasingan untuk kumpulan yang berbeza. Tindakan afirmatif juga mesti mempunyai tarikh tamat yang telah ditetapkan setelah objektifnya dicapai oleh kumpulan sasaran tertentu.<br><br>Pertubuhan Bangsa-Bangsa Bersatu pada Ogos 2009 mengeluarkan nota penjelasan dalam bentuk Syor Umum No. 32, bertajuk "Makna dan skop langkah-langkah khas dalam ICERD", yang menyediakan garis panduan dan penjelasan lanjut bagi pelaksanaan ICERD. Antara syarat penerimaan dan pelaksanaan langkah khas termasuklah:<br><br>1. Langkah khas harus bersesuaian dengan situasi yang ingin dipulihkan, bersifat sah, perlu dalam masyarakat demokratik, menghormati prinsip keadilan dan perkadaran, serta bersifat sementara. Langkah-langkah harus direka bentuk dan dilaksanakan berdasarkan keperluan, berlandaskan penilaian realistik terhadap situasi semasa individu dan komuniti yang terbabit.<br>a. Penilaian terhadap keperluan langkah khas hendaklah dijalankan berdasarkan data yang tepat, diasingkan mengikut kaum, warna kulit, keturunan dan asal etnik atau kebangsaan serta menggabungkan perspektif jantina, ke atas status sosioekonomi dan budaya. |

[138] Article 1, International Convention on the Elimination of All Forms of Racial Discrimination (ICERD)

[139] CERD, General Recommendation No. 14, paragraph 2. This includes practices that are non-discriminatory in their purpose but have a discriminatory effect. See CERD Concluding Observations on the initial, second and third periodic report of the United States of America, adopted by the Committee during its 59th Session (2001), U.N. Doc. CERD/C/59/Misc.17/Rev.3, on the "the persistence of the discriminatory effects of the legacy of slavery, segregation, and destructive policies with regard to Native Americans." available at: http://tbinternet.ohchr.org/_layouts/treatybodyexternal/Download.aspx?symbolno=A%2f56%2 f18(SUPP)&Lang=en

| | |
|---|---|
| | b. Keadaan pelbagai kumpulan dalam populasi dan penyertaan mereka dalam pembangunan sosial dan ekonomi negara juga harus dimasukkan.<br>Selain itu, tindakan sedemikian "tidak boleh membawa kepada penciptaan atau pengekalan hak-hak yang berasingan untuk kumpulan kaum yang berbeza" dan "ia tidak akan diteruskan selepas objektif pengambilannya telah dicapai".<br><br>Oleh itu, langkah khas perlulah disesuaikan dengan teliti untuk memenuhi keperluan tertentu bagi kumpulan atau individu yang terbabit. Sekiranya apa yang dikatakan sebagai "langkah khas" tidak memenuhi piawaian di atas, tindakan sedemikian dianggap sebagai bersifat mendiskriminasi kaum. Oleh itu, ini merupakan cara langkah-langkah di bawah Perkara 153 Perlembagaan Persekutuan dibaca. |
| **Xenophobia** | Tiada takrifan undang-undang yang diiktiraf di peringkat antarabangsa berkenaan xenofobia. Walau bagaimanapun, menurut Pelapor Khas Pertubuhan Bangsa-Bangsa Bersatu mengenai bentuk kontemporari rasisme, diskriminasi kaum, xenofobia dan sikap tidak bertoleransi yang berkaitan, xenofobia ditakrifkan sebagai:<br><br>*"…tingkah laku yang berasaskan secara khusus kepada persepsi bahawa individu yang satu lagi adalah orang asing kepada atau berasal dari luar komuniti atau negara tersebut."*[140]<br><br>*Xenofobia wujud apabila "individu dinafikan hak yang sama rata disebabkan oleh asal geografi individu atau kumpulan tersebut yang sebenar atau yang ditanggapi, atau nilai, kepercayaan dan/atau amalan yang dikaitkan dengan individu atau kumpulan tersebut yang membuatkan mereka kelihatan seperti orang asing atau orang luar."*[141]<br><br>Secara umumnya, xenofobia membayangkan diskriminasi berdasarkan persepsi terhadap pihak yang satu lagi sebagai orang asing atau berasal dari luar sesebuah komuniti atau negara.[142] |
| **Hasutan dan Ucapan Kebencian** | Istilah "hasutan ke arah keganasan" dimasukkan dalam Kovenan Antarabangsa mengenai Hak Sivil dan Politik, dalam perkara 20 (2): "Larangan sokongan kepada kebencian kebangsaan, kaum, atau agama yang membentuk hasutan kepada diskriminasi, permusuhan atau keganasan." |

[140] UN Special Rapporteur on contemporary forms of racism, racial discrimination, xenophobia and related intolerance, Report to the UN Human Rights Council on xenophobia, A/HRC/32/50, 13 Mei 2016, available here: https://undocs.org/A/ HRC/32/50

[141] UN Special Rapporteur on contemporary forms of racism, racial discrimination, xenophobia and related intolerance, Report to the UN Human Rights Council on xenophobia, A/HRC/32/50, 13 Mei 2016, available here: https://undocs.org/A/ HRC/32/50

[142] Inter-Agency (International Labour Office (ILO), International Organization for Migration (IOM), and Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights (OHCHR), in consultation with UNHCR), International Migration, Racism, Discrimination and Xenophobia, Ogos 2001, available at: http://www.refworld.org/docid/49353b4d2.html, page 2

| | |
|---|---|
| | Tindakan yang membentuk hasutan ke arah keganasan boleh merangkumi sebarang komunikasi yang menggalakkan keganasan terhadap individu atau kumpulan. Hasutan boleh mengambil pelbagai bentuk, termasuk ucapan politik dan risalah, artikel media, komunikasi media sosial dan produk seni visual.<br><br>Ucapan kebencian mungkin mencadangkan bahawa seseorang atau kumpulan - selalunya kumpulan - adalah lebih rendah dan bahawa mereka harus dikecualikan atau didiskriminasikan atas dasar ini termasuk, contohnya, dengan mengehadkan akses mereka kepada pendidikan, pekerjaan atau jawatan politik. Terutamanya, hasutan kepada keganasan berbeza daripada "ucapan kebencian". Walaupun semua hasutan kepada diskriminasi, permusuhan atau keganasan adalah ucapan kebencian, bukan semua ucapan kebencian membentuk hasutan. Walaupun tiada takrifan undang-undang untuk "ucapan kebencian", dan pencirian untuk apa itu "kebencian" bersifat subjektif, ucapan kebencian biasanya ditakrifkan sebagai sebarang jenis komunikasi dalam ucapan, penulisan atau tingkah laku, yang merendahkan martabat seseorang atau kumpulan atas dasar siapa mereka, dalam erti kata lain berdasarkan agama, etnik, kewarganegaraan, kaum atau faktor identiti mereka yang lain. [143] |
| **Diskriminasi Agama** | Bagi tujuan laporan ini, diskriminasi agama merujuk kepada layanan buruk, pengecualian, sekatan, akses yang tidak saksama, atau tekanan paksaan yang ditujukan kepada seseorang atau kumpulan atas dasar agama, kepercayaan, amalan agama, atau identiti agama yang ditanggapi.<br><br>Rangka kerja ini berlandaskan kedua-dua piawaian hak asasi manusia antarabangsa dan konteks perlembagaan Malaysia. Di peringkat domestik, Perkara 11(1) Perlembagaan Persekutuan memperuntukkan bahawa setiap orang berhak menganuti dan mengamalkan agamanya, manakala Perkara 8 mengesahkan kesaksamaan di sisi undang-undang dan perlindungan yang sama rata di sisi undang-undang. Apabila dibaca bersama, peruntukan-peruntukan ini menyediakan asas penting untuk menilai kelakuan, dasar, dan amalan yang membebankan atau merugikan orang atas alasan agama dalam tetapan awam atau separa awam. |

[143] United Nations Office on Genocide Prevention and the Responsibility to Protect, Plan of Action for Religious Leaders and Actors to Prevent Incitement to Violence that Could Lead to Atrocity Crimes, available at https://www.un.org/en/genocideprevention/documents/Plan%20of%20Action%20Advanced%20Copy.pdf

# Lampiran 2 – Rujukan Rangka Kontekstual

A. Rangka Kerja Perundangan dan Institusi Malaysia Berkaitan Kesaksamaan Kaum

Perlembagaan Persekutuan Malaysia

Perlembagaan Persekutuan Malaysia ialah perlembagaan bertulis yang mula berkuat kuasa pada tahun 1957 dan merupakan undang-undang tertinggi Malaysia yang terdiri daripada sejumlah 183 Perkara. Perlembagaan ini merupakan gabungan dua perundangan terdahulu iaitu Perjanjian Persekutuan Tanah Melayu (1948) dan Perlembagaan Kemerdekaan (1957). Perlembagaan Persekutuan Malaysia menubuhkan Persekutuan sebagai sebuah negara raja berperlembagaan yang mana Yang di-Pertuan Agong memerintah sebagai Ketua Negara dan seterusnya menubuhkan 3 cabang kerajaan iaitu cabang Perundangan iaitu Dewan Rakyat dan Dewan Negara (Senat), Kehakiman yang diketuai oleh Mahkamah Persekutuan dan cabang Eksekutif yang diketuai oleh Perdana Menteri dan ahli Kabinet yang dilantiknya. Ia mengandungi peruntukan khusus yang memelihara kepentingan semua rakyat Malaysia. Bahagian ini menyerlahkan peruntukan khusus dalam Perlembagaan Persekutuan yang menegakkan kesaksamaan dan ketiadaan diskriminasi.

**Perkara 3**

1) Islam ialah agama bagi Persekutuan; tetapi agama-agama lain boleh diamalkan dengan aman dan damai di mana-mana bahagian Persekutuan.

**Perkara 4**

1) Perlembagaan ini ialah **undang-undang utama Persekutuan** dan apa-apa undang-undang yang diluluskan selepas Hari Merdeka yang tidak selaras dengan Perlembagaan ini adalah tidak sah setakat ketidakselarasan itu.

**Perkara 8**

1) Semua orang adalah sama rata di sisi undang-undang dan berhak mendapat perlindungan yang sama rata di sisi undang-undang.
2) Kecuali sebagaimana yang dibenarkan dengan nyata oleh Perlembagaan ini tidak boleh ada diskriminasi terhadap warganegara semata-mata atas alasan agama, kaum, keturunan atau tempat lahir dalam mana-mana undang-undang atau dalam pelantikan kepada apa-apa jawatan atau pekerjaan di bawah sesuatu pihak berkuasa awam atau dalam pentadbiran mana-mana undang-undang yang berhubungan dengan pemerolehan, pegangan atau pelupusan harta atau penubuhan atau penjalanan apa-apa perdagangan, perniagaan, profesion, kerjaya atau pekerjaan.
3) Tidak boleh ada diskriminasi yang menyebelahi mana-mana orang atas alasan bahawa dia seorang rakyat Raja bagi mana-mana Negeri.

4) Tiada pihak berkuasa awam boleh mendiskriminasikan mana-mana orang atas alasan bahawa dia bermastautin atau menjalankan perniagaan di mana-mana bahagian Persekutuan di luar bidang kuasa pihak berkuasa itu.

**Perkara 12**

1) Tanpa menjejaskan keluasan Perkara 8, tidak boleh ada diskriminasi terhadap mana-mana warganegara semata-mata atas alasan agama, kaum, keturunan atau tempat lahir—
    a) dalam pentadbiran mana-mana institusi pendidikan yang disenggarakan oleh suatu pihak berkuasa awam, dan, khususnya, kemasukan murid atau pelajar atau pembayaran fi; atau
    b) dalam memberikan bantuan kewangan daripada dana sesuatu pihak berkuasa awam untuk menyenggarakan atau mendidik murid atau pelajar di mana-mana institusi pendidikan (sama ada disenggarakan oleh suatu pihak berkuasa awam atau tidak dan sama ada di dalam atau di luar Persekutuan).
2) Tiap-tiap kumpulan agama berhak menubuhkan dan menyenggarakan institusi untuk pendidikan kanak-kanak dalam agama kumpulan itu sendiri, dan tidak boleh ada diskriminasi semata-mata atas alasan agama dalam mana-mana undang-undang yang berhubungan dengan institusi itu atau dalam pentadbiran mana-mana undang-undang itu; tetapi adalah sah bagi Persekutuan atau sesuatu Negeri menubuhkan atau menyenggarakan atau membantu dalam menubuhkan atau menyenggarakan institusi Islam atau mengadakan atau membantu dalam mengadakan ajaran dalam agama Islam dan melakukan apa-apa perbelanjaan sebagaimana yang perlu bagi maksud itu.

**Perkara 153**

(1) Menjadi tanggungjawab Yang di-Pertuan Agong untuk memelihara kedudukan istimewa orang Melayu dan anak negeri mana-mana antara Negeri Sabah dan Sarawak dan kepentingan sah kaum-kaum lain mengikut peruntukan Perkara ini.

(2) Walau apa pun apa-apa jua dalam Perlembagaan ini, tetapi tertakluk kepada peruntukan Perkara 40 dan peruntukan Perkara ini, Yang di-Pertuan Agong hendaklah menjalankan fungsinya di bawah Perlembagaan ini dan undang-undang persekutuan mengikut apa-apa cara yang perlu untuk memelihara kedudukan istimewa orang Melayu dan anak negeri mana-mana antara Negeri Sabah dan Sarawak dan untuk memastikan peresaban bagi orang Melayu dan anak negeri mana-mana antara Negeri Sabah dan Sarawak apa-apa perkadaran yang difikirkan munasabah oleh Yang di-Pertuan Agong daripada jawatan dalam perkhidmatan awam (selain perkhidmatan awam sesuatu Negeri) dan daripada biasiswa, danasiswa dan keistimewaan pendidikan atau latihan yang seumpamanya atau kemudahan khas lain yang diberikan atau diadakan oleh Kerajaan Persekutuan dan, apabila apa-apa permit atau lesen bagi pengendalian mana-mana pertukangan atau perniagaan dikehendaki oleh undang-undang persekutuan, maka, tertakluk kepada peruntukan undang-undang itu dan Perkara ini, daripada permit dan lesen itu.

(7) Tiada apa-apa jua dalam Perkara ini boleh berkuat kuasa untuk merampas atau memberi kuasa untuk merampas apa-apa hak, keistimewaan, permit atau lesen mana-mana orang yang terakru kepada atau yang dinikmati atau yang dipegang olehnya atau untuk memberi kuasa untuk menolak pembaharuan mana-mana permit atau lesen sedemikian kepada mana-mana orang atau penolakan pemberian apa-apa permit atau lesen kepada waris, pengganti atau penerima serah hak seseorang jika pembaharuan atau pemberian itu mungkin dengan munasabahnya dijangkakan dalam perjalanan biasa kejadian.

Rukun Negara

Rukun Negara diperkenalkan pada 31 Ogos 1970 oleh Kerajaan Malaysia sempena sambutan kemerdekaan negara yang ke-13.

Pengenalan prinsip ini sebagai ideologi kebangsaan dianggap sebagai respons yang perlu terhadap insiden "13 Mei" pada tahun 1969, susulan pilihan raya umum di Malaysia. Peristiwa rusuhan tersebut telah membawa kepada penubuhan Majlis Gerakan Negara untuk memulihkan keamanan dan kestabilan di Malaysia sehingga tahun 1971. Seterusnya, Rukun Negara digunakan untuk memupuk perpaduan kebangsaan dalam kalangan rakyat terutamanya dengan menerapkan nilai dan prinsipnya melalui pendidikan di sekolah. Pada masa ini, ideologi tersebut telah menjadi prinsip panduan bagi menggalakkan keharmonian kaum dan sikap saling menghormati.

Dalam Mukadimah Prinsip-prinsip Kebangsaan, Malaysia mendukung cita-cita:

- Mencapai perpaduan yang lebih erat dalam kalangan seluruh masyarakatnya;
- Memelihara satu cara hidup demokratik;
- Mencipta satu masyarakat yang adil di mana kemakmuran negara akan dapat dinikmati bersama secara adil dan saksama;
- Menjamin satu cara yang liberal terhadap tradisi-tradisi kebudayaannya yang kaya dan pelbagai corak;
- Membina satu masyarakat progresif yang akan menggunakan sains dan teknologi moden.

**Teras Nilai**

MAKA KAMI, rakyat Malaysia, berikrar akan menumpukan seluruh tenaga dan usaha kami untuk mencapai cita-cita tersebut berdasarkan atas prinsip-prinsip yang berikut:

- KEPERCAYAAN KEPADA TUHAN
- KESETIAAN KEPADA RAJA DAN NEGARA
- KELUHURAN PERLEMBAGAAN
- KEDAULATAN UNDANG-UNDANG
- KESOPANAN DAN KESUSILAAN

B. Piawaian Hak Asasi Manusia Antarabangsa dan Serantau

Perisytiharan Hak Asasi Manusia Sejagat

Perisytiharan Hak Asasi Manusia Sejagat (UDHR) ialah dokumen peristiwa penting dalam sejarah hak asasi manusia. Digubal oleh wakil dengan latar belakang perundangan dan budaya yang berbeza dari semua rantau di dunia, Perisytiharan itu telah diisytiharkan oleh Perhimpunan Agung Pertubuhan Bangsa-Bangsa Bersatu di Paris pada 10 Disember 1948 sebagai piawaian pencapaian bersama untuk semua umat manusia dan semua negara.

**Perkara 2**
*Setiap orang adalah berhak kepada semua hak dan kebebasan yang termaktub dalam Perisytiharan ini, tanpa sebarang perbezaan, seperti kaum, warna kulit, jantina, bahasa, agama, fahaman politik atau lain-lain, asal usul kebangsaan atau sosial, harta benda, kelahiran atau status lain. Selanjutnya, tiada sebarang perbezaan boleh dibuat berasaskan taraf politik, bidang kuasa atau antarabangsa bagi sesebuah negara atau wilayah yang mana seseorang itu berasal, sama ada merdeka, beramanah, tidak memerintah sendiri atau di bawah sebarang sekatan kedaulatan lain.*

**Perkara 7**
*Semua orang adalah sama rata di sisi undang-undang dan berhak tanpa sebarang diskriminasi kepada perlindungan yang sama rata di sisi undang-undang. Semua orang berhak mendapat perlindungan yang sama rata daripada sebarang diskriminasi yang melanggar Perisytiharan ini dan daripada sebarang hasutan yang mendorong diskriminasi sedemikian.*

**Perkara 18**
*Setiap orang mempunyai hak kepada kebebasan berfikir, hati nurani, dan agama; hak ini termasuklah kebebasan untuk menukar agama atau kepercayaannya, dan kebebasan, sama ada secara bersendirian atau secara komuniti dengan orang lain dan di tempat awam atau peribadi, untuk menzahirkan agama atau kepercayaannya melalui ajaran, amalan, upacara dan pematuhan.*

**Perkara 22**
*Setiap orang, sebagai anggota masyarakat, mempunyai hak kepada keselamatan sosial dan berhak kepada perealisasian, melalui usaha kebangsaan dan kerjasama antarabangsa serta selaras dengan organisasi dan sumber setiap Negara, ke atas hak-hak ekonomi, sosial dan budaya yang amat diperlukan bagi kemuliaannya dan perkembangan bebas keperibadiannya.*

**Perkara 26 (2)**
*Pendidikan hendaklah disasarkan kepada perkembangan sepenuhnya keperibadian manusia dan bagi memperkukuh rasa hormat terhadap hak asasi manusia dan kebebasan asasi. Ia hendaklah menggalakkan persefahaman, toleransi dan persahabatan di kalangan semua negara, kumpulan kaum atau agama, dan hendaklah memajukan aktiviti Pertubuhan Bangsa-Bangsa Bersatu bagi pemeliharaan keamanan.*

**Perkara 27 (1)**

*Setiap orang mempunyai hak untuk mengambil bahagian secara bebas dalam kehidupan budaya masyarakat, untuk menikmati kesenian dan untuk berkongsi dalam kemajuan saintifik dan faedahnya.*

Perisytiharan Hak Asasi Manusia ASEAN

Malaysia sebagai Negara Anggota ASEAN telah menegaskan semula pematuhannya kepada tujuan dan prinsip ASEAN seperti yang termaktub dalam Piagam ASEAN, khususnya penghormatan terhadap promosi dan perlindungan hak asasi manusia dan kebebasan asasi, serta prinsip demokrasi, kedaulatan undang-undang dan tadbir urus yang baik. Dalam berbuat demikian, Malaysia telah bersetuju untuk mendaulatkan prinsip umum yang menangani isu rasisme dan diskriminasi kaum.

**Peruntukan 2**

*Setiap orang berhak ke atas hak dan kebebasan yang termaktub di sini, tanpa perbezaan dalam apa-apa bentuk sekalipun, seperti kaum, jantina, umur, bahasa, agama, pendapat politik atau pendapat lain, asal-usul kebangsaan atau sosial, status ekonomi, keturunan, ketidakupayaan, atau status lain.*

**Peruntukan 3**

*Setiap orang mempunyai hak untuk diiktiraf di mana-mana jua sebagai individu di sisi undang-undang. Setiap orang adalah sama rata di sisi undang-undang. Setiap orang berhak tanpa diskriminasi kepada perlindungan undang-undang yang sama rata.*

**Peruntukan 9**

*Dalam merealisasikan hak asasi manusia dan kebebasan yang terkandung dalam Perisytiharan ini, prinsip tidak memihak, keobjektifan, tiada pilihan, tiada diskriminasi, tidak berkonfrontasi dan mengelakkan dwistandard serta pempolitikan, harus sentiasa ditegakkan. Proses perealisasian sedemikian hendaklah mengambil kira penyertaan rakyat, keterangkuman dan keperluan untuk kebertanggungjawaban.*

**Provision 22**

*Setiap orang mempunyai hak kebebasan berfikir, hati nurani dan agama. Semua bentuk sikap tidak bertoleransi, diskriminasi dan hasutan kepada kebencian berdasarkan agama dan kepercayaan hendaklah dihapuskan.*

**Peruntukan 31 (3)**

*Pendidikan hendaklah disasarkan kepada perkembangan sepenuhnya keperibadian manusia dan rasa maruahnya. Pendidikan hendaklah memperkukuh penghormatan terhadap hak asasi manusia dan kebebasan asasi di Negara Anggota ASEAN. Selanjutnya, pendidikan hendaklah membolehkan semua orang mengambil bahagian dengan berkesan dalam masyarakat masing-masing, menggalakkan persefahaman, toleransi dan persahabatan dalam kalangan semua negara, kumpulan kaum dan agama, dan mempertingkatkan aktiviti ASEAN untuk mengekalkan keamanan.*

Matlamat Pembangunan Mampan (SDG)

Malaysia bersama-sama dengan 192 pemimpin dunia lain telah menerima pakai Agenda 2030 untuk Pembangunan Mampan (Agenda 2030) pada Perhimpunan Agung Pertubuhan Bangsa-Bangsa Bersatu di New York pada 25 September 2015. Ini merupakan komitmen global ke arah pembangunan yang lebih mampan, berdaya tahan dan inklusif, dengan 17 SDG dan 169 sasaran. Malaysia telah melaksanakan persekitaran yang mendayakan untuk mendakap dan melaksanakan 17 SDG tersebut secara sistematik dan boleh diukur. Berikut menggariskan Matlamat yang bertujuan untuk mempromosikan keterangkuman dan peluang yang saksama.

**Matlamat 10 – Mengurangkan Ketidaksaksamaan Dalam dan Antara Negara**

**Sasaran SDG 10.2**

*Menjelang 2030, memperkasakan dan menggalakkan keterangkuman sosial, ekonomi dan politik untuk semua, tanpa mengira umur, jantina, ketidakupayaan, kaum, etnik, asal usul, agama atau ekonomi atau status lain*

**Sasaran SDG 10.3**

*Memastikan peluang yang sama rata dan mengurangkan ketidaksaksamaan hasil, termasuk dengan menghapuskan undang-undang, dasar dan amalan diskriminasi dan mempromosikan perundangan, dasar dan tindakan yang sewajarnya dalam hal ini*

# Glosari

| | |
|---|---|
| 3R | Kaum, Agama, dan Institusi Diraja (*Race, Religion and the Royal Institution*) |
| AD | Anti-Diskriminasi (*Anti-Discrimination*) |
| AICHR | Suruhanjaya Antara Kerajaan ASEAN Mengenai Hak Asasi Manusia (*ASEAN Intergovernmental Commission on Human Rights*) |
| ASEAN | Persatuan Negara-Negara Asia Tenggara (*Association of Southeast Asian Nations*) |
| BMF | Kempen Utamakan Produk Muslim (*Buy Muslim First*) |
| BERSATU | Parti Pribumi Bersatu Malaysia (Malaysian Indigenous Unity Party) |
| CRC | Konvensyen Mengenai Hak Kanak-Kanak (*Child Rights Convention*) |
| CSO | Pertubuhan Masyarakat Sivil (*Civil Society Organization*) |
| DAP | Parti Tindakan Demokratik (*Democratic Action Party*) |
| FC | Perlembagaan Persekutuan (*Federal Constitution*) |
| FOE | Kebebasan Bersuara (*Freedom of Expression*) |
| FORB | Kebebasan Beragama atau Kepercayaan (*Freedom of Religion or Belief*) |
| HRC | Majlis Hak Asasi Manusia (*Human Rights Council*) |
| ICCPR | Kovenan Antarabangsa mengenai Hak Sivil dan Politik (*International Covenant on Civil and Political Rights*) |
| ICESR | Kovenan Antarabangsa mengenai Hak Ekonomi, Sosial dan Budaya (*International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights*) |
| ICERD | Konvensyen Antarabangsa mengenai Penghapusan Segala Bentuk Diskriminasi Kaum (*International Convention on the Elimination of Racial Discrimination*) |
| IP | Orang Asal / Masyarakat Peribumi (*Indigenous Peoples*) |
| MADANI | ke**M**ampanan, kesej**A**hteraan, **D**aya cipta, horm**A**t, keyaki**N**an dan **I**hsan<br><br>Slogan yang digunakan oleh kerajaan semasa di bawah kepimpinan Datuk Seri Anwar Ibrahim, diguna pakai untuk merujuk kepada tempoh pentadbiran kerajaan ini.. |

| | |
|---|---|
| MCMC | Suruhanjaya Komunikasi dan Multimedia Malaysia *(Malaysian Communications and Multimedia Commission)* |
| MP | Ahli Parlimen *(Member of Parliament)* |
| MOFA | Kementerian Luar Negeri Malaysia *(Ministry of Foreign Affairs Malaysia)* |
| OHCHR | Pejabat Pesuruhjaya Tinggi Bangsa-Bangsa Bersatu bagi Hak Asasi Manusia (*Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights*) |
| PAS | Parti Islam Se-Malaysia *(Malaysian Islamic Party)* |
| SUHAKAM | *Suruhanjaya Hak Asasi Manusia Malaysia* (Human Rights Commission of Malaysia) |
| SUKMA | *Sukan Malaysia* (Malaysian Games) |
| UDHR | Perisytiharan Hak Asasi Manusia Sejagat (*Universal Declaration of Human Rights*) |
| UMNO | Pertubuhan Kebangsaan Melayu Bersatu (*United Malays National Organisation*) |
| UN | Pertubuhan Bangsa-Bangsa Bersatu (*United Nations*) |
| UNESCO | Pertubuhan Pendidikan, Saintifik, dan Kebudayaan Pertubuhan Bangsa-Bangsa Bersatu (*United Nations Educational, Scientific, and Cultural Organization*) |
| UNHRC | Majlis Hak Asasi Manusia Pertubuhan Bangsa-Bangsa Bersatu (*United Nations Human Rights Council*) |
| YB | Yang Berhormat *(Honorable)* |

# Mengenai Pusat KOMAS

Pusat KOMAS (KOMAS) ialah sebuah pertubuhan masyarakat sivil (CSO) yang berdedikasi terhadap hak asasi manusia. KOMAS mempunyai tumpuan utama dalam menyokong advokasi menentang rasisme dan diskriminasi kaum di Malaysia di samping turut menyokong komuniti terpinggir, khususnya Orang Asli, dalam memperjuangkan hak tanah mereka. Ditubuhkan pada tahun 1993, Pusat KOMAS kini merupakan sebuah organisasi yang berusia 32 tahun.

Sejak 2005, KOMAS secara aktif telah mempromosikan kesaksamaan dan penghapusan segala bentuk diskriminasi kaum di Malaysia. KOMAS menggunakan Metodologi Komunikasi Popular dalam aktivitinya seperti bengkel, forum dan persidangan. KOMAS juga telah menghasilkan filem dan penerbitan sebagai instrumen untuk mempromosikan kesepaduan sosial dan perpaduan kebangsaan di Malaysia.

Inisiatif utama termasuk Laporan Rasisme Malaysia (dahulunya Laporan Diskriminasi Kaum Malaysia) tahunan dan pelbagai kertas penyelidikan. KOMAS juga telah merangka cadangan dasar inklusif untuk diterima pakai oleh pihak kerajaan. Filem pendek yang diterbitkan oleh KOMAS, yang digunakan secara meluas semasa bengkel dan latihan, juga digunakan oleh rakan CSO kami dan kerajaan negeri sebagai instrumen berasaskan bukti untuk menangani cabaran akar umbi bagi menggalakkan masyarakat yang saksama dan adil.

KOMAS menerajui kempen kebangsaan untuk meratifikasi Konvensyen Antarabangsa Mengenai Penghapusan Segala Bentuk Diskriminasi Kaum (ICERD) di Malaysia. Sebagai sebahagian daripada advokasinya, KOMAS telah terbabit dengan kerajaan persekutuan, negeri dan tempatan, di samping turut mengadakan dialog dengan penjawat awam dan agensi kerajaan untuk meningkatkan kesedaran tentang menangani ketidaksaksamaan dalam kalangan minoriti dan komuniti terpinggir. Usaha ini bertujuan untuk mensejajarkan Malaysia dengan negara-negara ASEAN lain yang telah meratifikasi ICERD.

Pusat KOMAS secara aktif menyokong pelbagai komuniti Orang Asli, meningkatkan kesedaran dan memperkasakan mereka mengenai hak asasi manusia asas dan hak tanah adat mereka. KOMAS menyokong Jaringan Kampung Orang Asli Semenanjung Malaysia (JKOASM), sebuah rangkaian berasaskan komuniti yang menyokong advokasi hak tanah adat dan penentuan nasib sendiri mereka di peringkat akar umbi dan yang lebih tinggi. Hubungan ini, yang ditubuhkan pada tahun 1995, merangkumi latihan dalam fasilitasi, kepimpinan komuniti, dan kemahiran lain untuk melengkapkan usaha advokasi mereka. KOMAS juga berfungsi sebagai jambatan antara komuniti dan kementerian atau agensi kerajaan.

Laporan Rasisme Malaysia ialah suatu inisiatif tahunan oleh Pusat KOMAS yang bermula pada tahun 2015. Laporan ini merupakan usaha berterusan untuk mendokumentasi insiden perkauman dan diskriminasi kaum yang ditemui dalam media serta aduan awam yang KOMAS menerima sepanjang tahun.

Ingin menyumbang? Laporkan kepada kami di sini:

@pusatkomas

+603-7968 5415

info@komas.org

www.komas.org

9 786297 688480